รายงานการวิจัย (ระยะที่ 2)

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน ในจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม

ถาวร เส้งเอียด และคณะ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก

กลุ่มงานส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีงบประมาณ 2552 – 2553

สารบัญ

บทที่		หน้า
	บทคัดย่อ	ก
1	**บทนำ**	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
	ขอบเขตของการวิจัย	8
	นิยามศัพท์เฉพาะ	9
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
	กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน	10
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	12
	1. การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	12
	2. แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	16
	3. เครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้	31
	4. การวิจัยในชั้นเรียน	50
	5. การพัฒนารูปแบบ	65
	6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	70
3	**วิธีดำเนินการวิจัย**	95
	ขั้นตอนการดำเนินงาน	95
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	102
	การวิเคราะห์ข้อมูล	104
4	**ผลการดำเนินงาน**	105
	ตอนที่ 1 ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน	105

บทที่ **หน้า**

4 **ผลการดำเนินงาน (ต่อ)** 105

ตอนที่ 2 แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน..... 123

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน..... 126

5 **สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ** 127

สรุปผลการวิจัย..... 129

อภิปรายผลการวิจัย..... 130

ข้อเสนอแนะ..... 135

บรรณานุกรม..... 137

ภาคผนวก..... 143

ภาคผนวก ก รายชื่อสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้..... 144

ภาคผนวก ข รายชื่อทีมหมอวิจัยประจำโรงเรียน..... 146

ภาคผนวก ค รายชื่อผลงานวิจัยในชั้นเรียน..... 148

ภาคผนวก ง กิจกรรมการดำเนินงานโครงการ..... 159

ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย..... 164

ภาคผนวก ฉ ผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการอบรม..... 181

บัญชีตาราง

ตาราง **หน้า**

1 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพครู..... 24
2 รายละเอียดการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1..... 95
3 แผนดำเนินกิจกรรมระยะที่ 2..... 98
4 รายละเอียดการดำเนินงานขั้นตอนที่ 3..... 101
5 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 2..... 103
6 ผลการทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมครั้งที่ 1..... 109
7 ผลที่ได้รับหลังการฝึกอบรมครั้งที่ 1..... 110
8 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังการฝึกอบรมครั้งที่ 1..... 111
9 ผลการทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมครั้งที่ 2..... 112
10 ผลที่ได้รับหลังการฝึกอบรมครั้งที่ 2..... 112
11 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังการฝึกอบรมครั้งที่ 2..... 113

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา..... 35

2 ลักษณะของเครือข่าย..... 36

3 มโนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอน..... 52

4 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการวิจัย..... 58

5 กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้..... 60

6 รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา..... 74

7 องค์ประกอบของเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน..... 125

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน 2. ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 3. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูในสถานศึกษา จำนวน 8 โรงเรียน บุคลากรทางการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1, เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบทดสอบ และประเด็นในการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. แม่ข่ายหลักและแม่ข่ายรองเกิดการรับรู้และการให้ความสำคัญกับการอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนและตระหนักในความสำคัญของการช่วยเหลือครูนักวิจัยเป็นรายบุคคล ได้เรียนรู้สภาพปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนตามสภาพจริงในสถานศึกษาและได้พัฒนาสมรรถภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง ด้านลูกข่ายได้รับการพัฒนาสมรรถภาพในการทำวิจัยในชั้นเรียนทั้งทางด้านความรู้ทักษะ และเจตคติจนสามารถปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง

2. แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ควรจัดให้มีระบบ กลไกและกระบวนการที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจในเรื่องเดียวกันให้รวมกลุ่มกัน 2) เครือข่ายการเรียนรู้จำเป็นต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อรักษาเครือข่ายให้ดำรงอยู่ 3) เครือข่ายการเรียนรู้ควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ผู้นำหรือผู้ประสานงาน ทรัพยากร และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งเรื่องระยะทาง เวลาและช่องทางการสื่อสาร 5) มีการประเมินความสัมพันธ์ของเครือข่าย 6) ลักษณะการเรียนรู้ภายในเครือข่ายที่ยั่งยืนไม่ควรมีลักษณะการเป็นผู้ให้หรือผู้รับที่ตายตัว 7) จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ

3. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 1) การให้สำคัญกับเครือข่าย 2) มีการจัดระบบและกลไกในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม 3) ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงบุคคลที่อยู่ต่างพื้นที่ 4) พัฒนาและสร้างกิจกรรมภายในเครือข่ายให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง 5) ส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในเครือข่าย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 : คำนำ) และกำหนดเป็นนโยบายหลักประการหนึ่งของรัฐบาลมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามแม้ว่ามีการให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาในฐานะกุญแจสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคมและประเทศชาติ แต่เรื่องนี้ก็ยังคงเป็นปัญหาวิกฤต(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 : คำนำ) กล่าวคือ คุณภาพการศึกษาของไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของอีกหลายประเทศในระดับเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547 : 33)

จากการประเมินสมรรถนะการศึกษาไทยเปรียบเทียบกับนานาประเทศของ International Institute for Management Development : IMD ในปี 2549 พบว่า สมรรถนะด้านการศึกษาของไทยอยู่ในอันดับที่ 48 จาก 61 ประเทศ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคเอเชียด้วยกัน พบว่าสมรรถนะด้านการศึกษาของไทยต่ำกว่าสิงคโปร์ ไต้หวัน ฮ่องกง ญี่ปุ่น มาเลเซีย และเกาหลีใต้ โดยเหนือกว่าเพียงฟิลิปปินส์ อินเดีย และอินโดนีเซีย และในปี 2550 พบว่า สมรรถนะด้านการศึกษาของไทยอยู่ในอันดับที่ 46 จาก 55 ประเทศ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคเอเชียด้วยกัน พบว่าสมรรถนะด้านการศึกษาของไทยต่ำกว่าสิงคโปร์ ไต้หวัน ญี่ปุ่น ฮ่องกง เกาหลี มาเลเซีย และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเหนือกว่าเพียง อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และอินเดีย เท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 : 10-11)

เมื่อพิจารณาด้านคุณภาพผู้เรียน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เด็กมีสัมฤทธิผลทางการเรียนในเกณฑ์ต่ำ โดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ในวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และสังคมศึกษา ทั้งจากผลการทดสอบระดับชาติ (NT) ในปี 2546 - 2547 และ 2549 และผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2548 – 2549 นอกจากนั้น จากผลการทดสอบความถนัดทางการเรียน (SAT) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2543 - 2547 พบว่า ทั้งความสามารถทางภาษา ความสามารถทางการคิดคำนวณ และความสามารถเชิงวิเคราะห์ มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 จากโครงการประเมินนักเรียนระหว่างประเทศ (Program for International Student Assessment - PISA)

ปัญหาคุณภาพทางการศึกษาดังกล่าวมีเหตุปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งมาจากความบกพร่องและความด้อยคุณภาพของปัจจัยด้านคุณภาพและความเพียงพอของครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 : 22) ไม่ว่าจะเป็นการผลิตครู หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน การวัดประเมินผล ขาดระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547: 33) ดังที่เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2545 : 2) กล่าวว่า ครูเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ดังนั้นครูควรได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพและมีวิสัยทัศน์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการและเทคโนโลยีของโลก

นอกจากปัจจัยด้านคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาแล้ว ปัจจัยด้านการจัดระบบการศึกษาก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาเช่นกัน ซึ่งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบปัญหาด้านการจัดระบบการศึกษา ดังนี้ 1) สถานศึกษาขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษากับการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน 2) สถานศึกษาแต่ละแห่งมีคุณภาพแตกต่างกัน 3) การจัดหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ไม่เน้นการฝึกภาคปฏิบัติ ฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา รวมทั้งยังไม่สามารถสนองความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสาเหตุของปัญหาเหล่านี้มาจากการขาดการประสานความร่วมมือเป็นเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาต่างระดับ สังกัด และชุมชนท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคเอกชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 : 30-33) ดังนั้น การปฏิรูป

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น การปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจึงควรดำเนินยุทธศาสตร์สำคัญและเร่งด่วนประการหนึ่ง คือ การสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูประจำการด้วยระบบเครือข่าย โดยใช้เครือข่ายครูผู้นำ องค์กรครู ชมรมครู และสมาคมครูในเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินงานด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย (คณะอำนวยการปฏิรูปการศึกษา. 2547) ซึ่งอาจดำเนินการดังนี้

1.ให้ครูต้นแบบครูแห่งชาติและครูแกนนำ เป็นเครือข่ายในการพัฒนาครูมีสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการ

2.แบ่งกลุ่มเป้าหมายครูประจำการตามเขตพื้นที่การศึกษาและมอบหมายให้สถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษารับผิดชอบการพัฒนาและติดตามประเมินผล ทั้งนี้ให้เน้นพัฒนากลุ่มผู้บริหารเพื่อให้เป็นผู้นำและสนับสนุนการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3. เร่งศึกษาข้อมูลในระดับเขตพื้นที่การศึกษาโดยเร็วเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครู นักเรียน รวมทั้งศักยภาพของกลุ่มครู ชมรมครูและเครือข่ายครูต้นแบบและวิทยากรในพื้นที่เพื่อวางแผนปฏิบัติการระดับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาครูตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละพื้นที่และสถานศึกษา

4. พัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นหลักในการเป็นเครือข่ายการพัฒนาครูแต่ละพื้นที่ ตามศักยภาพความพร้อมและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นกลไกหลักของการพัฒนาครูในพื้นที่ โดยวิถีทางต่าง ๆ เช่น การปรับเงื่อนไขหลักสูตรบัณฑิตศึกษาให้หลากหลายรองรับการเพิ่มพูนความรู้ของครู โดยมีการประกันคุณภาพที่ชัดเจน

จากแนวทางดังกล่าวจะพบว่าบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะสถาบันผลิตครูมีความสำคัญในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและจำเป็นต้องปรับบทบาทการทำงานในรูปเครือข่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นหากมีการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยนำศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาก็จะบังเกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและก่อให้เกิดความยั่งยืนเพราะสถาบันการศึกษาทุกระดับจะยังคงอยู่ในพื้นที่ การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาจะเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ดีขึ้นและเกิดความยั่งยืน เพราะการดำเนินงานในระบบเครือข่ายจะช่วยให้เกิดพลังการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ผู้ดำเนินงานจะมีเพื่อนร่วมคิดและร่วมดำเนินงานก่อให้เกิดกำลังใจในการทำงาน มีการแบ่งปันทรัพยากรและประสบการณ์ในการทำงานมีการเชื่อมโยงภารกิจโดยมีเป้าหมายที่คุณภาพผู้เรียน วิกฤตการศึกษาซึ่งถือเป็นวิกฤตทางปัญญาของคน ชุมชนและสังคมจะได้รับการแก้ไขโดยใช้แนวทางความร่วมมือในระบบเครือข่าย มิใช่การดำเนินงานที่แยกกันทำเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี ในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีพันธกิจสำคัญหลายประการ หนึ่งในนั้นคือการผลิตและพัฒนาบัณฑิตวิชาชีพครู ให้มีคุณธรรม และมีคุณภาพ ปลูกฝังจิตสาธารณะและสำนึกในการอนุรักษ์พัฒนา ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การบริการทางวิชาการในรูปแบบของการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) กับภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษา (ถาวร เส้งเอียด. 2552 : 2) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายความ

ในการดำเนินการช่วงแรกคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงได้ดำเนินการใน 3 ประการ คือ 1) การศึกษาองค์ความรู้การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนและพัฒนากรอบแนวคิดในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน 2) การพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการเครือข่าย และ 3) การพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

เหตุผลที่กำหนดการศึกษาองค์ความรู้การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และพัฒนากรอบแนวคิดในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนในพื้นที่บริการคือจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามเป็นกรอบการดำเนินงานนั้น สืบเนื่องมาจากผลการศึกษาของ ถาวร เส้งเอียด และคณะ (2552) ที่ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามที่พบว่าครูในจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงครามมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านงานวิชาการ โดยเน้นการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีความต้องการให้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความช่วยเหลือในทางวิชาการ และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือการที่มีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 ให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของภาระงานการเรียนการสอนของครู และในการทำผลงานทางวิชาการของครูตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดให้งานวิจัยในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง นอกจากนั้นเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ประสบการณ์ที่ผู้วิจัยเป็นผู้จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งประสบการณ์ที่เคยเป็นวิทยากร ในประเด็นการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูพบว่าแม้ครูจะเข้าร่วมการอบรม สัมมนามาเป็นจำนวนหลายครั้ง แต่ครูส่วนใหญ่ยังไม่

การศึกษาองค์ตรงความรู้ด้านการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และพัฒนากรอบแนวคิดในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ผู้วิจัยเลือกใช้แนวทางและรูปแบบเครือข่ายตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (ราชบัณฑิต) และคณะ (2545) และแนวคิดของสมจิต สวธนไพบูลย์ (2551) ประกอบด้วยการร่วมคิด (Thinking Together :T) การร่วมสร้าง (Constructing Together : C) การร่วมปรับปรุง (Improving Together : I) และการร่วมพัฒนา (Developing Together : D) เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ โดยเครือข่ายการเรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียนดังกล่าวประกอบด้วยแม่ข่ายหลัก คือคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง เนื่องจากมีศักยภาพและความพร้อมในการเสริมความเข้มแข็งด้านการวิจัยในชั้นเรียนให้กับครู โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นแม่ข่ายรองเพราะเป็นหน่วยที่จะอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือลูกข่ายตามหน้าที่ และพันธกิจอยู่แล้ว และลูกข่าย เป็นโรงเรียนในเขตจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม โดยโรงเรียนที่เข้าร่วมได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผู้บริหารมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนอย่างแท้จริง และโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสังกัดเทศบาล ที่มีความเข้มแข็งเช่นเดียวกัน โดยคณะครุศาสตร์นั้นมีการดำเนินงานที่มีลักษณะที่เป็นการสร้างเครือข่ายอยู่ก่อนแล้วในบทบาทของการพัฒนาครูประจำการผ่านการฝึกอบรมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี

ในด้านการการพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยใน ชั้นเรียน ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และสมุทรสงครามนั้น ดำเนินการโดยร่วมกันจัดทำรูปแบบเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน และบันทึกข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมประชุมสัมมนามาปรับปรุงและออกแบบการพัฒนาเพิ่มเติม ร่วมกับสมาชิกเครือข่ายวิพากษ์รูปแบบของเครือข่ายที่พัฒนาขึ้น โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) สมาชิกเครือข่าย เพื่อกำหนด

สำหรับการพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น ใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในเครือข่ายวิจัยวิธีแบบผสมผสาน (Blended Learning) ได้แก่ วิธีการสื่อสารแบบออนไลน์(Online) โดยใช้ Weblog หรือ Social Network และการสื่อสารโดยตรงหรือการเผชิญหน้า (Face to Face) กล่าวคือ ใช้ Weblog หรือ Social Network เป็นแหล่งที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ตลอดจนสาระความรู้ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย และนำผลงานต่างๆ ที่ครูทำสำเร็จมานำเสนอให้เป็นที่ประจักษ์กับผู้คนที่สนใจทั่วไป เพื่อเป็นการยกย่อง ให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่กระตุ้นให้ครูมีกำลังใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน และใช้การเผชิญหน้า (Face to Face) เป็นการพบปะทางตรง สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โต้ตอบโดยตรง ได้แก่ กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุม ตลอดจนสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เป็นต้น

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการดำเนินการระยะที่ 2 ต่อเนื่องจากผลการศึกษาในระยะแรกที่ได้รูปแบบเครือข่ายการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ในเครือข่าย การวิจัยในระยะนี้จึงมุ่งศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการนำนวัตกรรมเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้จริง โดยเน้นความร่วมมือและกิจกรรมบนเครือข่ายด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อีกทั้งสามารถใช้ผลการศึกษาในการกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการและบริบทของพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนในประเด็นต่อไปนี้

1) การพัฒนาบุคลากรในเครือข่าย

2) แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่

3) รูปแบบที่เหมาะสมของนวัตกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้

4) บทบาทของสถาบันผลิตครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

1.1 นักวิจัยในโครงการวิจัยพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามระยะที่ 2 จำนวน 15 คน

1.2 ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในสถานศึกษาที่เข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามระยะที่ 2 จำนวน 8 โรงเรียนดังต่อไปนี้

1.2.1 โรงเรียนเทศบาล 1 ทรงพลวิทยา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี

1.2.2 โรงเรียนเทศบาล 3 ประชายินดี อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี

1.2.3 โรงเรียนอนุบาลโพธาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

1.2.4 โรงเรียนบ้านหนองขาม อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

1.2.5 โรงเรียนบ้านหนองปรือ อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

1.2.6 โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

1.2.7 โรงเรียนศรัทธาสมุทร อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

1.2.8 โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

1.3 บุคลากรทางการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 , เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม และกองการศึกษาเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีได้แก่ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้อำนวยการกองการศึกษาของเทศบาล

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

กรอบเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

2.1 เครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษา

2.2 การวิจัยในชั้นเรียน

2.3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน** หมายถึง กระบวนการส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. **การเรียนรู้** หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากการรับข้อมูลข่าวสาร การแปลความ การปรับปรุงและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาล และคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาและสมาชิกทุกคนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายในการวิจัยนี้

3. **เครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้** หมายถึง กลุ่มบุคคลจากหน่วยงานทางการศึกษาได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และนักวิชาการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เทศบาล และคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษารวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยมีความร่วมมือกันเพื่อประสานแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรและเชื่อมโยงการทำทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อสร้างแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ถ่ายทอดและกระจายความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนภายในเครือข่าย

4. **นวัตกรรมการบริหารจัดการเครือข่าย** หมายถึง รูปแบบ วิธีการ กระบวนการบริหารจัดการเครือข่ายประกอบด้วยการสื่อสาร 2 วิธีแบบผสมผสาน(Blended Learning) ได้แก่ วิธีการสื่อสารแบบออนไลน์(Online) โดยใช้ Weblog หรือ Social Network และการสื่อสารโดยตรงหรือการเผชิญหน้า (Face to Face) กล่าวคือ ใช้ Weblog หรือ Social Network เป็นแหล่งที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ตลอดจนสาระความรู้ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย และนำผลงานต่างๆ ที่ครูทำสำเร็จมานำเสนอให้เป็นที่ประจักษ์กับผู้คนที่สนใจทั่วไป เพื่อเป็นการยกย่อง ให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่กระตุ้นให้ครูมีกำลังใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน และใช้การเผชิญหน้า (Face to Face) เป็นการพบปะทางตรง โดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โต้ตอบโดยตรง ได้แก่กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมตลอดจนสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม โดยมีโครงสร้างเครือข่าย การบริหารจัดการ กระบวนการทำงานและนวัตกรรมบนเครือข่ายที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของท้องถิ่น

2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยนำผลจากการใช้ยุทธศาสตร์การทำงานแบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน

3. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียน

4. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปในการส่งเสริม ผลักดันให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เข้ามาประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษาอย่างสอดคล้อง เชื่อมโยงกับงานที่รับผิดชอบตามศักยภาพและบทบาทของตนในลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างเป็นกัลยาณมิตร

กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม ดำเนินการโดยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ด้วยการสนับสนุนทุนวิจัยจากกลุ่มงานส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนของครูและบุลากรทางการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา การวิจัยนี้เป็นระยะที่ 2 ปีงบประมาณที่ 2553 ดำเนินการต่อเนื่องจากผลของการศึกษาจากการวิจัยระยะที่ 1 โดยมีกรอบแนวคิดสำคัญในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่าย ดำเนินการบนเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ที่ได้มาจากการศึกษาและจัดตั้งในการวิจัยระยะที่ 1 ประกอบด้วย แม่ข่ายหลัก คือคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง แม่ข่ายรอง คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของทั้งสองจังหวัด และลูกข่ายเป็นโรงเรียนในเขตจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ประกอบด้วยการร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมปรับปรุงและร่วมพัฒนา ภายใต้ภารกิจและบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในเครือข่ายที่มีความเฉพาะเจาะจงและประสานสัมพันธ์กัน

3. กิจกรรมบนเครือข่ายประกอบด้วยกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม การจัดการความรู้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล การประสานพลังเพื่อแก้ไขปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษา และการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องประสานกันตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ โดยเครื่องมือเครือข่ายหลักประกอบด้วยการพบปะสื่อสารส่วนบุคคล (Face to Face) และการพบปะออนไลน์ผ่านทาง Weblog หรือ Social Network

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ การพัฒนารูปแบบ การวิจัยในชั้นเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. เครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้
4. การพัฒนารูปแบบ
5. การวิจัยในชั้นเรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

การพัฒนาอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศในยุคปัจจุบัน ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่กระจายไปทั่วโลกนั้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของโลกมุ่งไปที่เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ความรู้กลายเป็นสิ่งที่มีอำนาจ (Knowledge is Powerful) และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลก ประเทศที่สามารถสร้างสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-based Society) หรือขับเคลื่อนด้วยสังคมฐานความรู้ จะสามารถพัฒนาคนหรือประชากรให้มีคุณภาพและศักยภาพสูง ได้เปรียบในการแข่งขัน และนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ในโลกยุคปัจจุบันประเทศต่าง ๆ จึงพยายามผลักดันประเทศของตนให้เป็นสังคมฐานความรู้ ปีเตอร์ ดรัคเกอร์ (Peter Drucker) นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงของโลกตะวันตกได้กล่าวถึงสังคมฐานความรู้มาตั้งแต่ปี 1994 ว่าสังคมฐานความรู้ หมายถึง สังคมที่สามารถส่งเสริมให้การศึกษาเป็นศูนย์กลางของความรู้ และให้โรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญในการบูรณาการความรู้และการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และต้องพัฒนาความสามารถใน

การสื่อสารโดยใช้ภาษาสากล (International Language) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ ดังนั้น การพัฒนาประเทศเพื่อก้าวไปสู่สังคมฐานความรู้ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยการปฏิรูปการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีคุณภาพ ส่งเสริมการสอนภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมการเผยแพร่และเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT-Information and Communications Technology) ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือในด้านความรู้กับเครือข่ายต่างๆ ที่จะช่วยทำให้คนในสังคมสามารถเข้าถึงความรู้อย่างหลากหลายและนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549ก : 1, 3)

ประเทศไทยได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 – 2559 ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญกับการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอน โดยได้ประกาศเจตนารมณ์ให้ปี พ.ศ. 2549 เป็นปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อให้ครูและผู้เรียนปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การเรียนการสอน เน้นการคิดวิเคราะห์ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ รวมทั้งทักษะการอ่าน พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในด้านการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้ประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ (พ.ศ.2549 – 2553) ในปัจจุบันรัฐบาลได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ เน้นการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สร้างความตระหนักในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความสมานฉันท์ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสถาบันครอบครัว ชุมชน ศาสนา และสถานศึกษา การจัดการศึกษาเน้นการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่สถานศึกษาและท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชน เพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549ก : 79)

การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายรัฐบาล มีประเด็นสำคัญ 2 เรื่อง คือ (จรูญ ชูลาภ. 2544 : ออนไลน์)

1) การปฏิรูประบบโครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมเป็นอำนาจของส่วนกลาง

2) การปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา มีส่วนสำคัญที่ต้องดำเนินการ 4 ส่วน ดังนี้

2.1) การปฏิรูปหลักสูตร ประกอบด้วยหลักสูตรแกนกลางที่กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาที่ทุกสถานศึกษาต้องจัดทำเป็นของตนเอง โดยผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ซึ่งโรงเรียนสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น (ไพรัช สู่แสนสุข และบรรเจอดพร รัตนพันธุ์. 2545 : ออนไลน์)

2.2) การปฏิรูปการเรียนการสอน โดยเน้นการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญหมายความว่า ครูต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้เด็กมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น แสดงออกตามความสามารถและวัยที่เหมาะสม เป็นการให้อิสระทางความคิด ไม่ใช่สอนให้กระบวนการคิด ความรู้ก็จะติดอยู่กับเด็กตลอดไป ครูจะมีส่วนสำคัญมากสำหรับการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบนี้

2.3) การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาครูให้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาครูต้องดำเนินการพัฒนาใน 2 เรื่อง คือ พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไป และพัฒนาให้สามารถนำวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่มาใช้ได้

2.4) การปฏิรูปการวัดผลและประเมินผล โดยเน้นการกำหนดมาตรฐานการประเมินโดยครูทั้งระบบมีการประเมินภายในโรงเรียนและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

จากการติดตามความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549ข : 3, ก – ข) พบว่าหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐสิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านและมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยอย่างใกล้ชิดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและวัฒนธรรม ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างดี และได้มีการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยปรับเปลี่ยนจุดเน้นเพื่อให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์

ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา สามารถก้าวสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง และมีศักยภาพในการแข่งขัน ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ มีผลจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการมองอนาคตหรือการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อวางรากฐานและเตรียมประชากรให้พร้อมสำหรับอนาคต กำหนดทิศทาง/นโยบาย และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สามารถดำเนินงานให้บรรลุผลเป็นรูปธรรม นอกจากนั้นในบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ได้ให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองทั้งด้านความรู้และคุณธรรม โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ ศักยภาพของประชากร ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โดยเน้นการพัฒนาและปลูกฝังตั้งแต่ยังเยาว์วัย เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีทั้งคุณภาพและคุณธรรม

จุดเด่นในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียที่น่าสนใจ มีดังนี้

1) ประเทศญี่ปุ่น มีจุดเด่นในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดี (Character Building) ให้กับเด็กและเยาวชน เน้นการปลูกฝังความรับผิดชอบ ระเบียบวินัย จิตสำนึกต่อส่วนรวม ความรักชาติ ความตระหนักในคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ และการมีส่วนร่วมในสังคมนานาชาติ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อผลิตคนเก่งยอดเยี่ยม

2) ประเทศเกาหลีใต้ มีจุดเด่นในการปลูกฝังนักเรียนให้เป็นพลโลก (Global Citizen) มีโลกทัศน์ที่กว้าง มีทัศนคติที่เปิดรับต่อความแตกต่าง หลากหลาย มีความเข้าใจในประเพณี และวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ มีความรักและความภาคภูมิใจในชาติ และเอกลักษณ์ของชาติ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และส่งเสริมความเป็นเลิศทางการศึกษา (Elite Education)

3) สาธารณรัฐประชาชนจีน มีจุดเด่นในการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่เพื่อสร้างสังคมที่ดี (Well – to – do Society) ในขณะเดียวกันก็เน้นการอนุรักษ์มรดกทางศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของชาติ

4) สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีจุดเด่นในการเสริมสร้างโรงเรียนนักคิด (Thinking School) เพื่อผลิตผู้นำที่มีความคิดใหม่ๆ สามารถแก้ปัญหาใหม่ๆ โดยใช้การศึกษาพัฒนาศักยภาพของประเทศ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความสมานฉันท์ของคนในชาติ

5) ประเทศมาเลเซีย มีจุดเด่นในการเสริมสร้างโรงเรียน “Smart School” เป็นโรงเรียนที่มีความก้าวหน้า ทันสมัย เน้นเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เพื่อก้าวสู่ความเป็นนานาชาติ ในขณะเดียวกันก็มุ่งพัฒนาพลเมืองให้มีความรักชาติ และดำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ

สำหรับประเทศในแถบยุโรป เช่น ประเทศอังกฤษ ได้มีความพยายามปฏิรูปการศึกษาในหลายๆมิติ เช่น ปฏิรูประบบการเงินทางการศึกษา ปฏิรูประบบบริหารจัดการการศึกษา ปรับปรุงมาตรฐานหลักสูตร ปรับปรุงการวัดและการประเมินผลการศึกษา ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พัฒนาบทบาทการบริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่น ปรับบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลกลาง จัดให้มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนการคัดเลือกนักเรียน นักศึกษา ฯลฯ นอกจากนั้นยังพบว่า ในรอบ 20 ถึง 50 ปี ที่ผ่านมา แต่ละประเทศทั่วโลกได้เพิ่มงบประมาณเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2549 นั้นประมาณกันว่ารัฐบาลทั่วโลกใช้จ่ายเงินเพื่อการปฏิรูปการศึกษาถึง 2 trillions dollars (2 ล้านล้านล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา) โดยสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ระหว่างปี พ.ศ. 2513 ถึง 2548 พบว่ามีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 73 มีการจ้างครูเพิ่มขึ้นเพื่อลดอัตราส่วนของครูต่อนักเรียน และได้ทดลองปฏิรูประบบบริหารการศึกษา กระจายอำนาจให้โรงเรียน และจัดโรงเรียนให้มีขนาดเล็กลง เช่นเดียวกับประเทศนิวซีแลนด์ ที่ทำการปฏิรูประบบบริหารการศึกษากระจายอำนาจไปสู่โรงเรียน ปฏิรูปโครงสร้างการศึกษา มีคณะกรรมการบริหารโรงเรียนและลดบทบาทของรัฐบาลกลางลง (พจน์ สะเพียรชัย. 2551 : 5 – 7)

2. แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อคุณภาพของการศึกษา เห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กำหนดให้รัฐดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการศึกษาในมาตรา 80 (3) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. 2550 : 23 - 24) และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในหลายมาตรา ได้แก่ หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 9 (4) กำหนดให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

อย่างต่อเนื่อง หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 กำหนดให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณ และจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545? : 7, 30) นอกจากนั้น ข้อกำหนดในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ก็สอดรับกันโดยกำหนดไว้ในมาตรา 27 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา และมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 27(3)ในการส่งเสริม สนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2548ข : 542-543) กฎหมายดังกล่าวเหล่านี้แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาที่คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาเพราะเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547ก: 23) โดยสะท้อนไปยังคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งหมายถึงคุณภาพการศึกษาโดยรวม ดังที่พจน์ สะเพียรชัย (2551 : 5 – 11) กล่าวไว้ว่า คุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะจากการติดตามผลการปฏิรูปการศึกษาในหลายๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วยพบว่ามีการลงทุนเป็นจำนวนมากเพื่อการปฏิรูปการศึกษา การจัดโรงเรียนให้มีอิสรภาพมากขึ้น การลดจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นให้น้อยลง การลดอัตราส่วนของครูต่อนักเรียน การปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษา ตลอดจนการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา แต่ปรากฏผลตรงกันในหลายประเทศว่า ผลการเรียนของนักเรียนไม่ได้พัฒนาขึ้นตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา แต่ระบบโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จกลับพบว่า การเลือกคนเก่งและคนดีมาเป็นครู การพัฒนาครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพ และจัดระบบให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กนักเรียนทุกๆคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จ คณะผู้วิจัยของแม็คคินซีรีพอร์ต (Mc Kinsey Report) พบว่า ในระหว่างประเทศที่ได้ชื่อว่ามีระบบโรงเรียนที่ดี (High – Performing School System) เห็นตรงกันว่า ควรปรับปรุงวิธีการสอนของครู เพราะว่าการสอนของครูมีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประเทศที่มีระบบโรงเรียนที่ดีนั้นปฏิบัติตรงกัน โดยการปรับปรุงใน 3 ประเด็น คือ

1) เลือกคนที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเป็นครู

2) พัฒนาคนที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเป็นครู ให้เป็นครูที่มีประสิทธิภาพ เพราะการที่จะปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน ก็ต้องปรับปรุงการสอนของครู

3) มีระบบและเป้าหมายในการสนับสนุนครูที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเด็กนักเรียนแต่ละคน และทุกคนสามารถรับประโยชน์สูงสุดจากการสอนที่ดีของครู

ดังนั้น เพื่อให้ครูทั้งภาครัฐและเอกชนมีความพร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ได้อย่างมีคุณภาพ ให้สังคมมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในวิชาชีพครู และเพื่อให้ครูมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ และมีความมั่นคงในวิชาชีพ คณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้เสนอยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปด้านการผลิตและการพัฒนาครูไว้ 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547ก : 21 – 26)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การฟื้นศรัทธาวิชาชีพครู

1) ปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ให้สภาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นองค์กรดูแลวิชาชีพที่ต้องทำงานในเชิงรุก ส่วนในระดับสถานศึกษาให้มีคณะบุคคลทำหน้าที่เฝ้าระวัง ตรวจสอบและดูแลการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปตามมาตรฐานจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายใน

2) เร่งรัดให้มีระบบการติดตามผลการปฏิบัติงานที่เข้มข้น การเลื่อนวิทยฐานะครูให้เป็นไปตามผลการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง มีแรงจูงใจให้ครูได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติมจากเงินเดือน เช่น วิทยฐานะ เงินค่าตอบแทนอันเนื่องจากมีชั่วโมงสอนเกินเกณฑ์เงินค่าตอบแทนครูที่สอนในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น โดยพิจารณาตามผลการปฏิบัติงาน และตามคุณภาพของงาน และเร่งรัดการใช้ระบบแรงจูงใจในวิชาชีพใหม่ที่ผูกอยู่กับการประเมินมาตรฐานวิชาชีพและโครงสร้างเงินเดือนให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อครูโดยเร็วที่สุด

3) ยกย่องตอบแทนครูดี และมีมาตรการจูงใจให้คนเก่งคนดีให้อยู่ในวิชาชีพต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพครูประจำการ

1) ทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาครูให้เป็นแผนบูรณาการอย่างแท้จริง เป็นแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว โดยมีคณะกรรมการกำกับดูแลในภาพรวม กำหนดกลไก เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและประหยัดงบประมาณ

2) ส่งเสริมและสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาครูที่เป็นบูรณาการการวิจัยปฏิบัติการและการฝึกอบรมเข้าด้วยกัน

3) เร่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูประจำการด้วยระบบเครือข่าย โดยใช้เครือข่ายครูผู้นำ องค์กรครู ชมรมครู และสมาคมครูในเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินงานด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย อาทิ

3.1) ให้ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ และครูแกนนำเป็นเครือข่ายในการพัฒนาครู มีสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำเชิงวิชาการ

3.2) แบ่งกลุ่มเป้าหมายครูประจำการตามเขตพื้นที่การศึกษา และมอบให้สถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา รับผิดชอบการพัฒนาและติดตามประเมินผล ทั้งนี้ให้เน้นพัฒนากลุ่มผู้บริหารด้วย เพื่อให้ผู้บริหารเป็นผู้นำและสนับสนุนการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.3) เร่งศึกษาข้อมูลในระดับเขตพื้นที่การศึกษาโดยเร็ว เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครู นักเรียน รวมทั้งศักยภาพของกลุ่มครู ชมรมครู และเครือข่ายครูต้นแบบและวิทยากรในพื้นที่ เพื่อวางแผนปฏิบัติการระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาครูตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละพื้นที่และสถานศึกษา

3.4) พัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นหลักในการวางเครือข่ายการพัฒนาครูในแต่ละพื้นที่ ตามศักยภาพ ความพร้อม และสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นกลไกหลักของการพัฒนาครูในพื้นที่ โดยวิถีทางต่าง ๆ เช่น การปรับเงื่อนไขหลักสูตรบัณฑิตศึกษาให้หลากหลายรองรับการเพิ่มพูนความรู้ของครู โดยมีการประกันคุณภาพที่ชัดเจน

3.5) สนับสนุนให้มีโครงการพิเศษในลักษณะโครงการอาสาสมัครหรือโครงการขนาดเล็ก โดยมีองค์กรต่างๆ และภาคเอกชนเข้ามาร่วมเป็นตัวเร่ง เพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรจากภายนอก เนื่องจากการพึ่งทรัพยากรของรัฐเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ

4) เร่งพัฒนาครูประจำการ โดยมีระบบสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น ระบบคูปองการฝึกอบรม ระบบ E-Learning และ Distance Learning รวมถึงการพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลนอาจใช้ระบบพี่เลี้ยงในรูปโครงการวิจัยพัฒนาระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับครูในพื้นที่ ใช้กลไกการสื่อสารสาธารณะมาเป็นสื่อในการพัฒนา ด้วยรูปแบบที่หลากหลายเข้าถึงครูทุกพื้นที่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อเสริมสร้างความแม่นยำและความมั่นใจในเนื้อหาและวิธีสอนให้ครูประจำการ

5) เร่งพัฒนาครู โดยใช้ PDCA คือ Plan Do Check Act กำกับ เพื่อให้ครูปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน มีการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติระดับต่างๆ และมีระบบการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีมาตรการที่เด็ดขาดที่ทำให้บุคคลที่อยู่ในข่ายต้องปรับปรุงต้องพัฒนาตัวเองให้ได้

6) เร่งแก้ปัญหาความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพของครูอัตราจ้าง เพื่อเปิดโอกาสให้ครูเหล่านี้ได้รับการพัฒนาและสร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การผลิตครูแนวใหม่

1) ให้มีการจัดทำแผนและเป้าหมายการผลิตครูที่ชัดเจน มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ และให้มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยระบบ กระบวนการและแผนการผลิตครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และมีระบบสารสนเทศความต้องการครู เพื่อปฏิรูประบบวางแผนผลิตครู

2) เร่งรัดให้สถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกันศึกษาวิเคราะห์กำหนดรูปแบบหลักสูตรการผลิตครูแนวใหม่ เพื่อให้ความชัดเจนทั้งในแง่ระยะเวลา เนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยให้เชื่อมโยงกับคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพและสมรรถนะพื้นฐานของครู (Core Competency) ที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติเฉพาะตัว และการให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

3) เร่งรัดให้มีการประสานการวางแผนการผลิตให้เหมาะกับความเป็นเลิศของสาขาวิชาในแต่ละสถาบัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและแก้ปัญหาการผลิตที่เกินความต้องการ

4) เร่งสนับสนุนแผนการปฏิรูปสถาบันผลิตครู โดยเฉพาะในด้านการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งการสนับสนุนแผนพัฒนาคณาจารย์ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ให้เป็นลำดับความสำคัญ มีทุนพัฒนาอาจารย์ทดแทนอาจารย์ที่เกษียณ มีระบบวิจัยแห่งชาติทางการศึกษา และระบบประเมินคุณภาพหลักสูตรครู และการกำหนดสมรรถนะหลักของบัณฑิตครู เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์

5) เร่งรัดให้มีการแก้ไขปัญหาครูขาดแคลน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น หลักสูตรระยะสั้น หรือหลักสูตรเร่งรัด โดยการอบรมผู้ที่จบปริญญาสาขาอื่นมาต่อยอดในวิชาชีพครู

6) สนับสนุนเส้นทางการเข้าสู่วิชาชีพครูให้มีความหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้คนดี คนเก่ง เข้ามาเรียนครูมากขึ้น เช่น กำหนดทุนและโควตาตามจังหวัดสาขาวิชาให้ผู้ประสงค์จะเรียนครู รวมทั้งเร่งปรับค่าตอบแทนและแรงจูงใจ เพื่อจูงใจให้คนดี คนเก่งเข้าสู่วิชาชีพครู

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เชิงบริบทและเงื่อนไข

1) ผลักดันการทำงานของเขตพื้นที่การศึกษา และระบบบริหารจากฐานโรงเรียนให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อรองรับการทำงานพัฒนาครูในแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่าย ICT ในโรงเรียนและท้องถิ่นชนบท เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้สมัยใหม่อย่างทั่วถึงและสามารถกระตุ้นการพัฒนาครูทั้งในเชิงเนื้อหาและวิธีการสอนได้อย่างเต็มที่

3) พัฒนาประสิทธิภาพระบบงบประมาณใหม่ที่เน้นผลงานเพื่อกระตุ้นกระบวนการตรวจสอบแนวใหม่ให้มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ผลงานความก้าวหน้าของการดำเนินนโยบายด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม

4) เร่งรัดการจัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) เพื่อเป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่เป็นสถาบันแม่ข่ายในการประสานการพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งเร่งรัดให้มีการสำรวจงบประมาณเพื่อการพัฒนาครูของหน่วยงานต่างๆ และให้มีการเตรียมการโอนงบประมาณดังกล่าวมารวมไว้ที่หน่วยงานกลาง

ทิศทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในการทำให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นวิชาชีพควบคุมนั้นจะมีหลักอยู่ 3 ประการคือ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549ข : ค)

1) ผู้ที่มาประกอบวิชาชีพชั้นสูงจะต้องได้รับการฝึกฝนจนมีความเชี่ยวชาญ

2) ต้องมีจรรยาบรรณประกอบวิชาชีพ หรือมีจริยธรรมของวิชาชีพ

3) จะต้องมีการขึ้นทะเบียนเพื่อการกำกับ ควบคุมดูแลและพัฒนา

ในการพัฒนาวิชาชีพอาจแยกออกเป็น 2 มิติคือ

มิติที่ 1 ผู้ที่จะทำหน้าที่พัฒนา ปัจจุบันมี 5 หน่วยงานหลักได้แก่ ก.ค.ศ. อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดสถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและคุรุสภา

มิติที่ 2 ผู้ที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของวิชาชีพ

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542 : 139) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาครูไว้ 8 ประการ ดังนี้

1) กิจกรรมการพัฒนาบุคลากรยังไม่ตรงตามความต้องการของครู
2) ขาดวิทยากรผู้ชำนาญ
3) ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร
4) ผู้ได้รับการพัฒนาไม่นำความรู้ไปพัฒนาตนเองและโรงเรียน
5) การคัดเลือกครูไปศึกษาต่อดูงานไม่เป็นธรรม
6) ครูไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาครู
7) ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
8) ขาดงบประมาณดำเนินงาน

ซึ่งปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวก็มีความสอดคล้องกับนโยบายแนวทางต่างๆในการพัฒนาวิชาชีพครูที่หน่วยงานต่างๆกำหนดและเสนอแนะไว้ เช่น

แนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครูตามที่กำหนดไว้ในหมวด 7 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สามารถสรุปเป็นแนวทางแก้ไขได้ดังนี้ คือ (แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครู. 2551 : ออนไลน์, อ้างถึงใน ถาวร เส้งเอียด และคณะ. 2552 : 30)

1) จัดให้มีระบบและกระบวนการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ปรับปรุงให้สถาบันที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา มีความพร้อมและเข้มแข็ง ในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง และจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

2) จัดให้มีการควบคุม และรักษามาตรฐานการประกอบวิชาชีพครู โดยจัดตั้งองค์กรวิชาชีพครูและสภาวิชาชีพครูทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลและการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

3) จัดให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐ และระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นข้าราชการสังกัดองค์กรการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานของบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

4) จัดให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่นสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

5) จัดให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

6) ให้หน่วยงานทางการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

นอกจากนั้น จากรายงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาของพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2546 : ก-ค) ได้บทสรุปว่า จากภาวะวิกฤตของการศึกษาและสังคมไทย และเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและพันธกิจของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีบทบาทเชิงรุกในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสุดต่อการพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และพัฒนาสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีดุลยภาพอย่างยั่งยืน โดยมีข้อเสนอนโยบาย 2 ประการคือ (1) ยกระดับคุณภาพการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่ให้มีคุณภาพสูงในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้มีปริมาณบัณฑิตครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่ทั้งระบบที่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และทุกสาขาวิชา และ (2) ยกระดับคุณภาพการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาประจำการให้มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง และมีความสามารถในการพัฒนาการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยจัดให้มีการพัฒนาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องอย่างมีระบบ เพื่อให้บรรลุผลตามข้อเสนอนโยบายและจุดมุ่งหมายดังกล่าวพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ เสนอให้มียุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพครู โดยเสนอเป็นยุทธศาสตร์หลัก 3 ยุทธศาสตร์ และยุทธศาสตร์รอง 7 ยุทธศาสตร์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพครู

ยุทธศาสตร์หลัก 3 ยุทธศาสตร์	ยุทธศาสตร์รอง 7 ยุทธศาสตร์
1.ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่	1. ยุทธศาสตร์เอกภาพด้านแผนการผลิตและขนาดการผลิต 2.ยุทธศาสตร์ปฏิรูประบบและกระบวนการผลิต 3. ยุทธศาสตร์ปฏิรูปความเชื่อมั่นศรัทธาในวิชาชีพ
2.ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาประจำการ	4. ยุทธศาสตร์ปฏิรูประบบและกระบวนการพัฒนา 5. ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการยกย่องเชิดชูเกียรติ
3. ยุทธศาสตร์ปฏิรูปสถาบันผลิตครู	6. ยุทธศาสตร์ปรับเปลี่ยนบทบาทและพันธกิจ 7. ยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศของสถาบัน

ที่มา : พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2546 : ข)

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (ม.ป.ป. : 3) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาไว้ดังนี้

1) การพัฒนาต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตัวผู้เรียน

2) การพัฒนาต้องเกิดจากความต้องการของครูและบุคลากรทางการศึกษา

3) การพัฒนาต้องมุ่งเน้นลักษณะ Site Based Development หรือ School Based Development (SBD)

4) การพัฒนาต้องมีหลากหลายรูปแบบให้เลือกตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

5) การพัฒนาต้องสอดคล้องกับภารกิจและหน้าที่ที่ปฏิบัติของครูและบุคลากรทางการศึกษา

6) การพัฒนาต้องดำเนินการในรูปของเครือข่ายกระจายทั่วประเทศ

7) การพัฒนาต้องสอดคล้องกับนโยบายและข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8) การพัฒนาต้องกระทำอย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ซึ่งสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่สอดคล้องกับแนวทางทั้ง 8 ประการดังกล่าว ดังภาพประกอบ 1

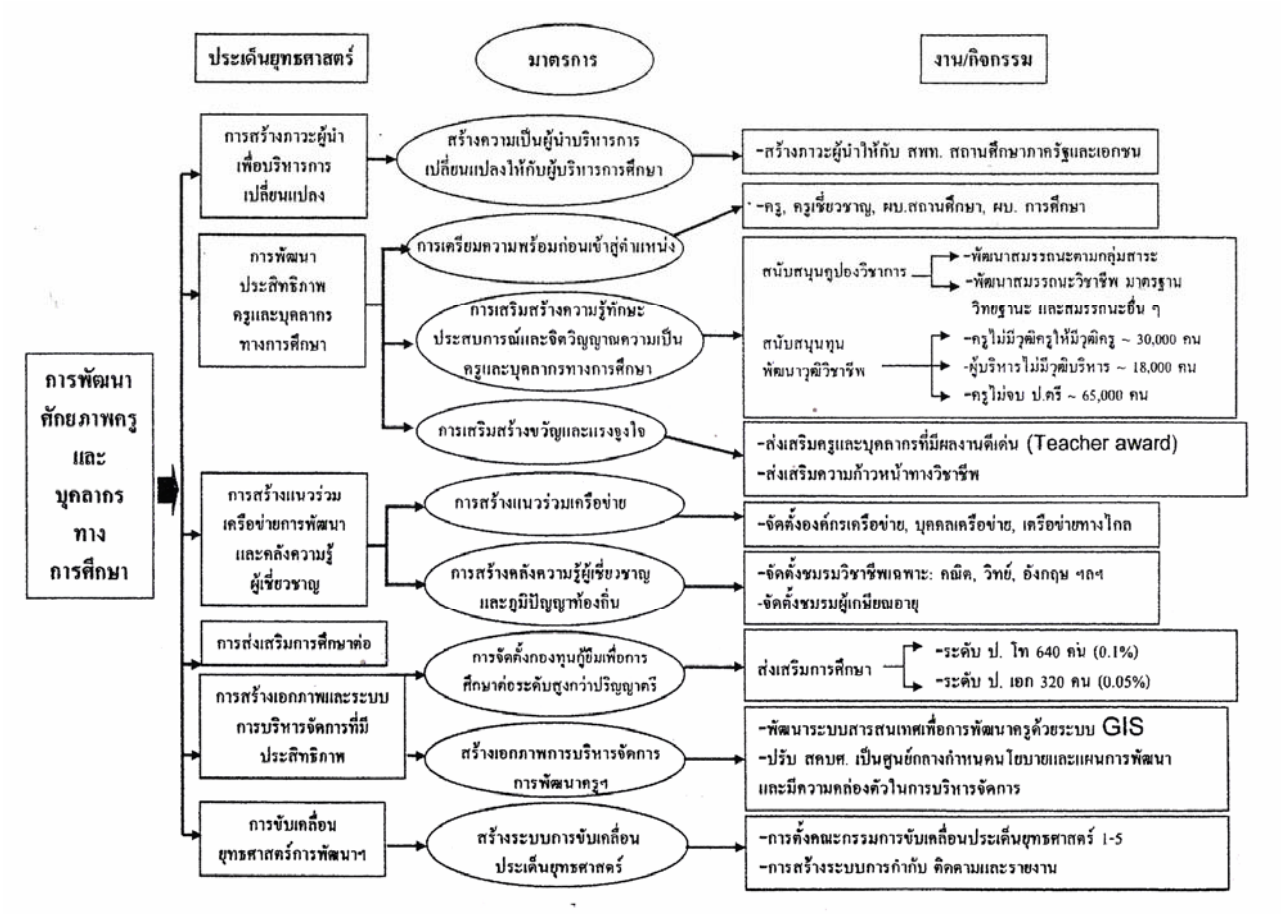

ภาพประกอบ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

ที่มา : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลกรทางการศึกษา (ม.ป.ป. : 10)

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา(ม.ป.ป. : 4-5) ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาไว้ว่าการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพทั้งสมรรถนะหลัก (Core Competency) สมรรถนะการปฏิบัติงานในหน้าที่ (Functional Competency) และสามารถเฉพาะตามกลุ่มสาระ (Specificational Competency) ตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด

รูปแบบของการพัฒนามุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากำหนด ให้กระจายอยู่ทั้งประเทศ เพื่อความสะดวกในการเข้ารับการพัฒนาของครู และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งที่เป็นองค์กรเครือข่าย บุคคลเครือข่ายและเครือข่ายทางไกล

วิธีการพัฒนาต้องมีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาของครูและบุคลากรทางการศึกษา แต่มุ่งเน้นวิธีการพัฒนาที่ใช้โรงเรียน/หน่วยงานเป็นฐาน(School Based Development/Insite Based Development) เป็นสำคัญ วิธีการพัฒนาที่สำคัญได้แก่

1) แบบเพื่อนช่วยเพื่อน(Peer Group) เป็นการพัฒนาที่เกิดจากครู หรือบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานเดียวกัน หรือต่างหน่วยงานมารวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน หรือการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สามารถเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนจนประสบความสำเร็จ

2) การวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย แต่มีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ อาทิ การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนหรือการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ

3) การเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนจัดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาและต้องเป็นหน่วยงานที่มีมาตรฐาน ตามมาตรฐานเครือข่ายการพัฒนาที่สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา(สคบศ.) กำหนด อาทิ มหาวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา กลุ่มโรงเรียน องค์กรเอกชนที่เป็นเครือข่ายของ สคบศ. ทั้งในและต่างประเทศ

4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานเครือข่ายบุคคลเครือข่ายที่ สคบศ. กำหนด อาทิ ปราชญ์

ชาวบ้าน หรือบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานจนเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือบุคคลในวิชาชีพ

5) การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จากสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ และคุณวุฒิของครู และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในปี 2551 ครูทุกคนจะต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

6) การเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายทางไกล อาทิ การศึกษาผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกต่างๆ ได้แก่ เทป, ซีดีรอม, อินเทอร์เน็ต, E-Book, E-learning ฯลฯ

นอกจากยุทธศาสตร์ต่างๆดังกล่าวข้างต้น ยังมีแนวทางในการพัฒนาครูที่นักวิชาการเสนอแนะไว้อีกเช่น สุวิมล ว่องวานิช (2551 : 21-24) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาครูไว้ดังนี้

1) การพัฒนาครูโดยใช้ครูพี่เลี้ยง

ครูพี่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาครูโดยเฉพาะครูมือใหม่เข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพครู โดยครูพี่เลี้ยงจะมีหน้าที่ช่วยให้คำชี้แนะในลักษณะของแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านค่อนข้างเห็นสอดคล้องกันว่าการอบรมพัฒนาครูต้องอยู่ในวิถีชีวิตการทำงานปกติ ดังนั้นบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือมีส่วนในการพัฒนาครูตามแนวคิดใหม่นี้ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นพี่เลี้ยง ให้กับครูในพื้นที่

2) การอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน(School-Based Training)

การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน เป็นการพัฒนาครูมือใหม่ โดยจัดให้มีการอบรมกันในโรงเรียน มีครูในโรงเรียนเป็นพี่เลี้ยง มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การอบรมแบบนี้มีความแตกต่างจากหลักสูตรฝึกอบรมอื่นๆ ตรงที่แต่ละโรงเรียนจะเป็นฐานการฝึกอบรม มีหน้าที่จัดหาบุคลากรในโรงเรียนที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงสำหรับผู้เข้าอบรม การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้การพัฒนาบรรลุผลอย่างแท้จริงแนวคิดสำคัญของการฝึกอบรมจึงอยู่ที่การเรียนรู้ร่วมกันในชีวิตประจำวันของการปฏิบัติงานปกติ โดยมีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นครูหรือผู้รู้ที่มีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือพัฒนาการปฏิบัติงานของครู ตามความต้องการจำเป็นของครูแต่ละคน เป็นการส่งเสริมศักยภาพครูเป็นรายบุคคล มากกว่าการอบรมที่ใช้หลักสูตรการฝึกอบรมแบบตายตัวโดยที่ครูทุกคนได้รับการอบรมเหมือนกันหมด ไม่ว่าจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลต่างกันเพียงใดก็ตาม

3) การใช้เครือข่ายวิจัย (Research Network)

เครือข่ายวิจัย คือ การรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการแก้ไขปัญหา หรือแสวงหาแนวทางการพัฒนา โดยใช้หลักการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง และใช้กระบวนการวิจัยเป็นกลไกการค้นหาคำตอบ เพื่อให้ได้ข้อสารสนเทศที่นำไปใช้ในการพัฒนาได้จริงและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เครือข่ายการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูเกิดขึ้นเพื่อช่วยให้ครูสามารถทำวิจัยได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น สามารถคิดค้นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลทางบวกกับผู้เรียน

เครือข่ายวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสามารถกำหนดได้หลายรูปแบบได้แก่ รูปแบบเครือข่ายวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนภายในโรงเรียน รูปแบบเครือข่ายวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนระหว่างกลุ่มโรงเรียน รูปแบบเครือข่ายวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนภายในเขตพื้นที่การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายวิจัยแบบใดกิจกรรมสำคัญ คือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน สมาชิกของเครือข่ายวิจัยสามารถกำหนดวิธีการที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลายเช่น การใช้กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) การจัดประชุมกลุ่มสนทนา การสื่อสารผ่านเอกสาร สื่อ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต (หรือบล็อก) การจัดประชุมวิชาการ เพื่อให้ครูนักวิจัยได้ข้อมูลที่นำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการวิจัยและกระบวนการปฏิบัติงานของตนเอง ตลอดจนได้ข้อมูลที่นำไปใช้ประโยชน์จากงานวิจัยมากยิ่งขึ้นผ่านมุมมองของสมาชิกในเครือข่าย ทั้งนี้กระบวนการนี้จะมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อสมาชิกมีการแสดงบทบาทในฐานะผู้ให้และผู้รับอย่างสมดุล

4) การใช้ครูแกนนำ และครูต้นแบบ

การพัฒนาครูแกนนำหรือครูต้นแบบ เป็นยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้ครูเป็นฐาน ใช้ศักยภาพครูในพื้นที่ เน้นการพัฒนาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติจริง เพื่อช่วยเปลี่ยนแปลงเจตคติและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างถาวร ซึ่งจะเป็นกระบวนการพัฒนาครูที่ยั่งยืน และสามารถเข้าถึงครูอย่างรวดเร็ว ครูแกนนำและครูต้นแบบ เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากในการจัดการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ การพัฒนาตน การครองตน รวมถึงด้านการประสานงานชุมชน พัฒนาผู้เรียน พัฒนาครูเครือข่าย และพัฒนาวิชาชีพ

สถาบันการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548 : 17-18) เสนอรูปแบบในการพัฒนาตนเองและวิธีการพัฒนารูปแบบอื่นๆสำหรับครู ไว้ดังนี้

การพัฒนาตนเอง อาจใช้วิธีการดังนี้

(1) การอ่านจากตำรา เอกสาร

(2) การค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต

(3) การเรียนรู้จากสื่อ

(4) การเรียนรู้จากผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญ

(5) การทดลองปฏิบัติจริง

(6) การศึกษาดูงาน

การจัดหาผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญมาช่วยในการพัฒนา อาจใช้วิธีการดังนี้

(1) การให้คำปรึกษา

(2) การให้คำแนะนำ

(3) การสาธิต

(4) จัดทำตัวอย่างการเรียนการสอนที่ดีเพื่อเป็นต้นแบบให้ครูนำไปศึกษา

(5) การใช้เครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

(6) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยจัดการเรียนรู้

การเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด โดยอาจใช้วิธีการดังนี้

(1) การอบรมในชั้นเรียน

(2) การอบรมโดยใช้สื่อทางไกล

(3) การอบรมโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(4) การอบรมทางไปรษณีย์

(5) การประชุมปฏิบัติการ

(6) การสัมมนา

การศึกษาต่อ อาจใช้วิธีการดังนี้

(1) การศึกษาตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานในประเทศ

(2) การศึกษาตามหลักสูตรของสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานในต่างประเทศ

นอกจากนั้น สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548 : 21) ให้แนวทางในการพัฒนาครูไว้ว่าต้องจัดให้มีหน่วยงาน หรือบุคลากร ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาครูในแต่ละระดับ เพื่อปฏิบัติงานตามขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับครูเพื่อสร้างฐานข้อมูล

2) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบสภาพพื้นฐานของครูแต่ละคน และจำแนกประเภทครู ออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามสมรรถนะที่ควรจะได้รับการพัฒนา สำหรับเข้าสู่กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาที่ต้องการ

3) ดำเนินการพัฒนาครูด้วยวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับสมรรถนะที่จำเป็นต้องพัฒนา และข้อมูลส่วนตัวของครู

4) ทำการวัดและประเมินผลการพัฒนาเพื่อนำผลไปใช้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

5) ให้ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก่ครูเกี่ยวกับการนำผลการพัฒนาไปใช้ และสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ

ซึ่งจากการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549ข : 19) ได้สรุปข้อควรระวังในการพัฒนาครูไว้ว่าแม้กฎหมายหลายฉบับจะบัญญัติเรื่องการพัฒนาครูไว้หลายมาตรา เพราะสังคมเห็นความสำคัญของครูมาก ถือว่าครูคือวิศวกรผู้สร้างโลก แต่สิ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้หลายอย่าง เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติยังไม่สามารถที่จะตอบสนนองสิ่งเหล่านั้นได้ เช่น การให้ค่าตอบแทนที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างผู้มีวิชาชีพชั้นสูง การให้ครูทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียวซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถทำได้ เพราะครูต้องทำหน้าที่หลายอย่าง เป็นต้น นอกจากนี้ในเรื่องหน่ายงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาครูไม่ควรแย่งกันพัฒนา เพราะครูมีหน้าที่สอนไม่ใช่มีหน้าที่ไปอบรมหรือไปประชุมสัมมนา ครูต้องอยู่กับเด็ก ดังนั้นระบบการพัฒนาต้องเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ในเรื่องกองทุนการพัฒนาครูจะต้องรับดำเนินการจัดตั้งโดยเร็วเพื่อครูจะได้มีแหล่งเงินในการพัฒนาตนเอง เพื่อความสะดวกและคล่องตัว การพัฒนาครูนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาในระดับต้นจะต้องเป็นผู้วางกติกาในการพัฒนาครู และควรเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาครูเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อน และเบียดเบียนเวลาสอนของครูมากเกินไป

3. เครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้

3.1 เครือข่ายความร่วมมือ

ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง การร่วมกระทำหรือร่วมแสดงออกเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน หรือการที่คนตั้งแต่สองคน หรือสองหน่วยงาน/องค์กรขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์ต่อ

กันและร่วมกันปฏิบัติภารกิจ อาจจะเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันหรือคนละเป้าหมายก็ได้ ด้วยการระดมทรัพยากรร่วมกัน ร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติและลงมือปฏิบัติ อีกทั้งมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติและ/หรือร่วมรับผลประโยชน์จากการปฏิบัติ โดยภายใต้การปฏิบัติร่วมกันดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงและความเป็นอิสระโดยไม่ขึ้นต่อกัน การกระทำร่วมกันระดับต่ำสุดคือ การเจรจาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ซึ่งกันและกันระดับสูงขึ้นมาคือ การดึงหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมงานด้วยหรือเข้ามาเป็นพวก และการรวมกำลัง ซึ่งเป็นระดับของการกำหนดเป้าหมายร่วมกันจัดเครือข่ายการทำงาน (Networking) และจัดบทบาทหน้าที่รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานร่วมกัน (Sense of Belongings) (Webster. 1985 : 224 ; Dubrion and Ireland. 1993 : 86 – 87 ; Thompson. 1958, อ้างถึงใน อมรรัตน์ ภิญโญอนันตพงษ์. 2546 : 16-17) โดยสาเหตุของความร่วมมือระหว่างกันและกันมี 3 ประการ ได้แก่ การยอมรับถึงความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีลักษณะจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันบ้างบางส่วน และมีการแสดงออกถึงความจำเป็นหรือความต้องการที่จะพึ่งอาอาศัยกันในระดับปฏิบัติการ (Dubrion and Ireland. 1993 : 125, อ้างถึงใน อมรรัตน์ ภิญโญอนันตพงษ์. 2546 : 16)

ส่วนคำว่าเครือข่าย (Network) มีความหมายแตกต่างไปตามมุมมองของแต่ละคน เช่น

เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันได้ตกลงที่จะประสาน เชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ กลุ่มเครือข่ายนั้น ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545 : 28)

เครือข่าย หมายถึง ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงมีความเป็นเอกเทศ ไม่ขึ้นต่อกัน (เสรี พงศ์พิศ. 2548 : ออนไลน์)

เครือข่าย หมายถึง ตาข่ายที่เชื่อมโยง หรือโยงใยถึงกันและกัน และพร้อมที่จะทำงานได้เมื่อต้องการใช้งาน เป็นการประสานงานรูปแบบหนึ่งที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร เป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา

มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกันมาติดต่อประสานงาน หรือร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้นๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกันมากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ (สมชัย จิรโรจน์วัฒน. 2553 : ออนไลน์)

เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ (Starkey, 2553 : online)

เครือข่าย คือ ข่ายของความร่วมมืออย่างเป็นระบบ อันเกิดจากการรวมตัวกันของบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เพื่อการประสานเชื่อมโยง นำไปสู่การเพิ่มพลังสรรพปัจจัย และการบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน (พนมพร เผ่าเจริญ และคณะ, 2549 : 10)

จากความหมายของเครือข่ายและความร่วมมือ จะเห็นว่ามีความหมายใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การที่กลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงาน ร่วมกันดำเนินงานหรือกิจกรรมอย่างมีเป้าหมาย ด้วยความสมัครใจและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของทุกฝ่าย โดยองค์กรทุกองค์กรสามารถสร้างเป็นเครือข่ายได้ องค์ประกอบของเครือข่ายจะเชื่อมโยงกันด้วยพื้นฐานของมิตรภาพ (Friendship) การให้คำปรึกษา (Advice) และการทำงาน (Work) ความเชื่อมโยงของเครือข่ายอาจเป็นทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เครือข่ายสามารถสร้างได้ใน 2 ลักษณะ คือ พัฒนามาจากความร่วมมือขององค์กรขนาดเล็ก และแยกตัวมาจากองค์การขนาดใหญ่ (McKenna, 1999 : 220 ; Jarillo. 1993 : 97-119, อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ, 2544 : 28)

รูปแบบของเครือข่าย

เครือข่ายมีรูปแบบมากมาย โดยใช้เกณฑ์ต่างๆ ในการจำแนก เช่น คุณลักษณะของสมาชิกเครือข่าย พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ กิจกรรมหลักของเครือข่าย วัตถุประสงค์ของเครือข่าย และโครงสร้างของเครือข่าย (Starkey, 2553 : online) ซึ่งสมชัย จิรโรจน์วัฒน (2553 : ออนไลน์) ได้สรุปไว้ว่าในปัจจุบันมีเครือข่ายใน 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบเครือข่ายเชิงโครงสร้างงาน ส่วนมากเป็นเครือข่ายที่จัดขึ้นโดยภาคราชการ เป็นรูปแบบเครือข่ายที่อาศัยโครงสร้างการแบ่งสายงานการบังคับบัญชาของแต่ละหน่วยงานมาใช้ในการดำเนินงานเป็นเครือข่าย เครือข่ายรูปแบบนี้เป็นรูปแบบโครงสร้างที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

2. รูปแบบเครือข่ายเชิงเฉพาะประเด็น เป็นรูปแบบเครือข่ายที่ส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิก หรือชุมชนในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ ที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน และมาร่วมคิด ร่วมทำ

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (2547 : 88) ได้กล่าวถึงเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมว่าได้แก่เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กรมุ่งเน้นในการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้น ๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการทำงานของเครือข่ายเชิงประเด็นนี้ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะทำงานแบบแนวราบ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาอาศัย ตัวอย่างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม เช่น เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เครือข่ายสุขภาพ เป็นต้น

อรรณพ พงษ์วาท (2544. อ้างถึงใน สุวิมล โพธิ์กลิ่น. 2549 : 32) ได้เสนอแนะรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการสถานศึกษาไว้ 6 รูปแบบ และให้เสนอแนะไว้ด้วยว่า รูปแบบของเครือข่ายโรงเรียนควรตั้งอยู่บนหลักการความสมัครใจ ความเสมอภาค การพึ่งพิงอิงกันความสัมพันธ์แนวราบ/นอน และต้องลดความเป็นราชการลง (less bureaucratic model) บนพื้นฐานของการไม่รวมศูนย์ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการก่อตัว และการดำรงอยู่ ตลอดจนการดำเนินงานของเครือข่าย ดังนี้

รูปแบบที่ 1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐรวมตัวกันเป็นเครือข่าย

รูปแบบที่ 2 การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหลาย ๆ แห่งกับภาคส่วนอื่นที่ระบุไว้ในวรรคแรกของมาตรา 38 อันได้แก่บุคคล

ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

รูปแบบที่ 3 คือ เครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดมีขึ้นในอนาคต

รูปแบบที่ 4 คือ เครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน

รูปแบบที่ 5 คือ เครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐกับของเอกชนและภาคอื่น ที่ระบุไว้ในรูปแบบที่ 2 และ 3

รูปแบบที่ 6 คือ เครือข่ายที่อาจเกิดจากการริเริ่มระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและของเอกชน หรือระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเหล่านั้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคส่วน ๆ อื่น ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยไม่มีการชี้นำกำกับ หรือครอบงำบงการโดยหน่วยงานหรือองค์กรทางการศึกษาระดับบนในเบื้องต้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545. อ้างถึงใน สุวิมล โพธิ์กลิ่น. 2549 : 32) ได้จำแนกลักษณะของเครือข่ายไว้ 4 แบบ คือ การเชื่อมดยงของปัจเจกต่อปัจเจก การเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม การเชื่อมโยงของกลุ่มต่อกลุ่ม และการเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย ดังภาพประกอบ 2

1. การเชื่อมโยงของปัจเจกต่อปัจเจก

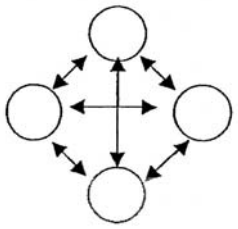

2. การเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม

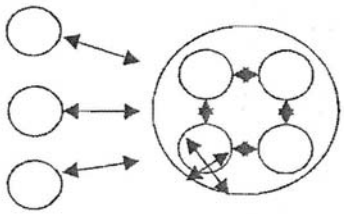

3. การเชื่อมโยงของกลุ่มต่อกลุ่ม

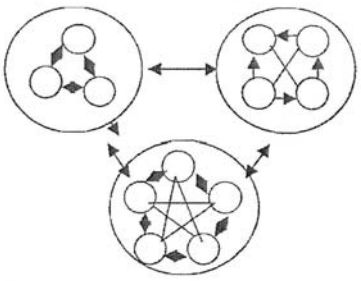

4. การเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย

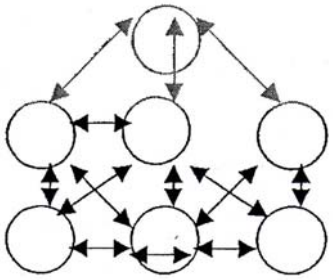

ภาพประกอบ 2 ลักษณะของเครือข่าย

องค์ประกอบของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การทำงานในรูปแบบของเครือข่ายน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะสมาชิกเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกฎเกณฑ์ ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ และทำบางอย่างร่วมกัน (เสรี พงศ์พิศ. 2548 : ออนไลน์) เครือข่ายที่มีองค์ประกอบต่อไปนี้ ถือว่าเป็นเครือข่ายที่มีความสมบูรณ์ และจะทำให้เครือข่ายเกิดการพัฒนา มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน (สมชัย จิรโรจน์วัฒน. 2553 : ออนไลน์)

1. จัดให้มีเวทีสำหรับสมาชิกเป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา ความต้องการ รวมทั้งวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการอะไร และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่างๆ ในการพัฒนา เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการและทักษะต่างๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยเทคนิคการประสานงานที่อาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ และระหว่างแม่ข่ายกับสมาชิก

2. มีโครงสร้างและการบริหารงานที่ชัดเจน

2.1 มีโครงสร้างขององค์กรเครือข่าย จะมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย มีรูปแบบและเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยมีองค์กรหลักในการประสานงาน และรับผิดชอบการดำเนินการจัดตั้งเครือข่าย หรือที่เรียกว่า “แม่ข่าย” ซึ่งหลักสำคัญที่ต้องคำนึงถึงอย่างมาก คือ การแสดงให้เห็นว่าแม่ข่ายไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากกิจกรรมที่ทำนั้นเป็นการส่วนตัว แต่ได้กระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นให้กับสมาชิกเครือข่าย ซึ่งนับเป็นเงื่อนไขและปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการที่จะพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ หรือเกิดความยั่งยืน

2.2 ลูกข่าย มาจากตัวแทนกลุ่มบุคคลหรือองค์กร มิใช่รายบุคคล

2.3 มีระเบียบ ข้อปฏิบัติ หรือข้อตกลงร่วมกัน ในการเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย มีการกระจายอำนาจให้สมาชิกในเครือข่าย

2.4 มีการติดต่อประสานงาน และสื่อสารกับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งในการประสานงานระหว่างสมาชิกนั้น เป็นการประสานความร่วมมือเพื่อให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของเครือข่าย โดยอาจทำเป็นจดหมายข่าว วารสาร สำหรับเครือข่ายนั้นๆ เพื่อเป็นสื่อกลางในการรายงานความเคลื่อนไหว ข่าวสาร ความคืบหน้าการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย รวมทั้งองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้ทราบ หรือประสานความร่วมมือ

3. มีการวางแผนและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสนองความต้องการของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

4. มีการเชื่อมโยงเครือข่าย เมื่อมีปัญหา หรือต้องการความสนับสนุนต่างๆ โดยอาจเชื่อมโยงกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ ที่มีอยู่ ที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือหรือประสานความร่วมมือได้

5. สมาชิกเครือข่ายมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย

6. มีการพัฒนาและขยายเครือข่าย ซึ่งจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน มีจำนวนสมาชิกมากขึ้น กลุ่มของสมาชิกเครือข่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สมาชิกสามารถจัดสวัสดิการร่วมกันเมื่อประสบปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและหลากหลายรูปแบบ

พนมพร เผ่าเจริญ และคณะ (2549 : 10) กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายว่าองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เครือข่ายไม่ใช่เพียงการมารวมตัวกัน แต่เป็นการรวมตัวที่สามารถสร้างมรรคผลที่แท้จริง เครือข่ายจะต้องประกอบด้วยความจริงจังของสิ่งต่อไปนี้

1. ความเข้มแข็งของสมาชิกที่ต้องร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมลงมือ เป็นผู้กระทำมากกว่าที่จะคอยเป็นเพียงผู้รับบริการ

2. จุดมุ่งหมายที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทางอุดมคติ วิสัยทัศน์ และผลประโยชน์ กรณีที่เกิดมีความขัดแย้งแตกต่างก็สามารถแก้ไขได้ทันการณ์ ไม่สูญเสียหลักการและจุดยืน

3. ระบบบริหารจัดการเครือข่ายที่ดี ที่สามารถประสานทุกส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิก การจัดระบบสื่อสารสารสนเทศ และการแสดงตน นำเสนอผลงานให้เป็นที่ได้รับการยอมรับสนับสนุนจากสาธารณชน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545 : 37) ได้นำเสนอองค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายไว้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception)
2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision)
3. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/benefits)
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation)
5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)
6. การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence)
7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Reciprocal exchange) มิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว (Unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็ยิ่งเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

จอห์น เวอร์เนอร์ (อ้างถึงใน สุวิมล โพธิ์กลิ่น. 2549 : 40) กล่าวว่าองค์ประกอบของเครือข่าย ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้ (Learning) ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการของตนเองและผู้อื่น

2. การลงทุน (Investing) ได้แก่ การลงทุนด้านเวลา และพลังงานในการติดต่อและเชื่อมประสานกับบุคคลต่าง ๆ

3. การดูแล (Nurturing) ได้แก่ การดูแลสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกของเครือข่ายอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของการทำงานและสัมพันธภาพส่วนตัว

4. การรักษา (Keeping) ได้แก่ การรักษาทิศทางในการบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะการตรวจสอบความต้องการของสมาชิกและการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย

การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จต้องคำนึงถึงลักษณะของเครือข่ายซึ่งโดยทั่วไปมีลักษณะดังนี้ (ศรีผ่อง จิตกรณ์กิจศิลป์. 2553 : ออนไลน์)

1. มีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structure) ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดเกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกัน ในด้านความรู้ ความสามารถ และความต้องการ

2. องค์กรเครือข่ายไม่มีลำดับขั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กรเครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวราบ แต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกัน แต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรอาจไม่เท่ากัน

3. องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) การที่องค์กรเข้ามาเป็นเครือข่ายกัน เพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพิงแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้นหากองค์กรใดไม่สามารถแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ก็อาจหลุดออกจากการเป็นเครือข่ายได้ ในทางตรงกันข้าม หากได้แสดงความสามารถก็จะนำไปสู่การพึ่งพิงและขึ้นต่อกัน การแบ่งงานกันทำ ทั้งยังเป็นการลดโอกาสที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะแสดงความสามารถเหนือเครือข่ายด้วย

4. ความเข้มแข็งขององค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยรวมของเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

5. องค์กรเครือข่ายกำหนดการบริหารจัดการกันเอง (Self Regulation) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวราบจำเป็นต้องมีความสมานฉันท์ โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตย เพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

6. ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายต้องอาศัยระยะเวลา ต้องมีการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ความศรัทธา และความไว้เนื้อเชื่อใจ ตลอดจนการสร้างกรอบทางความคิด เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กร

จากลักษณะของเครือข่ายดังกล่าว การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จมีหลักการดังนี้ (ศรีผ่อง จิตกรณ์กิจศิลป์. 2553 : ออนไลน์)

1. สร้างความผูกพันและความรับผิดชอบต่อการสร้างเครือข่าย เครือข่ายจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานให้ความร่วมมือ ทำงานร่วมกัน

2. ทำความเข้าใจว่าการสร้างเครือข่ายต้องใช้เวลา เพราะเครือข่ายต้องมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์และมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. ต้องเคารพและให้ความไว้วางใจกันในเครือข่าย

4. องค์กรที่เข้าร่วมเครือข่ายต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน บางองค์กรอาจต้องมีการเสียสละบางอย่างเพื่อความสำเร็จของส่วนรวมในบางครั้ง และควรมีการวิเคราะห์สรุปบทเรียนการทำงาน วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนต่างๆ อยู่เสมอ

5. การทำงานเครือข่ายต้องมีความยืดหยุ่น เพราะสถานการณ์ต่างๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

6. ต้องมั่นใจว่าองค์กรเครือข่ายมีความคาดหวังที่ตรงกันในการร่วมมือกันทำงานตลอดระยะเวลาที่ตกลงทำงานร่วมกัน

7. ต้องมีความตระหนักและเข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมทั้งวัฒนธรรมพื้นที่และวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละองค์กรเครือข่าย

8. ต้องมีความตระหนักในความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่าย

9. ต้องรับผิดชอบในความสำเร็จหรือความล้มเหลวร่วมกัน

3.2 เครือข่ายสถานศึกษา

เครือข่ายสถานศึกษา หมายถึง การรวมตัวกันระหว่างสถานศึกษาที่มีบทบาทในการจัดการศึกษา โดยมีการรวมตัวกันในหลากหลายรูปแบบเพื่อการเชื่อมโยงส่งสารแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ทั้งนี้จะอาศัยรูปแบบจากการบริหารจัดการด้วยระแบบเครือข่ายสถานศึกษา (School Cluster) ที่เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 33)

เครือข่ายสถานศึกษามีแนวทางการดำเนินการที่ใช้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของการทำงานที่เกิดจากการประสานงานกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องในลักษณะกัลยาณมิตรที่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ด้วยการร่วมกันด้านความคิด กำลังคน ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษา ด้วยระบบเครือข่าย โดยการร่วมกันสร้างเป้าหมาย เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมทำงานจากฝ่ายต่างๆ เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข่าวสารประสบการณ์กันทั้งภายในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษา แนวทางการจัดตั้งเครือข่ายสถานศึกษา มีประเด็นที่สำคัญที่ใช้เป็นหลักการ ในการพิจารณา ดังนี้ (สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 34)

1. การจัดเครือข่ายสถานศึกษา ควรจัดตามลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ที่มีบริบทสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน

2. การมีผู้ประสานงานที่ดี เพื่อทำหน้าที่เป็นแกนประสานในการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย

3. สมาชิกในเครือข่ายมีความต้องการร่วมกันโดยการดำเนินการให้สมาชิกของเครือข่าย มีกิจกรรม ดังนี้

3.1 การประชุมในแต่ละเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อการพบปะหารือกันระหว่างผู้ที่มีความต้องการเหมือนกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ภายในเครือข่ายเดียวกัน

3.2 จัดกิจกรรมให้สมาชิกร่วมกันแสดงความสามารถ ร่วมคิดร่วมกันวางแผนและร่วมกันทำงาน หมุนเวียนกันรับผิดชอบภายในเครือข่าย เน้นเครือข่ายแบบสังคมกัลยาณมิตรหรือเครือข่ายสังคมเรียนรู้

3.3 การศึกษาดูงาน หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่มีความสนใจร่วมกัน

4. สมาชิกในเครือข่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สมาชิกในเครือข่ายสถานศึกษา มีจิตสำนึกร่วมกัน เกิดความรักความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว ช่วยกันคิด ช่วยกันทำจนงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

องค์ประกอบของเครือข่ายสถานศึกษา

การดำเนินการของเครือข่ายสถานศึกษา ควรต้องพิจารณาองค์ประกอบที่มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้ (สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 34-35)

1. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวกันของบุคลากรในเครือข่ายสถานศึกษา ควรมีวิสัยทัศน์ที่เป็นเป้าหมายในอนาคตร่วมกัน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาได้

2. สมาชิก สถานศึกษาในแต่ละเครือข่าย ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน มีความเป็นเอกภาพ ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาของตน บุคลากรสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ภายใต้เป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่าย เป็นไปอย่างเป็นระบบ

3. ผู้ประสานงานและกรรมการ เป็นคณะบุคคลที่คัดเลือกจากสมาชิกเครือข่าย ทั้งนี้การดำเนินงานของเครือข่ายขับเคลื่อนไปด้วยการรวมพลังของสมาชิก โดยที่กรรมการร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารเครือข่าย

4. กิจกรรม การจัดกิจกรรมของเครือข่ายสถานศึกษา ต้องเป็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย อาจเป็นกิจกรรมที่สมาชิกมีความสนใจ อยากเรียนรู้จากเพื่อนสมาชิกในเครือข่ายถือเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง อย่างเป็นธรรมชาติ กิจกรรมมาจากการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมทรัพยากรของสมาชิกด้วยกันเอง เกิดความร่วมมือกันภายในเครือข่าย ถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่เครือข่าย

5. ทรัพยากร เพื่อการดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพเครือข่ายสถานศึกษา ต้องมีทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณ ความตั้งใจ การเสียสละ รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร/ประสบการณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์เทคโนโลยีที่สามารถใช้ร่วมกัน ในเครือข่ายถือเป็นการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มคุณค่าให้กับเครือข่าย

นอกจากนี้การพิจารณาองค์ประกอบของเครือข่าย ในด้านของการมีส่วนร่วม จากแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, อ้างถึงในสมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 36-40)

1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกัน ถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่องเพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะทำให้การประสานงาน และการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบเหมือนใส่แว่นตากันคนละสี ย่อมมองปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศคนละทาง แต่มิได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่างย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความคิดที่แตกต่างนี้สมาชิกเครือข่ายยอมรับกัน มิฉะนั้นความแตกต่างที่มีอยู่จะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ในทางตรงข้าม เมื่อใดที่วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายส่วนตัวขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมการปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายก็ควรมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัวที่สอดคล้องไปด้วยกันกับ

วิสัยทัศน์ของเครือข่าย แม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

3. การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/benefits) เครือข่ายเกิดจากที่สมาชิกแต่ละคนที่มีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวมตัวกับบนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้น การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินอาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ กล่าวโดยสรุปก็คือ การที่จะดึงใครเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเครือข่ายจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม และในหลายกรณีอาจเป็นการพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอด้วยซ้ำแม้ผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับอาจมากน้อยแตกต่างกัน แต่ทุกคนได้รับผลประโยชน์เมื่อใดสมาชิกได้รับประโยชน์ร่วม หรือเมื่อเขาคิดคำนวณแล้วเขาเสียมากกว่าได้ เขาก็จะเริ่มถอยตัวเองออกจากเครือข่ายไปหรือเมื่อเขาได้รับการสนองตอบต่อความต้องการที่มีอย่างสมบูรณ์แล้ว เขาก็จะออกไปจากเครือข่ายในที่สุด ประเด็นสำคัญอีกประการก็คือ ผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับต้องเพียงพอสำหรับเขาในการที่จูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติจริง โดยไม่ได้มีส่วนร่วมแบบประดับที่มีเพียงตำแหน่งหรือรายชื่อในเครือข่ายแต่ไม่มีการเข้าร่วมปฏิบัติจริงในเครือข่าย

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย (All Stakeholders in Network) ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายจึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน (Equal Status) ในฐานะของ “หุ้นส่วน (Partner)” ของเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relationship) ที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical Relationship) หมายความว่า หากการรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐ ก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิก

เครือข่าย มิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชนอย่างไรก็ตามแม้จะยากในทางปฏิบัติในหลาย ๆ กรณี เพราะต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายและการสร้างบริบทแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาประกอบด้วย แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำหากต้องการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการที่เข้าใจสภาพท้องถิ่นเข้าไปทำการวินิจฉัยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น ก็จะช่วยให้เกิดการสะสมองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในขณะที่ประชาชนในท้องถิ่นก็ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการศึกษาวิจัย หรือการที่มูลนิธิขององค์กรธุรกิจช่วยสนับสนุนด้านเงินแก่องค์กรประชาชน ขณะเดียวกันความสำเร็จขององค์กรประชาชนก็สร้างชื่อเสียงแก่องค์กรธุรกิจนั้นด้วย

6. การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) เนื่องจากธรรมชาติความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้นสมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือหุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนาจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่า หากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงไปได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของเครือข่ายตามมาด้วย ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Reciprocal Exchange) มิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว (Unilateral Exchange) ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะยิ่งเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น (Highly Integrated) นอกจากนี้ การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น จะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น องค์ประกอบข้างต้น ไม่เพียงจะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย

ปฏิสัมพันธ์เครือข่ายสถานศึกษา (สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 40-42)

ปฏิสัมพันธ์ คือ การโต้ตอบระหว่างสองแหล่งข่าวสาร เป็นกระบวนการต่อเนื่องสองทิศทางที่จะนำไปสู่การตรวจสอบทบทวนความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลจะมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนโดยเฉพาะในส่วนความรู้จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เป็นการเรียนรู้จากการกระทำร่วมกันในการคิดร่วมกัน ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินกิจกรรมก็จะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ เป็นการเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยผ่านการกระทำ เพราะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

การมีปฏิสัมพันธ์ส่วนใหญ่มักมีรูปแบบการร่วมมือ (Cooperation) เป็นการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกันกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายเป็นการกระทำของกลุ่มที่มีผลประโยชน์ได้เสียร่วมกัน การร่วมมือกันจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามที่แต่ละสถานศึกษาต้องการ ซึ่งแต่ละฝ่ายก็ได้ผลประโยชน์

นอกจากนี้การทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ ความสำเร็จอยู่ที่การมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่าย และถือเป็นการประสานความร่วมมือกัน การดำเนินการจะต้องให้สมาชิกเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การที่คนมีประสบการณ์มาร่วมกันแก้ปัญหา ทั้งยังมีการรวมกลุ่มปฏิบัติงานร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันย่อมจะเกิดความเข้มแข็ง มีพลังในตัวเองสามารถเรียกได้ว่าเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ ดำเนินการไปสู่สิ่งพึงปรารถนา เป็นความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วม (Participation) ของสมาชิกในเครือข่ายที่มีเป้ามายคือการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง (Learning by Doing หรือ Learning Through Action)

กระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. การร่วมคิด
2. การร่วมวางแผน
3. การร่วมปฏิบัติ

4. การร่วมประเมินผล

5. การร่วมรับประโยชน์

การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมของเครือข่ายจำแนกได้ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ด้านบริบท (Context) การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิผล

ประการที่สอง ด้านการปฏิบัติ (Practical) การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์โดยใช้ความสามารถของตนในการร่วมทำงาน ทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจและการกระทำอย่างเต็มที่ รวมทั้งความรู้สึกในการเป็นเจ้าของเครือข่าย และต้องร่วมกันในทางแก้ไขปัญหา เป็นสิ่งที่สร้างความร่วมมือแท้จริงในเครือข่าย

ประการที่สาม ด้านจิตใจ (Moral) การมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการมีส่วนร่วมทำเครือข่ายเกิดความรู้สึก ก่อการตัดสินใจที่มีผลต่อวิถีชีวิตของตน ก่อให้เกิดคุณค่าทางบวกแก่จิตใจ

การพัฒนาใด ๆ ก็ตามจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ เป็นการสร้างให้เกิดความรับผิดชอบ ส่งผลให้การพัฒนานั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ส่วนร่วมของเครือข่าย ควรมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1) เครือข่ายมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2) เครือข่ายมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา

3) เครือข่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมถึงโอกาส การจัดการทรัพยากร

ประโยชน์ของเครือข่ายสถานศึกษา (สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 42-43)

การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายสถานศึกษาก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้น สถานศึกษาของเครือข่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน มีความรู้สึกความเป็นเจ้าของ เชื่อมั่นต่อความสำเร็จ ความก้าวหน้าในอนาคต ทั้งนี้ประโยชน์ที่เกิดกับเครือข่ายสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาสู่เป้าหมายการปฏิรูปการเรียนรู้

2. เป็นการเชื่อมโยงบุคลากรจากส่วนงานต่าง ๆ เข้าด้วยกันทั้งวิธีการทำงาน ประสบการณ์ ให้มีโอกาสทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจกับผลงานที่มีประสิทธิภาพ

3. เป็นการสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่สมาชิก โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน ข้อมูลข่าวสาร ทักษะประสบการณ์ เครื่องมือแก่กัน

4. เป็นการรวมทรัพยากรเข้าด้วยกัน เพื่อการบรรลุผล ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จหากต่างคนต่างทำ

5. เป็นการแบ่งปันความคิดและปัญญา ทำให้ร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

6. ลดระยะเวลาการทำงาน และการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อนสามารถพัฒนาได้ก้าวหน้า รวดเร็ว ส่งผลต่อสังคมในวงที่กว้างขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคของเครือข่ายสถานศึกษา (สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 43-44)

ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น เป็นผลมาจากการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจ ด้านการบริหารแบบเครือข่าย ตลอดจนความชัดเจนในบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย

2. การขาดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

3. ความไม่เท่าเทียมกันของสมาชิกเครือข่าย

4. การขาดทรัพยากรในด้านงบประมาณ

5. การบริหารจัดการ ที่ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม

6. การสื่อสาร ที่ต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลที่มากขึ้น

7. การติดตามและประเมินผล ที่ควรมีการกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่ารูปแบบเครือข่ายสถานศึกษา ที่ได้จากการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมด้านปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่ายสถานศึกษา ทั้งด้านบริบท (Context) ด้านปฏิบัติ (Practical) และด้านจิตใจ (Moral) จำแนกเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. 2550 : 44)

1. ร่วมคิดค้นหาปัญหา
2. ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. ร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม
4. ร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนา
5. ร่วมดำเนินการ ตามแผนงาน
6. ร่วมประเมินผลการดำเนินงาน

3.3 **เครือข่ายการเรียนรู้**

เครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์การ และแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพหรือทางสังคม ซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งเร้าหรือสาระการเรียนรู้ มิใช่เพียงรับสิ่งเร้าหรือสาระเข้ามาเท่านั้น ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความมายของสิ่งเร้า หรือข้อความความรู้ ที่รับเข้ามาด้วยตนเอง กระบวนการสร้างความหมายของสิ่งเร้าที่รับเข้ามาที่เป็นประสบการณ์เฉพาะตน (Personal Experience) ซึ่งมีความแตกต่างกันและมีกระบวนการคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้ของบุคคลจึงเป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลต้องดำเนินการเอง เพราะกระบวนการสร้างความหมายเป็นกระบวนการเฉพาะตน (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2551 : ออนไลน์)

หลักสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้

การเรียนรู้ตลอดชีวิตควรเริ่มจากการมีส่วนร่วมของบุคคล องค์กรและชุมชนในการตระหนักถึงปัญหาและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมประสบการณ์ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปหลักการสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2551 : ออนไลน์)

1. การกระตุ้นความคิด ความใฝ่แสวงหาความรู้ จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

2. การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน การกระจายความรู้ทั้งในส่วนของวิทยากรสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ

3. การแลกเปลี่ยนข่าวสารกับหน่วยงานต่างๆ ของทั้งในภาครัฐและเอกชน

4. การระดมและประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการพัฒนาและลดความซ้ำซ้อน สูญเปล่าให้มากที่สุด

การเรียนรู้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้นสำหรับบุคคลและความเจริญของชาติ ด้วยการเรียนรู้เป็นสื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และทักษะซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จก็คือ การที่แต่ละบุคคลสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือ ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหา และแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนเครือข่ายการเรียนรู้ก็เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต เครือข่ายเป็นระบบการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถาบันเข้าด้วยกัน ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ตลอดจนส่งเสริมภารกิจให้มีผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2551 : ออนไลน์)

รูปแบบของการเรียนรู้ที่เรียกว่าเครือข่ายการเรียนรู้นั้น ต้องทำการผสมผสานทั้งลักษณะที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ลักษณะของห้องเรียนเป็นฐาน หรือลักษณะเสมือนจริง ตามความเหมาะสมของเครือข่ายการเรียนรู้นั้นๆ ซึ่งเครือข่ายการเรียนรู้ต้องเกิดขึ้นได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ (ยืน ภู่วรวรรณ. 2552 : ออนไลน์)

4. การวิจัยในชั้นเรียน

ในการจัดการศึกษานั้นนักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับจะต้องมีข้อมูลความรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินงานตามขอบข่ายของการศึกษา จึงต้องอาศัยการวิจัยเป็นหลัก เพราะถึงแม้จะมีวิธีแสวงหาความรู้ด้วยวิธีอื่นอีกหลายวิธี แต่ก็มีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการวิจัย (พิสณุ ฟองศรี. 2549 : 1) ซึ่งการวิจัยทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อตอบปัญหาทางการศึกษาอย่างมีระเบียบ และมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (บุญเรียง ขจรศิลป์. 2543 : 5)

เบสท์ (Best. 1981 : 18-20 , อ้างถึงใน บุญเรียง ขจรศิลป์. 2543 : 5-6) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการวิจัยไว้ดังนี้

1) เป้าหมายของการวิจัยมุ่งที่จะหาคำตอบต่าง ๆ เพื่อจะนำมาใช้แก้ปัญหาที่มีอยู่โดยพยายามที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในลักษณะของความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน

2) การวิจัยเน้นถึงการพัฒนาข้อสรุป หลักเกณฑ์ หรือทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการทำนายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป้าหมายของการวิจัยนั้นมิได้หยุดอยู่เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาเท่านั้น แต่ข้อมูลที่ได้มุ่งที่จะอ้างอิงไปสู่กลุ่มประชากรเป้าหมาย

3) การวิจัยจะอาศัยข้อมูล หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตได้ รวบรวมได้ คำถามที่น่าสนใจบางคำถามไม่สามารถทำการวิจัยได้เพราไม่สามารถรวบรวมข้อมูลมาศึกษาได้

4) การวิจัยต้องการเครื่องมือและการรวบรวมข้อมูลที่แม่นยำ เที่ยงตรง

5) การวิจัยจะเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลใหม่ ๆ จากแหล่งปฐมภูมิใช้ข้อมูลที่มีอยู่เดิมเพื่อหาคำตอบของวัตถุประสงค์ใหม่ ซึ่งประเด็นนี้ยังมีผู้เข้าใจผิดอยู่มาก เช่น ครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนรายงานการวิจัย โดยให้ไปรวบรวมประวัติบุคคลสำคัญต่าง ๆ จากหนังสือหรือสารานุกรมลักษณะอย่างนี้ไม่ใช้การวิจัยเพราะข้อมูลที่รวบรวมไว้ได้นั้นเป็นสิ่งที่รู้กันอยู่แล้ว มีผู้เขียนไว้แล้ว ไม่ได้เพิ่มพูนความรู้ใหม่

6) กิจกรรมที่ใช้ในการวิจัยเป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้อย่างมีระบบแบบแผน ถ้ากิจกรรมที่ใช้ในการวิจัยเป็นการลองผิดลองถูก ผลการวิจัยที่ได้จะเชื่อถือได้น้อยมาก

7) การวิจัยต้องการผู้รู้จริงในเนื้อหาที่จะทำการวิจัย

8) การวิจัยเป็นกระบวนการที่มีเหตุผล และมีความเป็นปรนัยสามารถที่จะทำการตรวจสอบความตรงของวิธีการที่ใช้ ข้อมูลที่รวบรวมมา และข้อสรุปที่ได้ นักวิจัยพยายามที่จะกำจัดความคิดเห็นส่วนตัวหรือความลำเอียงออกไปให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จุดเน้นของการวิจัยอยู่ที่การทดสอบสมมติฐานมากกว่าการพิสูจน์สมมติฐาน

9) ถึงแม้ว่าการวิจัยนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหาคำตอบของปัญหาที่ยังไม่ได้แก้หรือเป็นปัญหาใหม่ ๆ ก็ตาม แต่การวิจัยนั้นสามารถที่จะทำซ้ำได้โดยใช้วิธีเดียวกันหรือวิธีการที่คล้ายคลึงกัน ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มประชากร สถานการณ์ หรือระยะเวลา

10) การทำวิจัยนั้นจะต้องมีความอดทนและรีบร้อนไม่ได้ นักวิจัยควรจะเตรียมใจไว้ด้วยว่าอาจจะต้องมีความลำบากในบางเรื่องในบางกรณีที่จะแสวงหาคำตอบของคำถามที่ยาก ๆ

11) การเขียนรายงานการวิจัยควรจะทำอย่างละเอียดรอบคอบ ศัพท์เทคนิคที่ใช้ควรจะบัญญัติความหมายไว้ วิธีการที่ใช้ในการวิจัยอธิบายอย่างละเอียด รายงานผลการวิจัยอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวไม่บิดเบือนรายงานผลการวิจัย

12) การวิจัยนั้นต้องการความซื่อสัตย์ และความกล้าหาญในการรายงานผลวิจัยในบางครั้งซึ่งอาจจะไปขัดกับความรู้สึกหรือผลการวิจัยของคนอื่นก็ตาม

โลกของการเรียนรู้ในปัจจุบันถือว่าผู้เรียนเป็นผู้มีความสำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนการสอนจึงต้องเน้นไปที่ผู้เรียนเป็นหลัก โดยจะต้องคำนึงถึงกระบวนการพัฒนาผู้เรียน และผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนจะต้องมุ่งมั่นในการจัดและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถเต็มตามศักยภาพ ซึ่งจะต้องอาศัยเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลายและต้องเปลี่ยนมโนทัศน์ (Concept) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนใหม่ โดยให้ครูมีบทบาทเป็นครูนักวิจัย (Teacher Researcher) ใช้การวิจัยเป็นงานเสริมการสอนซึ่งเป็นงานหลักของครูกล่าวคือ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน มโนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอน (พิชิต ฤทธิ์จรูญ. 2547 : 2-3) ดังแสดงในภาพประกอบ 3

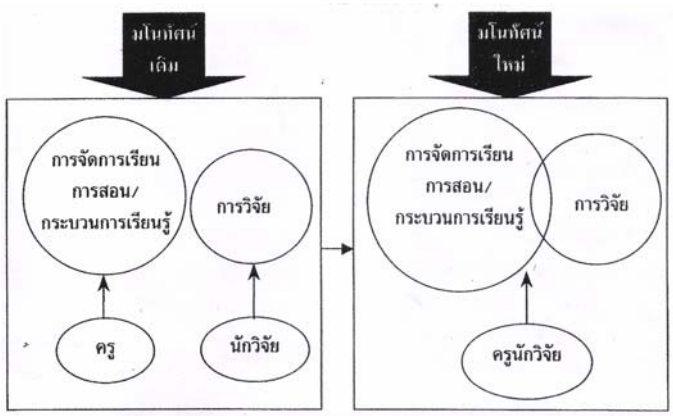

ภาพประกอบ 3 มโนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอน

ที่มา : พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2547 : 3)

ซึ่งมโนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอนนั้น จะเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ หรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ทำให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ หรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูเป็นผู้มีบทบาททั้งในการจัดการเรียนการสอนและบทบาทในการวิจัย ซึ่งเรียกว่าเป็น ครูนักวิจัย ที่ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน เมื่อมีปัญหาการเรียนรู้หรือปัญหาการเรียนการสอนเกิดขึ้นครูก็ศึกษาค้นหาวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้หรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน การวิจัยลักษณะนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หรือการวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นการวิจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู (พิชิต ฤทธิ์จรูญ. 2547: 3-4)

ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ (2546 : 11) กล่าวถึงครูกับการทำวิจัยไว้ว่าในการสอนครูย่อมพบจุดอ่อนของนักเรียนที่ครูต้องการแก้ไข หรือบางเรื่องที่คุณครูเห็นว่ากันไว้ดีกว่าแก้ รวมทั้งความต้องการพัฒนาการสอนของครูให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลดียิ่งขึ้น การวิจัยเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ครูบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น การวิจัยจึงเป็นเรื่องเดียวกันกับการสอนของครู ภาระจึงไม่ได้เพิ่มขึ้น เพียงแต่ต้องการวางแผนให้รอบคอบขึ้น ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีทำ ทดลองนำไปใช้ แล้วเฝ้าสังเกตผลที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมายและเป็นระบบ นำผลที่เกิดขึ้นไปขยายผลการปรับปรุงงานของตน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในอดีตที่ผ่านมาเรียกการทกวิจัยของครูว่าการวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน นั่นคือ ไม่ว่าครูจะทำวิจัยในเรื่องใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยในห้องเรียน ก็จะเรียกงานวิจัยของครูว่างานวิจัยในชั้นเรียนแต่เนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่มีหน้าที่ในการให้ความรู้กับผู้เรียนไม่ได้เน้นการทำงานวิจัย ดังนั้นครูจึงมีความถนัดในการสอนมากว่าการทำวิจัย ครูส่วนใหญ่จึงมีข้อจำกัดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย

หากพิจารณาหลักสูตรการผลิตครูที่ผ่านมาจะเห็นว่า วิธีวิจัยที่นักศึกษาครูเรียนรู้ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้สามารถทำวิจัยในสภาพของการปฏิบัติงานจริงได้และวิธีวิจัยที่สอนกันในหลักสูตรฝึกหัดครูก็เป็นวิจัยเชิงวิชาการ (Academic Research) ซึ่งมีหลักการวิจัยที่เคร่งครัดในแบบของการวิจัย ดังนั้นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนและการทำวิจัยของครูในปัจจุบัน คือ การทำกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมการวิจัยแบบแยกส่วน และทำกันในกลุ่มครูเพียงส่วนน้อย เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในการทำวิจัย และคิดว่าการทำวิจัยเป็นเรื่องที่ยาก ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย เนื่องจากนี้ยัง

พบว่าบ่อยครั้งที่การวิจัยของครูไม่เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในขณะนั้น แต่เป็นปัญหาของเด็กบางกลุ่มบางพวกที่อาจเคยเกิดก่อนหน้านั้น และครูสนใจจะนำมาใช้เป็นประเด็นปัญหาวิจัย ข้อค้นพบจากการวิจัยแบบนี้จึงไม่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวไม่ปรากฏในขณะนั้น หรือไม่ทันใช้ การทำวิจัยแบบนี้จึงไม่ค่อยเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนเท่าที่ควร แต่จะเกิดประโยชน์ต่อครูผู้ทำวิจัยที่ต้องการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ (สุวิมล ว่องวานิช. 2547 : 3-4) ในต่างประเทศ Sardo Brown และ Bolton (1995, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช. 2547 : 4) กล่าวว่าการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ใช้ในการปฏิรูปโรงเรียน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูที่ต้องการทำวิจัยมีหลายประการ ได้แก่ (1) ความกลัวเกี่ยวกับเทคนิคการทำวิจัย (2) ครูมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่างานวิจัยไม่ใช่อยู่ในขอบเขตของงานครูที่จะปฏิบัติได้ (3) ข้อจำกัดด้านเวลาในการทำวิจัยของครูในโรงเรียนที่จะทำวิจัย (4) มีความกังวลในหัวข้อวิจัยที่อาจจะกระทบความรู้สึกของพ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้อง (5) การไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร เหล่านี้ Sardo-Brown, Welsh และ Bolton เสนอแนะว่าการฝึกอบรมครูและผู้บริหารเหล่านั้นควรเริ่มที่การพัฒนาการศึกษากับครูประจำการให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัย

สำหรับในประเทศไทยนั้น สาเหตุที่ทำให้การวิจัยของครูไม่พัฒนาเท่าที่ควรเป็นเพราะ (สุวิมล ว่องวานิช. 2547 : 5-6)

1) ความรู้ของครูที่ได้จากการอบรมไม่เพียงพอที่จะทำให้ครูสามารถทำวิจัยแบบเป็นทางการได้โดยลำพัง ส่งผลให้ครูทำวิจัยไม่เสร็จ และเกิดความท้อถอยในการทำวิจัย และท้ายสุดก็เกิดทัศนคติทางลบต่อการทำวิจัย

2) การทำวิจัยแบบเป็นทางการ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปริทัศน์เอกสาร หรือการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of Literature) อย่างมาก เพื่อให้กรอบความคิดของการวิจัยมีความหนักแน่น และการออกแบบการวิจัยสมเหตุสมผลแต่ด้วยข้อจำกัดด้านเวลาอันเนื่องมาจากงานประจำวันของครู จึงไม่เปิดโอกาสให้ครูมีเวลาในการศึกษาเอกสารได้อย่างเต็มที่ สภาพที่เกิดขึ้น คือ เกิดการจ้างวานหรือมอบหมายให้ผู้อื่นทำการศึกษาค้นคว้าในส่วนนี้แทนครู ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงหลายประการ อาทิเช่น ครูไม่ได้เกิดการเรียนรู้จากการศึกษาด้วยตนเอง สิ่งที่ครูได้มาไม่ได้นำมาใช้ในการปฏิบัติจริง แต่เป็นการทำเพื่อให้ครบถ้วนตามรูปแบบของการวิจัยแบบเป็นทางการที่ต้องมี ครูได้ชื่อว่าเป็นผู้วิจัย แต่กลับไม่ได้มีการลงมือปฏิบัติตามบทบาทที่นักวิจัยพึงกระทำ

3) เป็นผลกระทบสืบเนื่องจากความยากลำบากของกระบวนการวิจัย ทำให้ครูที่ทำวิจัยเสร็จ จะยุติการทำวิจัยโดยมีผลงานวิจัยเพียงแค่เรื่องเดียว ไม่ได้เกิดแรงจูงใจที่จะทำวิจัยแบบต่อเนื่อง ดังนั้น งานวิจัยของครูจึงเป็นงานวิจัยเฉพาะกิจทำเพื่อหวังสร้างงานทางการเพื่อการเลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่ง โดยนัยนี้งานวิจัยของครูก็ไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนตามที่ควรจะเป็น

4) ปัญหาวิจัยที่ครูกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษา เป็นปัญหาที่ครูพยายามเลียนแบบการวิจัยของนักวิชาการ มิใช่ปัญหาวิจัยที่เกิดจากสภาพปัญหาในห้องเรียนของตนเอง งานวิจัยของครูจึงให้คำตอบที่ไม่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของครูผู้นั้น

5) งานวิจัยของครูที่ผ่านที่มาใช้เวลาในการดำเนินการนานมาก สิ่งที่ครูค้นพบไม่สามารถนำไปใช้ได้ทันเหตุการณ์ เนื่องจากการเรียนการสอนที่เกิดปัญหาได้ลุล่วงผ่านมาแล้ว หรือนักเรียนที่มีปัญหาต้องการแก้ไข ไม่ได้อยู่ในชั้นเรียนนั้นแล้ว

6) การทำวิจัยเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้จากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ แต่หลักสูตรอบรมด้านการวิจัยส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรแบบเร่งรัด สาระในหลักสูตรเกี่ยวข้องกับหลักการของการทำวิจัย การเรียนรู้ศัพท์เทคนิค และกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องที่ครูไม่คุ้นเคย เป็นเรื่องที่เข้าใจยากและต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติภายใต้พี่เลี้ยงที่เข้าใจในวิธีการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ แต่ในสภาพจริงหลักการฝึกอบรม ครูที่ทำวิจัยไม่ได้มีพี่เลี้ยงช่วยในการทำวิจัย ไม่มีประสบการณ์และความชำนาญในการทำวิจัยอย่างแท้จริง ทำให้รายงานการวิจัยของครูมีข้อบกพร่องมากในเกือบทุกขั้นตอนของการทำวิจัย ทั้งการกำหนดกรอบความคิดของการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานวิจัย เป็นต้น

เพื่อไม่ให้ครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียนเกิดความท้อแท้ ควรใช้วิธีการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยโดยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของการทำงานปกติประจำวัน ให้เกิดความยั่งยืนของกิจกรรมการวิจัย ทำให้งานวิจัยในชั้นเรียนน่าสนใจ แม้วิธีการอาจจะไม่ถึงมาตรฐานของงานวิจัยเชิงวิชาการ และเพื่อให้การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูสอดคล้องกับวิถีชีวิตของการทำงานปกติ แนวทางใหม่สำหรับการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูจึงควรเป็นงานวิจัยที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช. 2547 : 78)

1) งานวิจัยของครูควรเป็นงานวิจัยขนาดเล็ก (Small Scale) มุ่งที่การแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่ใช้เวลาในกาดำเนินงานนานเกินไปจนทำให้งานหลัก (งานสอน) ได้รับผลกระทบ แต่ต้องดำเนินกาให้เป็นส่วนหนึ่งของการสอน

ตามปกติ โดยมีการใช้กระบวนการวิจัยเป็นขั้นตอนของการทดลองใช้ยุทธวิธีใหม่ ๆ ด้านการสอนที่คิดค้นขึ้นเพื่อให้การสอนเกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด

2) ในแต่ละภาคเรียนหรือภาคการศึกษา ครูสามารถทำการศึกษาในประเด็นวิจัยหรือหัวข้อวิจัยได้หลายประเด็น และสามารถดำเนินการได้พร้อมกันในขณะเดียวกันหากปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมีหลายปัญหาที่ต้องการการแก้ไข ดังนั้นวิจัยของครูต้องไม่ใช่การทำวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว และละเลยประเด็นปัญหาอื่นที่รอการแก้ไขอยู่เช่นเดียวกัน

3) การวิจัยของครูเน้นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาแสวงหาคำตอบ เพื่อให้ข้อค้นพบที่ได้มีความหนักแน่น เชื่อถือ และนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองได้จริง เป้าหมายหลักของการวิจัยของครูไม่ใช่การมุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับศาสตร์ของการสอน การนำเสนอผลการวิจัยจึงไม่ยึดรูปแบบที่เป็นทางการเหมือนกับที่มีการทำกันในการวิจัยเชิงการ (Academic Research) หรือการวิจัยแบบเป็นทางการ ซึ่งมีกฎการทำวิจัยที่เคร่งครัด โดยเฉพาะการนำเสนอหรือการวิจัยแบบเป็นทางการ ที่มักมีการจำแนกสาระของการวิจัยออกเป็น 5 บท

4) การทำวิจัยของครูต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยที่เกิดมาจากสภาพปัญหาที่เป็นจริงขณะนั้น และครูไม่สามารถใช้วิธีการเดิม ๆ แก้ปัญหาได้ จำเป็นต้องค้นหาวิธีการใหม่ ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยของครูจึงไม่ใช้เริ่มด้วยคำถามที่ว่าฉันควรทำวิจัยเรื่องอะไรดีหรือเธอช่วยคิดให้ทีว่าฉันควรทำวิจัยเรื่องอะไรดี การตั้งคำถามแบบนี้สะท้อนว่าครูไม่ได้เริ่มทำวิจัยในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนขณะนั้น

5) กระบวนการวิจัยของครูต้องเป็นไปอย่างง่าย ๆ สามารถใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในห้องเรียนมาใช้ในการค้นหาคำตอบ และเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องใช้กระบวนกาวิจัยในการปฏิบัติงานของตนเอง ต้องไม่คิดว่างานวิจัยเป็นงานนอกเหนืองานสอน งานวิจัยในชั้นเรียนไม่ใช่งานวิจัยที่หากต้องการทำ ต้องมีการขออนุมัติโครงการวิจัย หรืองบประมาณเพื่อการทำวิจัย ถ้าไม่ได้รับอนุมัติก็ทำวิจัยไม่ได้ การมีความคิดแบบนี้ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน นั้นคือ ครูจะได้รับงบประมาณเพื่อดำเนินการโครงการวิจัยหรือไม่ก็ตาม หน้าที่ของครูก็ต้องหาวิธีกาแก้ปัญหาให้หมดไปด้วยวิธีการที่เหมาะสมที่สุดภายใต้ทรัพยากรหรือสภาพเงื่อนไขที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

6) การวิจัยของครูไม่ใช้การมุ่งสร้างผลงานทางวิชาการเพื่อตนเอง แต่เป็นงานที่ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน คือ ครูทั้งโรงเรียนมาร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจึงเป็นการวิจัยที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมหรือมีการรวมพลังในการทำวิจัยเพื่อมุ่งหาทางแก้ปัญหาในลักษณะองค์รวม มากกว่าทำวิจัยเดี่ยวและแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน

เนื่องจากปัญหาในห้องเรียนส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวพันกันหรือสัมพันธ์กัน ครูคนเดียวอาจจะแก้ไขปัญหาด้วยตัวคนเดียวไม่ได้

นอกจากนี้หลักการของการทำวิจัยในชั้นเรียนต้องเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่ควรรับรู้และมีส่วนร่วมในการนี้ด้วย ซึ่งคุณครูสามารถทำได้หลายแนวทางเช่น เสนอในระหว่างการทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน/แผนปฏิบัติการประจำปี เสนอแผนการสอน (จุดประสงค์และวิธีการสอนในแผนการสอนจะทำให้ผู้บริหารเข้าใจสิ่งที่คุณครูคิดและกระทำได้) เสนอบันทึกท้ายแผนการสอนให้ข้อมูล/สารสนเทศแก่ผู้บริหารในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน หรือในระหว่างการเยี่ยมห้องเรียนของผู้บริหาร หรือในการประชุมตามวาระปกติของโรงเรียน ฯลฯ อย่างไรก็ดี ควรมีการวางแผนเพื่อกำหนดภาพรวมที่พึงประสงค์ของโรงเรียน แนวทางดำเนินงาน ภาระงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเฉพาะครู ที่จะเป็นบุคคลากรหลักในการสร้างภาพที่พึงประสงค์ให้เป็นจริง การวางแผนร่วมกันทั้งโรงเรียนจะทำให้ทุกคนมองเห็นภาพรวมของงานตลอดแนว สามารถดำเนินงานในส่วนของตนให้สมบูรณ์ และสามารถให้ความร่วมมือกับเพื่อครูและบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียน เพื่อรวมพลังขับเคลื่อนโรงเรียนให้ก้าวไปสู่โรงเรียนคุณภาพ ผู้บริหารคุณภาพ ครูคุณภาพ และนักเรียนคุณภาพได้ในที่สุด (ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ. 2546 : 11-12)

นอกจากแนวทางในการทำการวิจัยของครูดังกล่าวแล้ว พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2547 : 31) ได้กล่าวถึงลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนว่า การดำเนินการวิจัยจะดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการเรียนการสอนตามปกติ ดังภาพประกอบ 4 ซึ่งจะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนจะเริ่มต้นด้วยการวางแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนรู้ เมื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ หากมีปัญหาการเรียนรู้ก็นำไปสู่กระบวนการวิจัยที่ต้องมีการวางแผนการวิจัยปฏิบัติการแก้ไขหรือพัฒนา สังเกต เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สะท้อนความคิดต่อผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย แล้วนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนซึ่งเป็นวงจรของกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการวิจัยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันตลอดไป

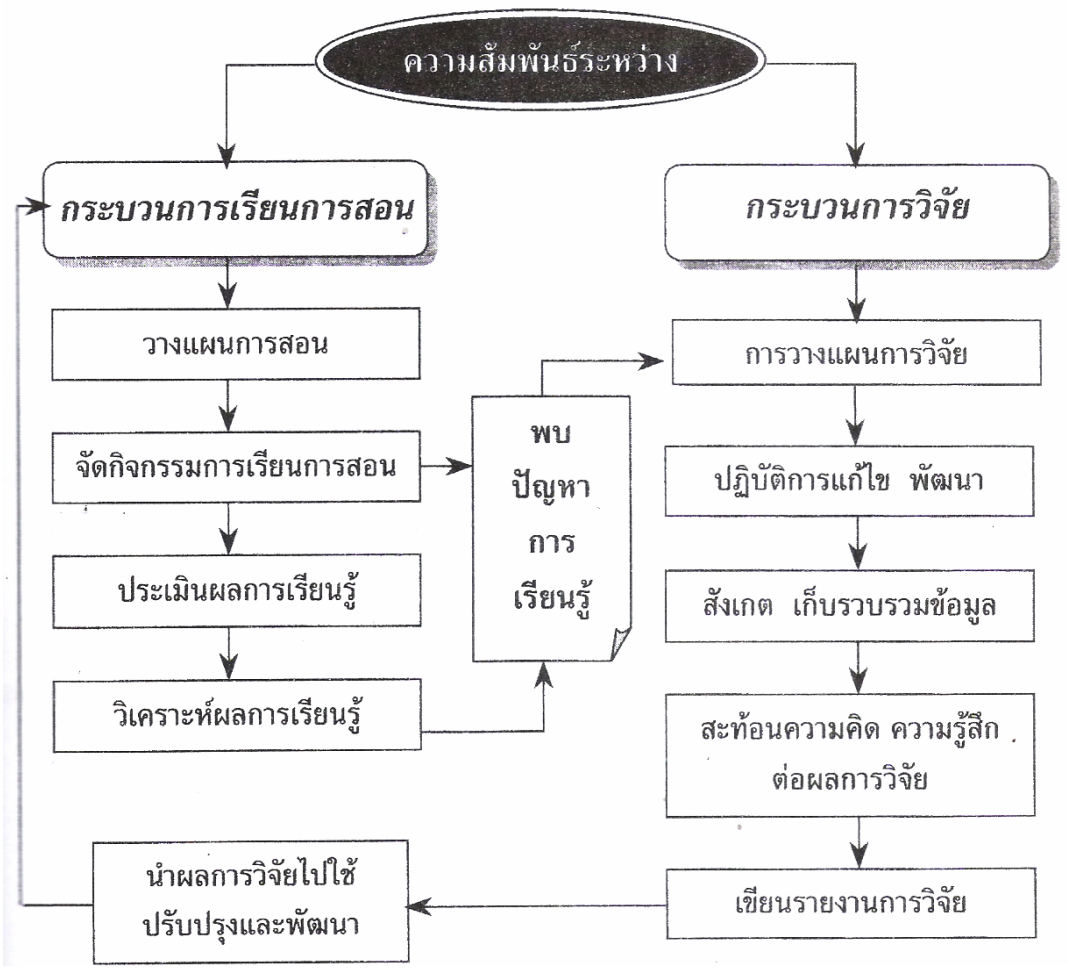

ภาพประกอบ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการวิจัย

ที่มา : พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2547 : 31)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสุมาลี จันทร์ชลอ (2548 : 10) ที่กล่าวว่าการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควรดำเนินการควบคู่และเป็นสิ่งเดียวกับการเรียนการสอน ในการพัฒนาบทเรียนขึ้นใหม่ ผู้สอนเป็นผู้พัฒนา ผู้สอนเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการพัฒนา และนำผลการพัฒนาไปใช้ ต่อจากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ การรายงานผลงานจึงเป็นการรายงานอย่างง่าย วิธีการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทำให้เกิดระบบที่จะนำนวัตกรรมสำหรับการเรียนการสอนโดยผู้สอนจะมีบทบาท 2 แบบ คือ เป็นผู้ผลิตทฤษฎีและผู้ใช้ทฤษฎีทางการศึกษา ซึ่งทำให้เกิดความรู้เพื่อครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยจะนำทฤษฎีและปฏิบัติให้ไปควบคู่กัน สิ่ง

สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนคือ การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันที่ได้เรียนรู้โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

หลักการและแนวคิดของการวิจัยในชั้นเรียน

หลักการและแนวคิดของการวิจัยในชั้นเรียน มี 3 ประการคือ (รัตนา ศรีเหรัญ. 2544 : 92)

1) เป็นการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน

2) เป็นการหาแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร วิธีสอน การจัดกิจกรรม สื่อ แบบฝึก และวิธีการวัดและประเมินผล

3) เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน

โดยการวิจัยในชั้นเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อ (รัตนา ศรีเหรัญ. 2544 : 92)

1) เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

2) เพื่อพัฒนา ปรับปรุง คุณภาพการเรียนการสอน

3) เพื่อพัฒนา ปรับปรุง หลักสูตรและนวัตกรรม

4) เพื่อพัฒนา ปรับปรุง เทคนิคการวัดและประเมินผล

5) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู อาจารย์

6) เพื่อพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอน

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) (สัมมา รธนิธย์. 2546 : 15) วงจรการวิจัยมีกิจกรรมสำคัญ คือ PAOR (Plan Act Observe Reflect) ประกอบด้วย มีการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดปัญหาและวางแผนแก้ปัญหา (Plan) มีการปฏิบัติตามแผน (Act) มีการสังเกตผลที่เกิดขึ้น (Observe) และมีการวิเคราะห์วิจารณ์การปฏิบัติงานและผลที่เกิดขึ้นโดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมวิเคราะห์วิจารณ์ด้วยซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานต่อไป (Reflect) (ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ. 2546 : 7) กระบวนการวิจัยตามวงจรดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (สัมมา รธนิธย์. 2546 : 16)

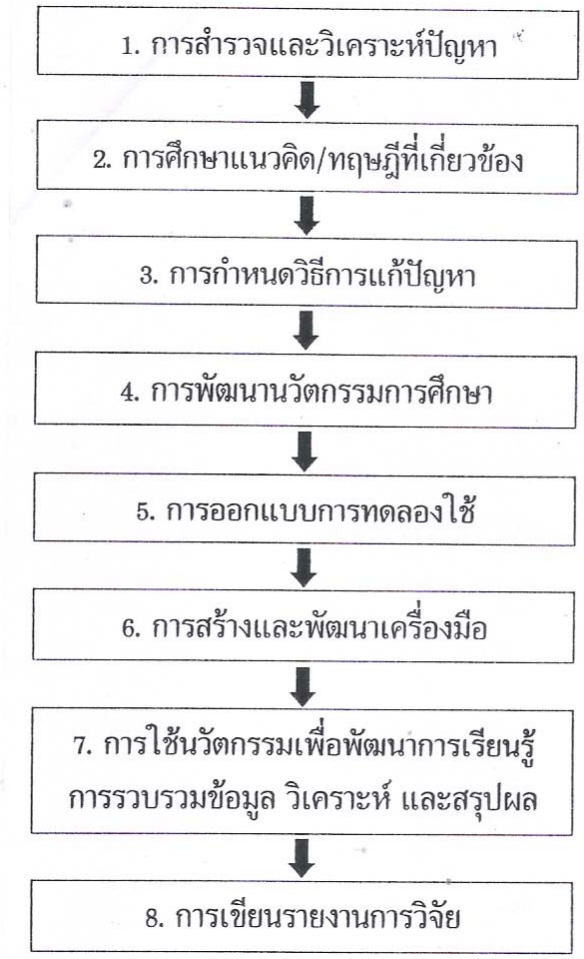

ภาพประกอบ 5 กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ที่มา : สัมมา รธนิธย์ (2546 : 16)

ในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้ (สัมมา รธนิธย์. 2546 : 27-56)

1. การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา

การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้ครูพบปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือพัฒนา สามารถดำเนินการสอนได้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ควรจะเป็น การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาครูสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแง่มุมต่าง ๆ

การตรวจสอบสมุดแบบฝึกหัด การสำรวจพฤติกรรมของผู้เรียน การสังเกตของครู ข้อมูลจากการประเมินของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ครูจะพบปัญหา ข้อสงสัยที่เกิดจากผู้เรียน ครู และกระบวนการเรียนการสอน เมื่อครูพบปัญหาจากการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาแล้ว หากมีหลายปัญหาครูควรจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยพิจารณาจากความรุนแรงของปัญหา ว่าปัญหาใดควรได้รับการแก้ไขหรือพัฒนาก่อน

2. การศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลังจากสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนจนสามารถกำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้แล้ว ครูหรือผู้สอนควรศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เลือกไว้ เพื่อให้เกิดแนวคิดที่จะสามารถนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหา การใช้หรือพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบด้วยเอกสารอ้างอิงทั่วไป เอกสารปฏิบัติที่เกี่ยวข้องโดยตรง และเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องในบัตรบรรณานุกรม แล้วนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเขียนรายงานเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3. การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา

เมื่อครูหรือผู้สอนได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่จะดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นวารสารบทความ ตำรา หลักสูตร ผลงานวิจัย คู่มือ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนประสบการณ์ของครูเอง รวบรวมและสังเคราะห์เนื้อหาเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแล้วจะนำไปสู่การกำหนดสมมติฐานในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นการคาดการณ์ถึงผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด มีการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้คำจำกัดความ กำหนดแหล่งตัวแปรและการจัดเก็บข้อมูล

4. การพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรมการศึกษา

นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง วิธีการ แนวคิด เทคนิค สื่อการสอน และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ต่าง ๆ ที่นำมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งมีอยู่มากมายหลายหลาก

นวัตกรรมทางการศึกษาที่นิยมใช้กันมากเพราะสะดวกและประหยัดจัดทำได้ด้วยตนเอง และง่ายแก่การนำไปใช้มี 2 ประเภท คือ สื่อการสอน และเทคนิควิธีการสอน ครูหรือผู้สอนที่ทำการวิจัยจะต้องพิจารณาเลือกใช้หรือพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมกับปัญหาการวิจัยของตนเองโดยอาศัยการศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบการพิจารณา เลือกใช้หรือพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ในกรณีที่เลือกใช้นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีผู้สร้างและพัฒนาไว้แล้ว ควรพิจารณาถึงประสิทธิภาพของนวัตกรรมนั้น ๆ ทั้งในด้านความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

5. การออกแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัยเป็นการกำหนดวิธีการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ แบบแผนการวิจัยอย่างง่ายที่นำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการวิจัยในโรงเรียน อาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ก. แบบแผนการวิจัยที่มีประสิทธิภาพต่ำ (Weak Designs)

- แบบแผนการวิจัยที่ไม่มีการประเมินผลของนวัตกรรมที่ใช้ (Treatment) (Unassessed Treatment Design)

- แบบแผนการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Design)

- แบบแผนการวิจัยที่มีการทดสอบก่อนและภายหลังการใช้นวัตกรรมด้วยกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (One-Group Pretest-Posttest Design)

ข. แบบแผนการวิจัยที่มีประสิทธิภาพสูง (Powerful Designs)

- แบบแผนการวิจัยที่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่เท่าเทียมหรือไม่คล้ายคลึงกัน (Nonequivalent Control Group Design)

- แบบแผนการวิจัยที่มีการวัดผลก่อนและภายหลังการใช้นวัตกรรม (Treatment) และมีกลุ่มควบคุม (Pretest-Posttest Control Group Design)

- แบบแผนการวิจัยที่มีการวัดผลเฉพาะภายหลังการใช้นวัตกรรม (Treatment) และมีกลุ่มควบคุม (Posttest Only Control Group Design)

- แบบแผนการวิจัยที่มีการวัดเป็นระยะทั้งก่อนและหลังการใช้นวัตกรรม (Treatment) (Interrupted Time Series Design)

รูปแบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพต่ำ นิยมใช้กันมากในงานวิจัยของโรงเรียน ส่วนรูปแบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพสูง มีความเหมาะสมต่างกันตามประเภทของเรื่องที่จะศึกษา

6. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบทดสอบ (Test) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และแบบสังเกต (Observation) ในการเลือกใช้เครื่องมือต่าง ๆ ข้างต้น ครูที่เป็นผู้วิจัยจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวิธีการวิจัยของตนเองที่ได้ออกแบบไว้ ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ต้องการจะจัดเก็บ เช่น ต้องการจัดเก็บผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะใช้แบบทดสอบ แต่หากต้องการทราบความคิดเห็น หาสาเหตุอาจใช้แบบทดสอบถาม แบบสัมภาษณ์ หรือแบบสังเกตได้ สิ่งที่พึงระวังในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ดังกล่าว คือผู้วิจัยจะต้องแน่ใจในประสิทธิภาพของเครื่องมือที่จะนำไปใช้ว่ามีประสิทธิภาพสูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ ประสิทธิภาพของเครื่องมือพิจารณาได้จาก

ก. ความตรง (Validity) อย่างน้อยที่สุด ควรมีความตรงตามเนื้อหาที่จะทำการศึกษาวิจัย (Content Validity)

ข. อำนาจจำแนก (Discrimination) มักใช้หาประสิทธิภาพของแบบทดสอบ ซึ่งจะสามารถแยกกลุ่มผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง แม่นตรงตามความเป็นจริง

ค. ความยาก (Difficulty) มักใช้หาประสิทธิภาพของแบบทดสอบเช่นกัน เพื่อให้ได้แบบทดสอบที่มีความยากง่ายพอเหมาะในระดับกลาง ๆ ที่นักเรียนจะสามารถทำได้

ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมผลการวิจัย อันเป็นผลการทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษาโดยส่วนใหญ่จะเป็นแบบทดสอบ (Test) วัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งควรสร้างและพัฒนาโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพดังกล่าวข้างต้น แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวได้อย่างดี ซึ่งผู้วิจัยสามารถอาศัยในการวิเคราะห์และพัฒนาเครื่องมือดังกล่าว จึงลดภาระและเวลาในการคิดคำนวณได้เป็นอย่างมาก

7. การใช้นวัตกรรม การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสรุปผล

หลังจากสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อการรวบรวมข้อมูลแล้ว ในขั้นต่อไปครูหรือผู้สอนจะนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ แล้วใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ (Statistics) หรือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการวิจัยที่ครูได้ทดลองใช้นวัตกรรมนั้น ๆ

8. การเขียนรายงานการวิจัย

การเขียนรายงานการวิจัยเป็นการนำเสนอการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาทั้งหมดของครูหรือผู้สอนอย่างเป็นระบบแบบแผน เพื่อเป็นการยืนยันการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือนักเรียน การเขียนรายงานการวิจัยจะเป็นการบันทึกถึงขั้นตอนที่ได้กระทำมาแล้วแต่ต้นไม่ว่าจะเป็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานหรือแนวคิดที่สำคัญในการทำวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยและเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

นอกจากครูนักวิจัยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน และรายละเอียดในการทำวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ครูจะต้องใช้เป็นหลักยึดในการทำวิจัยอยู่เสมอคือการมีจรรยาบรรณของนักวิจัย ครูผู้วิจัยต้องยึดและนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีความถูกต้องเหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณของนักวิจัยมี 9 ประการดังต่อไปนี้ (สภาวิจัยแห่งชาติ. 2541 : 24-25, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2546ข : 14-15)

1) ต้องซื่อสัตย์และมีคุณธรรมในทางวิชาการและการจัดการ กล่าวคือ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น ต้องให้เกียรติและอ้างอิงถึงบุคคลหรือแหล่งที่มาของข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัย ต้องซื่อตรงต่อการแสวงหาทุนวิจัย และมีความเป็นธรรมเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

2) ต้องตระหนักถึงพันธกรณีในการทำงานวิจัย ตามข้อตกลงที่ทำไว้กับหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัย และต่อหน่วยงานที่ตนสังกัด อุทิศเวลาทำงานวิจัยให้ได้ผลดีที่สุดและเป็นไปตามกำหนดเวลา มีความรับผิดชอบ ไม่ละทิ้งงานระหว่างดำเนินการ

3) ต้องมีพื้นฐานความรู้ในสาขาการที่ทำวิจัย และมีความรู้ความชำนาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่ทำวิจัย เพื่อนำไปสู่งานวิจัยที่มีคุณภาพ และเพื่อป้องกันปัญหาการวิเคราะห์ การตีความ หรือการสรุปที่ผิดพลาด อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่องานวิจัย

4) ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตโดยดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และเที่ยงตรงในการทำวิจัยเกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกและมีปณิธานที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

5) ต้องเคารพศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวิชาการจนละเลยและขาดความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ ต้องถือเป็น

ภาระหน้าที่ที่จะอธิบายจุดมุ่งหมายของการวิจัยแก่บุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่หลอกลวงหรือบีบบังคับ และไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล (ข้อนี้สำคัญมากเมื่อครูทำการวิจัยผู้เรียน)

6) ต้องมีอิสระทางความคิดโดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย ต้องตระหนักว่า อคติส่วนตน หรือความลำเอียงทางวิชาการอาจส่งผลให้มีการบิดเบือนข้อมูลและข้อค้นพบทางวิชาการ อันเป็นเหตุให้เกิดผลเสียหายต่อการวิจัย

7) พึงนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบ ไม่ขยายผลข้อค้นพบจนเกินความเป็นจริง และไม่ใช้ผลการวิจัยไปในทางมิชอบ

8) พึงเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น มีใจกว้าง พร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยของตนให้ถูกต้อง

9) พึงมีความรับผิดชอบต่อสังคมทุกระดับ มีจิตสำนึกที่จะอุทิศกำลังสติปัญญาในการทำวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อความเจริญและประโยชน์สุขของสังคมและมลมนุษยชาติ

หากครูนักวิจัยได้พยายามและตั้งใจทั้งวิจัยเชิงปฏิบัติการควบคู่ไปกับการดำเนินการสอน โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนางานให้ดีขึ้น จะเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูผู้สอนเอง ในขณะเดียวกันจะเป็นการพัฒนาการเรียนให้ก้าวหน้าขึ้น และหากการวิจัยในชั้นเรียนได้กระทำอย่างต่อเนื่อง ครูนักวิจัยจะพัฒนาตนเองจนเป็นนักวิจัยมืออาชีพที่มีกระบวนการวิจัยแบบมีแบบแผนมากขึ้น (สุมาลี จันทร์ชลอ. 2548 : 8)

5. การพัฒนารูปแบบ

คำว่ารูปแบบ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “โมเดล” (Model) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นหลักหรือแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2552 : ออนไลน์)

The Contemporary English Advanced Learner’s Dictionary (2552 : online) ให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ไว้ว่า หมายถึง แบบจำลองของสิ่งต่าง ๆ การนำเสนอของคอมพิวเตอร์ หรือการอธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ หรือการนำบุคคลที่ประสบความสำเร็จหรือสิ่งของที่มีคุณภาพหรือมีประสิทธิภาพมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

Merrium – Webster's Online Dictionary (2552 : online) ให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ไว้ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้เห็นภาพของสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรง หรือเป็นระบบของหลักฐานข้อมูล และข้อสรุปต่างๆ ทางคณิตศาสตร์

นอกจากนี้ นักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้มากมาย เช่น

รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองเลียนแบบของจริง ตัวแบบที่เป็นแบบอย่าง แบบจำลองการดำเนินงานที่แสดงความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในระบบ การอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลในรูปของระบบสัญลักษณ์

รูปแบบ หมายถึง การแสดงสภาพความเป็นจริงที่เรากำลังศึกษาค้นคว้าออกมาในลักษณะหนึ่ง คือ การอธิบายการพยากรณ์หรือการควบคุม เกี่ยวกับโครงสร้างและการเคลื่อนไหวของสภาพความเป็นจริงที่สนใจค้นคว้าอยู่

รูปแบบ หมายถึงแบบแผนโครงสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร

รูปแบบ หมายถึง สิ่งของสิ่งหนึ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งของอีกสิ่งหนึ่ง

(English and English, 1965 : 326 ; ทาดาโอะ มิยากาวะ. 1986 ; Keeves. 1988 ; Steiner. 1988, อ้างถึงใน เสรี ชัดแย้ม. 2552 : 1)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่างหรือสิ่งที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบ เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักหรือแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

ประเภทของรูปแบบ

คีฟส์ (Keeves. 1994, อ้างถึงใน เสรี ชัดแย้ม. 2552 : 5-11) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบตามพัฒนาของการใช้รูปแบบออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Models)

ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ที่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ เช่น รูปแบบแสดงการพัฒนาการของอะตอม เป็นต้น สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งที่คล้ายคลึงกัน และให้สอดคล้องกับข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้นด้วยรูปแบบที่สร้างขึ้นจึงต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถนำไปทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง

รูปแบบประเภทนี้ที่ใช้ในทางการศึกษา ก็เช่น รูปแบบของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียน (Model of a School Population) จำนวนนักเรียนที่เข้าสู่ระบบโรงเรียนประกอบด้วยอัตราการเกิดของเด็กอัตราการย้ายเข้าพื้นที่ และอัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนจำนวนนักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียน ประกอบด้วย อัตราการย้ายออกจากพื้นที่ อัตราการออกจากโรงเรียนตามระเบียบ และอัตราการออกจากโรงเรียนเนื่องจากอายุพ้นเกณฑ์ จุดมุ่งหมายของรูปแบบนี้ก็เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรนักเรียนในโรงเรียนนั่นเอง

การทดสอบรูปแบบประเภทนี้ทำได้โดยการเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บรวบรวมได้ในขณะนั้น โดยอาศัยหลักการให้เหตุผลทางตรรกะ อย่างไรก็ดีรูปแบบประเภทนี้มีจุดอ่อนคือ ไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบภายในรูปแบบได้ชัดเจน จึงนำไปใช้ได้อย่างจำกัด

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Models)

ลักษณะสำคัญของรูปแบบประเภทนี้ ก็คือ การแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในรูปแบบเป็นภาษาหรือข้อความรูปแบบเชิงข้อความใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวความคิด ทำให้อธิบายรายละเอียดของรูปแบบได้ดี จึงให้เนื้อหาสาระได้มากกว่ารูปแบบเชิงเทียบเคียง แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้ก็คือ ข้อความขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบโครงสร้างของรูปแบบอย่างไรก็ตาม รูปแบบเชิงข้อความก็นำมาใช้กันแพร่หลายทางด้านการศึกษา เพราะสามารถใช้ศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการศึกษาได้ดี เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน ของแคโรลล์ (Carroll, quoted in Nooman and World, 1983) เป็นต้น

3. รูปแบบเชิงแบบแผน (Schematic Models)

ลักษณะสำคัญของรูปแบบประเภทนี้ก็คือ การจัดระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในรูปแบบอย่างเป็นลำดับขั้น มีลักษณะคล้าย ๆกับแผนที่ ดังนั้นรูปแบบจึงเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเข้าด้วยกัน

นักจิตวิทยาได้พัฒนารูปแบบเชิงแบบแผนเพื่อใช้อธิบายเชาว์ปัญญาของมนุษย์ เช่น รูปแบบลำดับขั้นความสามารถทางเชาว์ปัญญา ตามทฤษฎีของเวอร์นอน (Vernon, 1960) โมเดลโครงสร้างทางเชาว์ปัญญา (Structure of Intellect Model) ของกิลฟอร์ด (Guilford, 1967) เป็นต้น

การทดสอบรูปแบบประเภทนี้ จะต้องสร้างแบบวัดแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาองค์ประกอบที่สอดคล้องกับรูปแบบหรือไม่โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อยืนยันรูปแบบหรือทฤษฎี (Cofirmatory Factor Analysis)

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models)

รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ได้เริ่มนำมาใช้ทางการศึกษาในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 แรก ๆ นำมาใช้กับการวิจัยทางด้านวัดผลการศึกษาก่อน ต่อมาได้นำไปใช้กับการวิจัยทางด้านการศึกษาสาขาวิชาอื่น ๆ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น เพราะสามารถทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติได้ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างทฤษฎีในสาขาวิชานั้น

ลักษณะสำคัญของรูปแบบประเภทนี้ก็คือ การแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่ง ทัทสุโอกะ (Tatsuoka. 1968, quoted in Keeves. 1988) ศึกษาพบว่ารูปแบบประเภทนี้ ส่วนใหญ่พัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Models)

รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ที่ใช้ในทางการศึกษาก็เช่น รูปแบบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตทางสติปัญญากับลำดับที่การเกิดของบุตร (The Confluence Model) ของ ซาโจนซ์ และมาร์คัส (Zajone and Markus. 1975) รูปแบบแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ริเชย์ (Richey. 1990) เป็นต้น

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Models)

ในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1970 ได้มีการนำรูปแบบเชิงสาเหตุมาใช้ในงานวิจัยทางการศึกษาโดยเริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นตรง (Path Analysis) ไปศึกษาเรื่องเกี่ยวกับพันธุ์ศาสตร์ต่อมาเบอร์ก (Burks. 1928) ได้นำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เส้นทางตามวิธีการของ บลาลอค (Blalock. 1961) มาใช้กับงานวิจัยที่ไม่ใช่การวิจัยเชิงทดลอง ทำให้รูปแบบประเภทนี้แพร่หลายในทางการศึกษา

รูปแบบเชิงสาเหตุทำให้เราสามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความซึ่งตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนได้ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง แนวคิดที่สำคัญของ

โมเดลเชิงสาเหตุก็คือ โมเดลต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว ความสัมพันธ์ของตัวแปลจะถูกเขียนออกมาเป็นสมการเส้นตรง ซึ่งแต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรจากนั้นก็เก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพธรรมชาติมาใช้ทดสอบรูปแบบ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้สอดคล้องกับโมเดลที่สร้างขึ้นหรือไม่ ทำให้เราสามารถใช้ข้อมูลตรวจสอบเพื่อยืนยันหรือปฏิเสธรูปแบบ/ทฤษฎีที่เราศึกษาได้

สไตเนอร์ (Steiner. 1988, อ้างถึงใน เสรี ชัดแย้ม. 2552 : 2 – 3) แบ่งประเภทของรูปแบบไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Models) แบ่งออกเป็นดังนี้

1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model-of) เช่น รูปแบบหรือแบบจำลองเครื่องบิน ลำเล็ก ๆ ที่สร้างจำลองมาจากเครื่องบินของจริง

1.2 รูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model-for) เช่น รูปแบบหรือแบบที่ออกแบบเพื่อใช้เป็นต้นแบบผลิตเครื่องบินลำจริง เป็นต้น

2. รูปแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Models)

2.1 รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Selection) เพื่อนำไปใช้อธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

2.2 รูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Conceptual Model-for) คือ รูปแบบแบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่อใช้อธิบายทฤษฎี เช่น รูปแบบที่สร้างขึ้นมาจากทฤษฎีการคัดสรรตามธรรมชาติ (Theory of Natural Selection) เพื่อนำไปใช้อธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

การพัฒนารูปแบบ

การสร้างรูปแบบก็มีจุดประสงค์เช่นเดียวกับการตั้งสมมุติฐานของการวิจัย คือ ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา หรือวิจัยในเรื่องใด ดังนั้นการเขียนรูปแบบจึงต้องวิเคราะห์แนวความคิดหรือทฤษฎีออกเป็นองค์ประกอบหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และเขียนโยงองค์ประกอบหรือตัวแปรออกมาเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ โดยองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านี้อาจได้มาจากประสบการณ์ของผู้ศึกษา การเทียบเคียงตามหลักการของอุปมาอุปไมย ผลการศึกษาวิจัยที่ทำไว้หรืออกจากทฤษฎีที่มีอยู่ การสร้างรูปแบบมีข้อที่ควรระมัดระวังอยู่ 2 ประการ คือ (เสรี ชัดแย้ม. 2552 :4)

1. การทำให้รูปแบบชัดเจนเกินไป เนื่องจากในการสร้างรูปแบบจะต้องทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมหรือสลับซับซ้อนมีความชัดเจนขึ้น เพื่อให้เห็นองค์ประกอบหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องทั้งมากและน้อยเข้ามาไว้ในรูปแบบ ทำให้รูปแบบสลับซับซ้อนเกินไปเพราะมีจำนวนตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากไม่สะดวกต่อการทดสอบรูปแบบ ดังนั้น การทำให้รูปแบบชัดเจน จึงต้องกำหนดขอบเขตความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบหรือตัวแปรให้เหมาะสม โดยกำหนดเฉพาะองค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันจริง ๆ เท่านั้นเข้าไว้ในรูปแบบ

2. การเน้นรูปแบบหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในรูปแบบมากเกินไป ทำให้ละเลยความสำคัญขององค์ประกอบหรือตัวแปรที่ต้องนำไปทดสอบหรือตรวจสอบ อาจทำให้มองไม่เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ที่แท้จริงขององค์ประกอบหรือตัวแปรในรูปแบบ

รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ เชิงโครงสร้างระว่างตัวแปรมากกว่าที่จะเน้นความสัมพันธ์แบบรวม ๆ อย่างไรก็ดีสหสัมพันธ์และสมการถดถอยที่ใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรก็สามารถนำไปใช้สร้างรูปแบบ

2. รูปแบบนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดสอบรูปแบบ ถ้าปรากฏว่ารูปแบบ ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบนั้นก็ถูกยกเลิกไป

3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้

4. รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ของเรื่องที่ศึกษาได้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษา เครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม คณะผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอที่น่าสนใจดังนี้

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและการจัดการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2545) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยศึกษาลักษณะ โครงสร้าง ระบบ บทบาทหน้าที่ และการดำเนินงานของเครือข่าย ตลอดจนศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา แนวคิดพื้นฐานในการวิจัยอาศัยหลักจตุภาคีเพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ในกระบวนการวิจัยต้องอาศัยหลักการหรือการมีส่วนร่วมของจตุภาคี ซึ่งประกอบด้วย 1) รัฐ โดยพิจารณาจากหลักการและข้อบังคับที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้สนับสนุน ได้แก่ สำนักงาน ก.ค. 3) ผู้ใช้ผลการวิจัย ได้แก่ สำนักงาน ก.ค. เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และครู 4) ผู้วิจัย การดำเนินการวิจัยมี 3 ตอน คือ 1) การพัฒนากรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบเครือข่าย 2) การกำหนดร่างรูปแบบเครือข่ายการพัฒนา 3) การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนา ผลการวิจัยมีดังนี้

1. หลักการในการสร้างเครือข่าย อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เช่น มีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กำหนดมาตรฐาน ส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการมีส่วนร่วม

2. กลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากร อาศัยแนวคิดตามมาตรา 15 คือ การพัฒนาด้วยกลยุทธ์ของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. วิธีการในการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การวิจัยปฏิบัติการ 4) การศึกษาดูงาน 5) การจัดกิจกรรมทางวิชาการ 6) การจัดระบบพี่เลี้ยง (Mentor) และ 7) การศึกษาต่อ

4. กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา ประกอบด้วย 1) ครู ได้แก่ ครูใหม่และครูประจำการ 2) บุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้สนับสนุนการศึกษา

5. องค์ประกอบของรูปแบบเครือข่าย ประกอบด้วย

1) หน่วยงานกำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานของการพัฒนาตามพระราชบัญญัติ ประกอบด้วย สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (คุรุสภา) คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) สถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) หน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาตาที่กำหนดในพระราชบัญญัตินั้น เช่น กำหนดนโยบายและพัฒนาวิชาชีพให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพ เป็นต้น

2) แม่ข่าย เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา แต่ละเขตการศึกษามีแม่ข่ายหนึ่งแม่ข่าย การดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของแม่ข่ายสามารถทำได้ใน 3 ลักษณะ คือ ดำเนินการเอง มอบหมายให้ผู้อื่นทำ เป็นการมอบภารกิจเฉพาะอย่างให้ลูกข่ายทำ และส่งเสริมให้ผู้อื่นทำ เป็นการแสวงหาลูกข่าย แต่งตั้งลูกข่าย และรองรับลูกข่าย บทบาทหน้าที่สำคัญของแม่ข่าย เช่น กำหนดนโยบายและแผนในการพัฒนา พัฒนาหลักสูตรและมาตรฐาน พัฒนาวิธีการพัฒนา เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณ ประสานการดำเนินงานกับลูกข่าย กำกับ ติดตาม ประเมินผล สร้างลุกข่ายใหม่ สร้างความเข้มแข็งให้กับลูกข่าย รับรองลูกข่าย พัฒนาระบบสารสนเทศของการพัฒนา เป็นต้น

3) ลูกข่าย เป็นหน่วยงานที่ให้บริการการพัฒนาแก่หน่วยรับการพัฒนา ลูกข่ายอาจมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง หรือหลายๆ ทาง อาจดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน หรืออาจทำหน้าที่เป็นตัวแทนของลูกข่ายอื่นๆ ลูกข่ายสามารถเชื่อมโยงกับแม่ข่ายหนึ่งหรือหลายแม่ข่ายก็ได้ ลุกข่ายอาจตั้งในเขตพื้นที่การศึกษา

หรือนอกเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้ รูปแบบของลุกข่าย ได้แก่ ลูกข่ายบุคคล เช่น ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารดีเด่น เป็นต้น, ลูกข่ายองค์กรภาครัฐ เช่น คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาของรัฐ เป็นต้น, ลูกข่ายองค์กรเอกชน เช่น มูลนิธิ สโมสร ชมรมครู กลุ่มสนใจของครู องค์กรอิสระภาคเอกชน บริษัทเอกชน เป็นต้น, ลูกข่ายองค์กรวิชาชีพ เช่น สมาคมคณิตศาสตร์ สมาคมแนะแนว สมาคมอนุบาลศึกษา สมาคมครูภาษาไทย เป็นต้น และลูกข่ายสารสนเทศ

หลักเกณฑ์สำคัญในการจัดตั้งลูกข่าย ได้แก่ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง สามารถเข้าถึงหน่วยรับการพัฒนาได้โดยตรง อยู่กระจายครอบคลุมพื้นที่ มีความพร้อม มีศักยภาพ มีความมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

บทบาทหน้าที่สำคัญของลูกข่าย ได้แก่ การกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติเชื่อมโยงกับแม่ข่ายและลูกข่าย เผยแพร่ข้อมูล ดำเนินการพัฒนา ร่วมมือกับลูกข่ายนอกพื้นที่การศึกษา รายงานผลการพัฒนา เป็นต้น

4) หน่วยรับการพัฒนา เป็นบุคคล สถานศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาที่ประสงค์จะขอรับการพัฒนาวิชาชีพจากลูกข่ายหรือแม่ข่าย

6. ความเชื่อมโยง ทุกองค์ประกอบของเครือข่ายสามารถเชื่อมโยงติดต่อกันได้ทั้ง 3 ลักษณะ คือ จากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน ตามแนวนอน

7. ทรัพยากร ทรัพยากรการบริหารจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านบุคคล และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

8. การประเมินเครือข่าย เป็นการประเมินจากการพัฒนาโดยใช้การปฏิบัติเป็นฐาน (Performance- based Development) หรือการประเมินจากการพัฒนาโดยใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน (Result-based Development) เป็นการประเมินตนเอง และผู้อื่นประเมิน ทั้งผู้ให้การพัฒนาและผู้รับการพัฒนา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ ในระยะแรกควรจัดตั้งแม่ข่ายและลูกข่ายที่จำเป็นโดยเร่งด่วน พัฒนาอย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับการเตรียมครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเข้าสู่เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องปรับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้เขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน โดยไม่มีกรมเจ้าสังกัด

รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ปรากฏดังต่อไปนี้

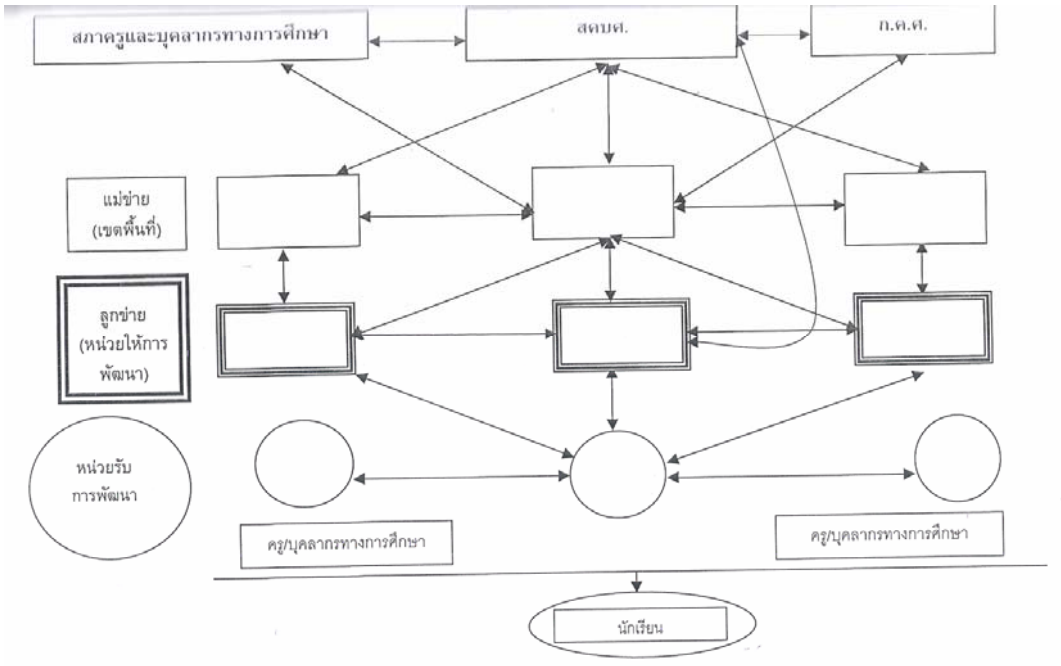

ภาพประกอบ 6 รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ที่มา : เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2545 : 53)

ประครอง จันทคง (2546 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาครูเครือข่ายด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนยโสธรพิทยาสรรค์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดยโสธร ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครูเครือข่ายด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการโดยใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมปฏิบัติการ และการนิเทศแบบกัลยาณมิตร โดยครูแกนนำ ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้สมัครใจเข้าร่วมศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูแกนนำ 5 คน ครูเครือข่าย 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตการสอนของครูเครือข่าย แบบสัมภาษณ์ครูเครือข่าย แบบสัมภาษณ์นักเรียน การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบหลายมิติ (Triangulation) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

ก่อนการพัฒนาพบว่า ครูเครือข่ายไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์หลักสูตรไม่เป็น จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ได้ ขาดเทคนิคในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เข้าใจในวิธีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง ขาดเทคนิคในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน และครูเครือข่ายไม่ค่อยสนใจในการพัฒนาตนเอง

หลังจากที่ได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมปฏิบัติการ การนิเทศแบบกัลยาณมิตร ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้มีการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร ครูเครือข่ายมีความรู้ ความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตรสามารถเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถวางแผนการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง วัดผลและประเมินผลอย่างหลากหลายวิธี เช่น การสังเกตขณะผู้เรียนปฏิบัติงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่สร้างขึ้น การพิจารณาจากการบันทึกของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในเรื่องต่างๆ สามารถผลิตสื่อและใช้สื่อเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน และกิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนสนใจการเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากยิ่งขึ้น

2. ด้านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูเครือข่ายสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การเรียนการสอน ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติวิชานั้นๆ โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนแบบสอบสวน วิธีสอนที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วิธีสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีความสุข

3. ด้านการแก้ปัญหาของผู้เรียนและการพัฒนาตนเอง ครูเครือข่ายมีความตั้งใจและต้องการที่จะพัฒนาตนเองมากขึ้น มีการสมัครเพื่อรับการประเมินเป็นครูแกนนำ เอาใจใส่ในความแตกต่างโดยวิธีการเรียนรู้ศักยภาพของผู้เรียนที่แตกต่างกันและหลากหลายในทางพหุปัญญาสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที

การศึกษาและพัฒนาครูเครือข่ายในครั้งนี้ทำให้ครูเครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิกจรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดียิ่งขึ้น

อมรรัตน์ ภิญโญอนันตพงษ์ (2546 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอน โดยนำข้อมูลจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วสรุปเป็นองค์ประกอบของรูปแบบฯ ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบและสาระสำคัญของรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอนที่เหมาะสม โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการในการนำไปปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยสอบถามความคิดเห็นของคณบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 23 แห่ง จำนวน 147 คน ผลการวิจัยทำให้ได้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ 1) หลักการของความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอน 2) โครงสร้างและกลไกความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอน 3) ประเภทของกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอน และ 4) การจัดและดำเนินกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอน

พนมพร เผ่าเจริญ และคณะ (2549 : 50-52) ศึกษาการพัฒนากระบวนการเครือข่ายการพัฒนาครูด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้การวิจัยแบบหลายวิธี (Multi-Method Approach) ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 จำนวน 3 โรง ครู 28 คน มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขนาดเล็กใน

จังหวัดนครสวรรค์ 2) พัฒนากระบวนการเครือข่ายการพัฒนาครูด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์ และ 3) ศึกษาเจตคติของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเครือข่ายการพัฒนาครู ดำเนินการวิจัยใน 3 ระยะ คือ การสร้างทีมงานนักวิจัยและการสำรวจสภาพปัญหาการพัฒนากระบวนการเครือข่าย และการศึกษาเจตคติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจ CLES และแบบสำรวจเจตคติของครูที่มีต่อระบบเครือข่ายการพัฒนาครู ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่อยู่ในชนบท ทรุดโทรม เนื่องจากขาดการดูแลรักษา ขาดห้องปฏิบัติการและสนามกีฬา ขาดครูและงบประมาณสนับสนุน คนในชุมชนมีฐานะยากจน ไม่อาจช่วยเหลือโรงเรียนได้เต็มที่ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้มี 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านสื่อการเรียนการสอน

2. กระบวนการเครือข่ายการพัฒนาครู ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ การสร้างทีมงานของโรงเรียน การดำเนินการพัฒนาครู การจัดประชุมเสนอผลงานของครูทั้งโรงเรียน

3. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเครือข่ายพัฒนาครูครั้งนี้มีความพึงพอใจในกระบวนการดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้คือ มหาวิทยาลัยและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้กระบวนการเครือข่ายการพัฒนาครูในการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ด้านต่างๆ ให้มากขึ้น

สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ขั้นตอนการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา 175 คน และครูวิชาการ 175 คน 2) การสร้างรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ โดยการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และผู้บริหารและครูวิชาการ 22 คน รวม 27 คน 3) การทดลองใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ จำนวน 5 แห่ง และ 4) การประเมินการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาที่ทำการทดลองรูปแบบ จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 33 องค์ประกอบย่อย ดังต่อไปนี้ องค์ประกอบหลักที่ 1 คือ ส่วนประกอบที่สำคัญของเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย แกนนำ / ผู้นำเครือข่าย สมาชิกเครือข่าย บทบาทหน้าที่ / ภาระหน้าที่ การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน องค์ประกอบหลักที่ 2 คือ ขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การจัดหาและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบหลักที่ 3 คือ กระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหา การระบุจุดหมายหรือเป้าหมาย การจัดทำแผนกลยุทธ์ การประเมินผล และการรายงานผล องค์ประกอบหลักที่ 4 คือ คุณลักษณะที่ดีของแกนนำ ประกอบด้วย มีบุคลิกภาพ กระตือรือร้นในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความรับผิดชอบ และมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ องค์ประกอบหลักที่ 5 คือ เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปราย การระดมสมอง การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการปฏิบัติจริง

2. ผลการประเมินรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 องค์ประกอบ และ 33 องค์ประกอบย่อยที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ของการนำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริงอยู่ในระดับมาก มีประโยชน์มากในการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา และมีความเหมาะสมมากในการนำไปปฏิบัติ

สุภาพร โกเฮงสกุล (2550) ศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายโอนความรู้ที่มีต่อความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนด้านการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาด้านการวิจัยและพัฒนา 2) พัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาด้านการวิจัยและพัฒนา และ 3) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้าน กลยุทธ์ การแลกเปลี่ยน และการ

ถ่ายโอนความรู้ที่มีต่อความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาด้านการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนนำร่องในโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย จำนวน 569 คน ผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจำนวน 38 คนจาก 18 โรงเรียน และนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยจำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น 632 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด ชุดที่ 1 คือ แบบสอบถามครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุดที่ 2 คือ แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุดที่ 3 คือ แบบสอบถามนักวิจัย คุณภาพของเครื่องมือ วัดค่าความเที่ยง (Reliability) ของแต่ละองค์ประกอบด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.899 – 0.975 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงความแตกต่างทางวัฒนธรรม (CDIF) ตัวแปรแฝงกลยุทธ์การร่วมมือรวมพลัง (STRAT) ตัวแปรแฝงการแลกเปลี่ยนความรู้ (KSHR) ตัวแปรแฝงการถ่ายโอนความรู้ (KTRN) ตัวแปรแฝงความพึงพอใจ (SATIS) ตัวแปรแฝงความไว้วางใจ ตัวแปรแฝงความผูกพัน และตัวแปรแฝงความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระดับผลผลิต (S_PRD) พบว่า ตัวแปรแฝงทั้ง 8 ตัว มีความตรงเชิงโครงสร้างและสามารถวัดได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้หรือตัวบ่งชี้ในแต่ละโมเดลได้จริง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถิติบรรยายเพื่อวิเคราะห์แจกแจงความถี่ของตัวแปรภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง และศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัย และสถิติวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรหลักในการวิจัยระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานวิจัย และขนาดโรงเรียน และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัยที่สำคัญ 1) สภาพการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นการทำงานร่วมกันโดยมีงบประมาณสนับสนุนระหว่างนักวิจัยพี่เลี้ยง 1-2 คนกับครูแกนนำประมาณ 5-20 คน ซึ่งมีบริบทต่างกันด้านวัฒนธรรมการทำงาน มุ่งทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน กิจกรรมสำคัญเป็นการแลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ โดยผ่านการประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่องตลอดภาคการศึกษา 2) โมเดลเชิง

สาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูล เชิงประจักษ์ มีค่า chi-square = 268.493, df=24, p=0.166, GFI=0.969, AGFI=0.942, RMR=0.044 3) อิทธิพลของกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายโอนความรู้มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังด้านการวิจัยและพัฒนาเท่ากับ -0.002, 0.147 และ 0.099 ตามลำดับ โดยส่งผ่านตัวแปรความพึงพอใจ ความไว้วางใจและความผูกพัน ลักษณะของอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรความผูกพันมีอิทธิพลต่อการร่วมมือรวมพลังสูงสุดเท่ากับ 0.256 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรทำการศึกษาโครงการความร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาที่ทำทั้งโรงเรียน เพื่อให้ครูทุกคนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับอาจารย์มหาวิทยาลัยโดยตรงมิใช่การแลกเปลี่ยนกับครูแกนนำ 2) ควรทำการศึกษากับโครงการความร่วมมือที่มีระยะเวลาทำงานร่วมกันนานมากกว่า 1-2 ภาคการศึกษา เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 3) ควรทำการศึกษากับโครงการความร่วมมือรวมพลังที่กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ หรือเริ่มดำเนินการโดยอาจทำการรวบรวมข้อมูลก่อนเริ่มโครงการเพื่อสำรวจความคาดหวัง แล้วจึงรวบรวมอีกครั้งเมื่อจบโครงการเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น 4) ควรมีการนำโมเดลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังไปทดลองใช้กับโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาที่มีระยะเวลาทำงานร่วมกันนานมากกว่า 1-2 ภาคการศึกษา เพื่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 5) เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ถูกต้อง ชัดเจน ควรทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะเส้นตรงร่วมพหุ และทำการปรับข้อมูลให้ถูกต้องเหมาะสมก่อนเสมอ

ภาดี ขุนนนท์ (2552) ทำการศึกษาแนวทางการบริหารงานแนะแนวโดยการสร้างเครือข่ายของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทาง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารงานแนะแนว โดยการสร้างเครือข่ายของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานแนะแนว ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวและจัดหางาน เผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานแนะแนวโดยการสร้างเครือข่ายของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ประกอบด้วย 5 งาน ได้แก่

งานศึกษารวบรวมข้อมูล งานสารสนเทศ งานให้คำปรึกษา งานส่งเสริมพัฒนาให้ความช่วยเหลือ และงานติดตามประเมินผล

รัตติกร ผรณสุวรรณ (2552) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย 2) พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานในเครือข่ายซึ่งประกอบด้วย องค์กรและโครงสร้าง เป้าหมายและวัตถุประสงค์ และกิจกรรมการมีส่วนร่วม 3) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา กับหน่วยงานเครือข่ายสู่การปฏิบัติ การวิจัยใช้หลักของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการใน 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา กับหน่วยงานเครือข่าย โดยใช้แบบสอบถาม ระยะที่ 2 การศึกษาตัวอย่างการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) การตรวจสอบและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 3 การนำเสนอกลยุทธ์การขับเคลื่อนรูปแบบการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันผลิตครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา กับหน่วยงานเครือข่ายสู่การปฏิบัติ โดยการสนทนากลุ่ม ผลการดำเนินงานพบว่า

1. สภาพปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย ได้แก่ สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่ายทั้ง 3 หน่วยงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 หน่วยงานอยู่ในระดับมาก

2. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย ประกอบด้วย (1) หลักการและเหตุผล (2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ (3) เป้าหมายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (4) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (5) ระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (5.1) ระดับประสานงานหน่วยงานเครือข่าย (5.2) ระดับปฏิบัติการ ในแต่ละระดับมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ องค์กรและโครงสร้าง เป้าหมายและวัตถุประสงค์ และกิจกรรมการมีส่วนร่วม 6 ด้าน คือ การกำหนดความสำคัญของปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับประโยชน์ การติดตามและประเมินผล

3. กลยุทธ์การขับเคลื่อนรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่ายสู่การปฏิบัติประกอบด้วย (1) บทนำ (2) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ (2.1) การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน (2.2) การกำหนดแผนและการจัดสรรทรัพยากร (2.3) การปรับปรุงระบบและพัฒนาบุคลากร (2.4) การรวมพลัง (3) ปัจจัยความสำเร็จในการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ (4) มาตรการเร่งด่วนสำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้คือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วยข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา หน่วยงานเครือข่ายระดับปฏิบัติการ หน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ได้แก่ การวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลหน่วยงานเครือข่าย 3 หน่วยงานที่นำรูปแบบไปใช้ การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่ายในสังกัดอื่น หน่วยงานเครือข่ายแต่ละหน่วยงานควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่ายในแต่ละสังกัด

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศนั้นส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษามากกว่าการวิจัยที่เกี่ยวกับเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์และคณะ (2545) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

นาโดลนี (Nadolny. 1999) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในชนบทในมานิโตบา (Manitoba) ประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นผลมาจากการพัมนาบุคลากร โดยศึกษาจากครู 66 คน และผู้บริหาร 10 คน ผลการศึกษาแสดงว่าการสร้างเครือข่ายของครู (Teacher Network) ขยายตัวกว้างขึ้น และสามารถสนองความต้องการของครูได้เป็นอย่างดี ครูมีความพอใจกับเครือข่าย การสร้างเครือข่ายช่วยในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ครูได้ทราบกลยุทธ์ในการสอนแบบใหม่ สามารถตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาวิชาชีพของครู

เดวิด และชีลด์ (David and Shields. 1999) ได้ศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา 7 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเมืองในสหรัฐอเมริกา ในประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูปอย่างเป็นระบบโดยใช้มาตรฐานเป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่าสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาครูประกอบด้วย

1. เขตพื้นที่การศึกษามีความมุ่งมั่นและมีจุดเน้นที่การเรียนรู้ของครูและคุณภาพการสอน

2. มีแนวคิดอย่างใหม่ในการพัฒนาบุคลากร โดยถือว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันในการทำงานของครู

3. กลยุทธ์ในการเรียนรู้ของครูควรเน้นที่การเรียนรู้เนื้อหาอย่างใหม่ ความรู้อย่างใหม่และวิธีการอย่างใหม่ในชั้นเรียน โดยเรียนรู้จากเพื่อนครู การพัฒนาในสถานศึกษา และจากผู้บริหารสถานศึกษา

เบอร์สไตน์ (Burstein. 2001) ได้ศึกษาเครือข่ายของครูในโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ในเขตเมืองนครลอสแองเจลิส โดยศึกษาครูใหม่ที่ทำการสอนมา 2 และ 3 ปี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ครูใหม่ เพื่อนครู ครูพี่เลี้ยง (Mentor) และครูใหญ่ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของเครือข่าย กลยุทธ์อย่างไม่เป็นทางการที่ครูใหม่ใช้ในการสร้างเครือข่าย บทบาทของครูในการส่งเสริมเครือข่าย และบทบาทของเครือข่ายในวัฒนธรรมโรงเรียน

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้

วรรณกร เทพแก้ว (2548 : 50-54) ศึกษาการบริหารรูปแบบเครือข่ายทางการศึกษาของสถานศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหาร ปัญหา และข้อเสนอแนะการบริหารในรูปเครือข่ายทางการศึกษาของสถานศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 โดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียน

จำนวน 5 คน และครูผู้สอนจำนวน 35 คน ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารด้านการวางแผนส่วนมากทราบเกี่ยวกับเรื่องการจัดการศึกษาแต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน แต่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้ความร่วมมือในการวางแผนด้านวิชาการของการบริหารโรงเรียนรูปแบบเครือข่ายทางการศึกษา โดยปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการวางแผนงานวิชาการนั้นพบว่ามีความล่าช้า มีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนน้อย และไม่ค่อยชัดเจน ควรจัดให้ฝ่ายส่งเสริมและวางแผนมาร่วมเป็นคณะทำงานกับศูนย์เครือข่ายโรงเรียนต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ และควรแบ่งเครือข่ายให้กระจายตามหน่วยงาน ด้านการจัดการองค์การ มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นและร่วมจัดการศึกษา แต่ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเครือข่ายการศึกษาเท่าที่ควร ด้านการสั่งงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้การช่วยเหลือ สนับสนุน และจัดหาวิทยากรภายนอกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและให้การสนับสนุนส่งเสริมแหล่งความรู้ในชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนด้วยดี แต่ขาดศูนย์ประสานงานและมีสื่อเครื่องมือในการใช้ศึกษาร่วมกันน้อย คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่น เช่น วัด องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มแม่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน หรือหน่วยงานอื่นอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษารูปแบบเครือข่ายการศึกษามากขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษารูปแบบเครือข่ายทางการศึกษานั้นช่วยให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านความกระตือรือร้นและสนใจเรียนมากขึ้น และทำให้นักเรียนมีพัฒนาการมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทำให้นักเรียนอยากไปโรงเรียนและสนใจที่จะเรียนมากขึ้น

สันติภาพ ไกรกิจราษฎร์ (2550 : บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ และศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนระบบบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ในขอบข่ายกระบวนการบริหารงานคุณภาพ 4 ด้าน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลการปฏิบัติ การแก้ปัญหาข้อบกพร่อง และด้านปัจจัยหลัก 4 ด้าน คือ บุคลากร งบประมาณ การบริหารจัดการ และทรัพยากร

บริบทสำคัญ 3 ประการ ในการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อเร่งรัด ปฏิรูปการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการ

เครือข่ายการเรียนรู้ คือ การกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และการส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีวิจัยเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและจากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูวิชาการ ตัวแทนชุมชน ตัวแทนภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 31 คน โดยผ่านการคัดเลือก แนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1

การสรุป นำเสนอข้อมูล โดยการบรรยายเชิงวิเคราะห์และพรรณนาในแต่ละด้าน มีผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านระบบการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ เกี่ยวกับการวางแผน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีการสนับสนุนส่งเสริมและมอบนโยบายอย่างจริงจังเกี่ยวกับการปฏิบัติ พบว่า วิธีการในการรวมกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้เกิดจากการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ และนำรูปแบบมาใช้ มีการปฏิบัติในกลุ่มเล็กๆ แบบยืดหยุ่นตามความสมัครใจ ไม่เป็นทางการในลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป เกี่ยวกับการควบคุม พบว่า การนิเทศกำกับติดตามการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้จะส่งผลดีต่อทั้งสถานศึกษาและเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพราะสามารถให้คำแนะนำแก่สถานศึกษาได้เป็นอย่างดี เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนา พบว่า ควรมอบนโยบายอย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาได้ปฏิบัติตามอย่างเป็นรูปแบบ

2. ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับงบประมาณ พบว่า ปัจจัยหลักที่จะทำให้การจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ประสบความสำเร็จคือเรื่องงบประมาณ เกี่ยวกับบุคลากร พบว่า บุคลากรที่จะมาดำเนินการให้เครือข่ายการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จยังมีน้อย เนื่องจากขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และขาดการประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับทรัพยากร พบว่า ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้มีความพร้อมอยู่ค่อนข้างมาก โดยทรัพยากรส่วนใหญ่จะมีอยู่แล้วในสถานศึกษาและในท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารจัดการ พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ระบบบริหารจัดการส่วนใหญ่ทางสถานศึกษาจะเป็นฝ่ายนำในการดำเนินงาน โดยระบบบริหารที่ใช้ ได้แก่ การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

แนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า ควรเตรียมบุคลากร สร้างความรู้ ความเข้าใจเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิบัติ สิ่งสำคัญคือ หน่วยงานเหนือ

สถานศึกษาและสถานศึกษาต้องมีงบประมาณรองรับให้เพียงพอ ควรกำหนดโครงสร้างและจัดระบบงานให้ชัดเจน ควรมีการนิเทศ กำกับติดตาม และประสานงานอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาและเครือข่ายควรดึงศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นวิทยากร หรือเป็นที่ปรึกษาแก่เครือข่ายการเรียนรู้ด้วยกัน การดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ต้องทำการศึกษาสำรวจปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและชุมชน พร้อมทั้งเก็บข้อมูลจากชุมชน โดยการสังเกต สอบถาม สืบค้นจากชาวบ้านผู้รู้ในท้องถิ่น จัดทำระบบข้อมูลให้ชัดเจน ต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน ตลอดจนนำสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวผู้เรียนหรือปัญหาชุมชนมากำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน

อาทิกา เพชรทับ (2551) ทำการศึกษาตัวบ่งชี้และสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา 2) ศึกษาสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามคะแนนน้ำหนักความสำคัญของตัวบ่งชี้สมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและแบบสอบถามสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ผลการศึกษามีดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์สามารถแบ่งสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้ 3 ด้าน คือ ความรู้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และจรรยาบรรณและลักษณะนิสัยในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยด้านความรู้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานทางการศึกษา เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ และเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานทางการวิจัย ในด้านความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีองค์ประกอบเดียว คือ ระเบียบวิธีวิจัย สำหรับด้านจรรยาบรรณและลักษณะนิสัยในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ จรรยาบรรณของความเป็นครูนักวิจัย และลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการวิจัย

2. จากการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของโครงสร้างและตัวบ่งชี้ของสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและสอบถามผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ตัวบ่งชี้ของสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ที่มีค่าดัชนี IOC ผ่านเกณฑ์การพิจารณา มีทั้งสิ้น 100 ตัวบ่งชี้ โดย

แบ่งเป็นด้านความรู้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 39 ตัวบ่งชี้ แยกออกเป็น เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานทางการศึกษา 23 ตัวบ่งชี้ เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ 8 ตัวบ่งชี้ และเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานทางการวิจัย 8 ตัวบ่งชี้ ในด้านความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีองค์ประกอบเดียวคือระเบียบวิธีวิจัย 40 ตัวบ่งชี้ สำหรับด้านจรรยาบรรณและลักษณะนิสัยในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มี 21 ตัวบ่งชี้ แยกเป็นองค์ประกอบ 2 ข้อ คือ จรรยาบรรณของความเป็นครูนักวิจัย 8 ตัวบ่งชี้และลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการวิจัย 13 ตัวบ่งชี้

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เมื่อพิจารณาอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 45 ปี ขึ้นไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากกว่าระดับอื่น สำหรับผลการวิเคราะห์ลักษณะการศึกษาหลักการวิจัยทางการศึกษาหรือหลักการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเข้ารับการอบรมระยะสั้นมากกว่าลักษณะการศึกษาแบบอื่น โดยส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรม 2-5 ครั้ง เมื่อพิจารณาการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรม 1 ครั้ง ทั้งนี้ส่วนใหญ่ตัวอย่างประชากรเคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอย่างน้อย 1 ครั้ง

4. สมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้านความรู้ในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจากแบบสอบความรู้ของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา มีระดับความรู้อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละของทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังนี้ เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานทางการศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.06 คะแนน ค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 78.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.33 คะแนน สำหรับองค์ประกอบที่ 2 เนื้อหาที่เป็นพื้นฐานเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.06 คะแนน ค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 75.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 คะแนน และองค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาพื้นฐานทางการวิจัย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.24 คะแนน ค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 78.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15

5. สมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้านความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จากการประเมินตนเองโดยครูพบว่า ความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งมีเพียงองค์ประกอบเดียว คือ ระเบียบวิธีวิจัย พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 81.4 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 ซึ่งพบว่าครูผู้สอนประเมินตนเองว่าเป็นผู้มีความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีมาก

6. สมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้านจรรยาบรรณและลักษณะนิสัยในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า จรรยาบรรณของความเป็นครูนักวิจัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15

ค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 และลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการวิจัย พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ค่าเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 82.2 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ซึ่งพบว่าครูผู้สอนประเมินตนเองว่าเป็นผู้มีความสามารถในการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีมาก

เกวลิน แวงสง่า (2550) ศึกษาเปรียบเทียบความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูที่มีภูมิหลังต่างกัน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจสภาพความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู 2) เพื่อวิเคราะห์ระดับความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูจำแนกตามองค์ประกอบความรู้ด้านการกำหนดประเด็นปัญหาวิจัยด้านกระบวนการวิจัย และประโยชน์จากการวิจัย 3) เพื่อเปรียบเทียบความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนระหว่างครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และครูระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประชากรในการวิจัย คือ ครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยครูที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร 3 เขตโดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการสำรวจสภาพความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู ในภาพรวม และจำแนกตามองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ การกำหนดประเด็นปัญหาวิจัย กระบวนการวิจัย และประโยชน์จากการวิจัย พบว่า ในภาพรวมครูมีคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 28.44 คะแนน จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.87 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) หากพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ครูมีคะแนนความรู้พื้นฐานในด้านการกำหนดประเด็นปัญหาวิจัยเฉลี่ย 2.99 จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 49.84 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) ส่วนในด้านกระบวนการวิจัยครูมีคะแนนความรู้พื้นฐานเฉลี่ย 22.37 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 55.93 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) และองค์ประกอบด้านประโยชน์จากการวิจัยครูมีคะแนนความรู้พื้นฐานเฉลี่ย 3.07 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.85 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง (ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูจำแนกตามองค์ประกอบความรู้ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการกำหนดประเด็นปัญหาวิจัย ด้าน

กระบวนการวิจัย และด้านประโยชน์จากการวิจัย พบว่า ในองค์ประกอบด้านการกำหนดประเด็นปัญหาวิจัย ครูมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 49.84 โดยมีความรู้พื้นฐานในด้านหลักเกณฑ์ในการเลือกประเด็นปัญหาวิจัยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 28.40 รองลงมา คือ ด้านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาวิจัย มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 48.89 กล่าวคือ ครูมีความเข้าใจไม่ถูกต้องในประเด็น ปัญหาไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เหนือกว่า มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 45.43 รองลงมา คือ การเลือกประเด็นปัญหาวิจัยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น และครูตั้งชื่อเรื่องไม่ตรงกับประเด็นวิจัย คิดเป็นร้อยละ 42.96 ตามลำดับ ส่วนในด้านลักษณะปัญหาวิจัยมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับสูง (ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70) ส่วนองค์ประกอบด้านกระบวนการวิจัย พบว่า ครูมีความรู้พื้นฐานอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 55.93 โดยมีความรู้พื้นฐานในด้านการออกแบบการวิจัยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 50.22 รองลงมา คือ ด้านการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 51.41 และด้านตัวแปรในการวิจัย มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 55.97 ตามลำดับ กล่าวคือ ครูมีความเข้าใจไม่ถูกต้องในประเด็น สิ่งที่ต้องการศึกษาและเครื่องมือเป็นตัวแปรทั้งหมด มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.26 รองลงมา คือ การในการเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องไม่จำเป็นต้องพิมพ์จากโรงพิมพ์หรือสำนักพิมพ์ที่เชื่อถือได้ คิดเป็นร้อยละ 58.02 และการช่วยให้ไม่ทำวิจัยซ้ำซ้อนกับผู้อื่นไม่ใช่ประโยชน์ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 46.91 ตามลำดับ และองค์ประกอบด้านประโยชน์จากการวิจัย พบว่า ครูมีความรู้พื้นฐานในด้านประโยชน์จากการวิจัยอยู่ในระดับ สูง (ผ่านเกณฑ์) คิดเป็นร้อยละ 76.85

3. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนระหว่างครูที่สอนในระดับชั้นและกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง (Two-way Analysis of Variance) พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างระดับชั้นที่สอนและกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ระดับชั้นที่สอนและกลุ่มสาระการเรียนรู้มีผลร่วมกันต่อคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู กล่าวคือ ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา การงานอาชีพ และภาษาต่างประเทศในระดับประถมศึกษามีคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสูงกว่าในระดับมัธยมศึกษา ส่วนครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และศิลปะในระดับมัธยมศึกษามีคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสูงกว่าในระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่ม

สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับชั้นที่สอนทั้ง 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา มีความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าร้อยละ 70 โดยเฉพาะด้านหลักเกณฑ์ในการเลือกประเด็นปัญหาวิจัย กระบวนการวิเคราะห์ปัญหาวิจัย และการออกแบบการวิจัยซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้กับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการพัฒนาความรู้พื้นฐานในด้านนี้ให้ดีขึ้นต่อไป

2. จากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนต่ำที่สุด คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน และเสริมสร้างความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อครูจะได้มีความรู้ในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและสามารถแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

3. สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนักให้ครูเห็นถึงคุณค่าของความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครูในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และต่อนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพต่อไป

นิภาพร กุลสมบูรณ์ (2553) ทำ การวิจัยและพัฒนากระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมวินัยของครู มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการวิจัย

ปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ส่งเสริมวินัยห้าประการของครูและการเรียนรู้ของโรงเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบวินัยห้าประการของครู และการเรียนรู้ของโรงเรียน ที่ใช้วิธีการพัฒนาที่แตกต่างกัน (ระหว่างการพัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน กับ การพัฒนาด้วยการฝึกอบรมจากวิทยากรภายนอก) 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อวิธีการพัฒนาวินัยห้าประการของครู และการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่สอนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จาก 3 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.) กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) จัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane' กำหนดความเชื่อมั่น 95 % กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 450 คน ผลการวิจัยมีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากระบวนเพื่อส่งเสริมวินัยห้าประการและการเรียนรู้ของโรงเรียน จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนในกระบวนการ CAR ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย จากงานวิจัยหลายเรื่อง พบว่าการทำวิจัยดังกล่าวยังมีปัญหาที่สำคัญในหลายประเด็นดังนี้ 1) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไม่ได้ปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ 2) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนยังไม่มีความต่อเนื่อง 3) ไม่มีการอภิปรายสะท้อนความคิดเห็นที่เพียงพอ และ4) ครูยังขาดความรู้และทักษะในบางขั้นตอนของการวิจัย ครูส่วนใหญ่มีปัญหาในการระบุวัตถุประสงค์การวิจัย การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยและการสะท้อนผลกลับ ผลจากการสังเคราะห์ความรู้ทั้งจากเอกสาร และผลวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นกระบวนการ CAR รูปแบบใหม่ โดยให้รายละเอียดในเรื่องหลักการในการพัฒนากระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จุดเน้นของกระบวนการ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม แนวทางในการปฏิบัติและกิจกรรมที่แนะนำ ระยะเวลาในการพัฒนา เนื้อหาในกระบวนการพัฒนา และหัวข้อสุดท้ายคือ เอกสารเพื่อใช้ในการพัฒนา

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบวินัยห้าประการของครูและการเรียนรู้ของโรงเรียน การเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลอง ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ พบว่าค่าเฉลี่ยของวินัยห้าประการของครู จากการวัดซ้ำ(ก่อนและหลังการทดลอง) จำแนกตามรูปแบบการพัฒนาแล้ว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ของโรงเรียนจากการวัดซ้ำ จำแนกตามรูปแบบการพัฒนาแล้ว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปรียบเทียบค่าคะแนนการเรียนรู้ของโรงเรียนก่อนและหลังการทดลอง ที่แตกต่างกันตามรูปแบบการพัฒนา กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับการพัฒนาด้วย CAR มีค่าเฉลี่ยแบบแผนความคิด มากกว่า กลุ่ม NO_CAR อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาด้วย TRAINING มีค่าเฉลี่ยแบบแผนความคิด มากกว่ากลุ่ม NO_CAR อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกัน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกัน ด้วยการสังเกตพฤติกรรม การบันทึกข้อมูลขณะเป็นผู้สังเกตการณ์ช่วงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่ละโรงเรียน และ ข้อมูลจากแบบรายงานผลการเรียนรู้ที่ครูเขียนส่งในทุกครั้งที่มีกิจกรรมการพัฒนา โดยจำแนกเป็นความคิดเห็นเป็นประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพของกระบวนการ ในกลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวมีคุณภาพ เพราะ เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้ครูทราบว่าการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทำได้หลากหลายวิธีการ เป็นการเปิดโอกาสให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้การทำงานแต่ละขั้นรวดเร็วขึ้น เข้าใจมุมมองของเพื่อนครูที่มีต่อการทำวิจัยของตน ทำให้ครูได้ฝึกแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ฝึกให้ทุกคนกล้าแสดงออก และกระบวนการช่วยสร้างความกระตือรือร้นในการทำงาน ในกลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการฝึกอบรมโดยวิทยากรภายนอก พบว่า กระบวนการนี้มีคุณภาพ เพราะ ครูสามารถนำความรู้ แนวคิดใหม่ที่ได้รับไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตน ได้รู้จักวิธีการคิดที่เป็นระบบ สามารถลงไปปฏิบัติงานจริง แก้ปัญหาอย่างแท้จริง และทำให้ตนเองรู้จักเปิดกว้างทางความคิด เปิดใจรับฟังความคิดคนอื่นมากขึ้น 2) ความคิดเห็นต่อความยากง่ายของกระบวนการ ในกลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ พบว่า กระบวนการนี้สิ่งที่ยากในการปฏิบัติ คือ การทำความเข้าใจเนื้อหาศัพท์วิชาการเกี่ยวกับการทำวิจัย และความต่อเนื่องในการปฏิบัติ สิ่งที่ง่ายในการปฏิบัติ คือ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การเปิดโอกาสให้ซักถามความคิดเห็นของกลุ่ม กลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการฝึกอบรมโดยวิทยากรภายนอก พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่ากระบวนการนี้ สิ่งที่ยากในการปฏิบัติ คือ การสรุปความรู้เมื่อครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน สิ่งที่ง่าย คือ การฝึกปฏิบัติจริงโดยมีผู้ให้คำแนะนำโดยตลอด 3) ความคิดเห็นที่มีต่อความคุ้มค่าของกระบวนการ ในกลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่ากระบวนการนี้มี ความคุ้มค่า คือ ทำให้ทราบและเข้าใจกระบวนการวิจัยปฏิบัติการอย่างแท้จริง เข้าใจในกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันจะนำซึ่งความรู้อันหลากหลาย ความไม่คุ้มค่า ในแง่ผลผลิต ชิ้นงานวิจัยยังไม่สมบูรณ์และคุณภาพของงาน กลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการฝึกอบรมโดยวิทยากรภายนอก พบว่า ความคุ้มค่า คือ ทำให้ทุกคนมีโอกาส มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ได้ การสร้างความสัมพันธ์ การพัฒนาศักยภาพบุคคล คุ้มค่าในการพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานส่วนตัว คุ้มค่าในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและการเรียนรู้เป็นทีม ความไม่คุ้มค่า คือ ในแง่ผลลัพธ์แล้ว พฤติกรรมการทำงานของตน

ในความเป็นจริงยังไม่เปลี่ยนแปลงเท่าใด เนื่องจากมีปัญหาเรื่องเวลา และการมีข้อจำกัดในเรื่องประเด็นที่เลือกมาพัฒนาบางครั้งเห็นผลช้า 4) ความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนา ในกลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อในเรื่องที่ได้มีประสบการณ์ทำงานร่วมกัน การให้ความสำคัญแก่ทุกคนเรียนรู้ร่วมกันแบบกัลยาณมิตร กลุ่มโรงเรียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการฝึกอบรมโดยวิทยากรภายนอก พบว่า ครูมีพอใจภูมิใจที่ได้เข้าร่วมเพราะเป็นกิจกรรมที่พัฒนาบุคคล พัฒนาตนเอง วิชาชีพ และเข้ากับการเปลี่ยนแปลง ชอบกระบวนการระดมความคิด พึงพอใจกับการทำงานเป็นทีม

ผลการประเมินความพอใจของการพัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ครูส่วนใหญ่มีความรู้สึกพอใจที่ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ในโรงเรียนขนาดเล็กประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจมากคือเรื่องการได้รับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามครูยังมองว่าตนยังไม่เข้าใจเพียงพอ และต้องการได้รับการพัฒนาในลักษณะนี้ต่อไปเพื่อความมั่นใจในความรู้ดังกล่าว ส่วนโรงเรียนขนาดกลางครูพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และพอใจการทำหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกในการอภิปราย สำหรับประเด็นที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาคือ ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้การพัฒนา ในส่วนสุดท้ายโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า ครูมีความพึงพอใจในเรื่องเดียวกันกับโรงเรียนขนาดกลาง และประเด็นที่เป็นอุปสรรคคล้ายคลึงกับในโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนกลุ่มครูที่ได้รับการพัฒนาด้วยการฝึกอบรมจากวิทยากรภายนอก ครูส่วนใหญ่มีความรู้สึกพอใจที่ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ในโรงเรียนขนาดเล็กประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจมากคือเรื่องความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรผู้ฝึกอบรม แต่ครูยังมองว่าตนยังไม่เข้าใจเพียงพอและต้องการได้รับการพัฒนาในลักษณะนี้ต่อไป ส่วนโรงเรียนขนาดกลางครูพึงพอใจที่ได้ทราบแนวทางในการนำหลักความรู้ดังกล่าวไปใช้ปฏิบัติ ส่วนประเด็นที่เป็นอุปสรรคคือประเด็นเดียวกันกับโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า ครูมีความพึงพอใจในเรื่องการมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พอใจในเอกสารประกอบการอบรม ความสามารถของผู้ให้การอบรมทั้งการจัดกิจกรรม และการใช้สื่อ แต่ประเด็นที่ยังเป็นปัญหาคือ ความรู้ที่ได้เป็นเรื่องที่เคยทราบมาก่อนแล้ว ความต้องการในการพัฒนาต่อไปของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ อบรมอย่างต่อเนื่อง การย้ำเน้นเรื่องหลักการเพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ โรงเรียนขนาดกลาง ต้องการแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่ ต้องการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากยิ่งขึ้นเพราะครูส่วนใหญ่เห็นว่าตนมีความเข้าใจในหลักการดีแล้ว และเรื่องที่นำมาอบรมนี้ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่แต่อย่างใด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าระบบเครือข่ายสามารถนำมาใช้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนการจัดการศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้และมีคุณภาพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษานั้นๆ โดยต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการทำงาน

การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามในระยะที่ 2 ระยะเวลาการวิจัยตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนกรกฎาคม 2553 มีการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ผลจากการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนการวิจัยระยะที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 การนำแผนไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน

โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ผลจากการวิจัยระยะที่ 1

กิจกรรมในการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วยการสังเคราะห์องค์ความรู้และเผยแพร่ผลการวิจัยระยะที่ 1 และการร่วมกันวางแผนปฏิบัติการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งมีกิจกรรม ระยะเวลาดำเนินการและผลที่ได้รับดังนี้

ตาราง 2 รายละเอียดการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ
1. การสังเคราะห์องค์ความรู้และการเผยแพร่ผลการวิจัยระยะที่ 1	กุมภาพันธ์ 2553	● ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการและบทบาทของทุกฝ่ายบนเครือข่ายการเรียนรู้
2. ร่วมกันวางแผนปฏิบัติการวิจัยระยะที่ 2	24 มีนาคม 2553	● แผนปฏิบัติการวิจัยระยะที่ 2

ผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการวิจัยในระยะที่ 2 สรุปได้ 5 ประเด็น คือ

1. องค์ความรู้การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน
2. รูปแบบเครือข่ายและสมาชิกเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียน
3. รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้
4. นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้
5. ภารกิจและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย

ผลที่ได้รับจากการดำเนินการในระยะนี้คือ องค์ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทาง รูปแบบและนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของภารกิจและบทบาทของสมาชิกเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยดังกล่าวนำไปเผยแพร่ในรูปของเอกสารสรุปการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 และจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศบนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่เว็บไซท์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

นอกจากการเผยแพร่ผลการวิจัยแล้ว ยังได้นำผลการวิจัยดังกล่าวมาใช้เป็นฐานความรู้เพื่อวางแผนสำหรับการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 การประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานจัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2553 ณ ห้องประชุมจันทน์ผา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยนักวิจัยและโรงเรียนที่เข้าร่วมการประชุม มีดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมเครือข่ายวิจัย เพิ่มเติมจากการดำเนินงานในระยะที่ 1

1) อาจารย์จริยะ วิโรจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2) ผศ.ร.ท.สุรีย์ พันธ์รักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
3) อาจารย์ ดร.พรศักดิ์ สุจริตรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
4) อาจารย์ทรงเกียรติ อิงคามระธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
5) นายนภสินธุ์ เสือดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
6) ผศ.แชล่ม บุญลุ่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
7) อาจารย์ ดร.จันทิมา แสงเลิศอุทัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
8) นายพรสมบัติ คำตรง	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1
9) นางนิตยา ทองประเสริฐ	โรงเรียนบ้านหนองปรือ
10) นางอำไพ พันธุ์โชติ	โรงเรียนบ้านหนองปรือ
11) นางจุฬาลักษณ์ เล้าศศิวัฒนพงศ์	โรงเรียนบ้านหนองขาม

12) นางสาวปณิตา ศิลารักษ์ โรงเรียนบ้านหนองขาม

13) นายชาญเลิศ อำไพวรรณ โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

14) นางอรุณวรรณ ไตรสรณะพงษ์ โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

2.โรงเรียนที่เข้าร่วมเครือข่าย

โรงเรียนที่เข้าร่วมเครือข่ายการวิจัยระยะที่ 2 มีการปรับเปลี่ยนบางโรงเรียนเนื่องจากอุปสรรคด้านบุคลากร โรงเรียนที่ออกจากเครือข่ายเมื่อสิ้นสุดการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่โรงเรียนวัดเหนือวนและโรงเรียนสวนผึ้งวิทยา โดยในการวิจัยระยะที่ 2 มีโรงเรียนเข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน ดังนี้

1) โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม

2) โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

3) โรงเรียนศรัทธาสมุทร

4) โรงเรียนอนุบาลโพธาราม

5ป โรงเรียนเทศบาล 1 (ทรงพลวิทยา)

6) โรงเรียนเทศบาล 3 (ประชายินดี)

7) โรงเรียนบ้านหนองปรือ

8) โรงเรียนบ้านหนองขาม

ขั้นตอนที่ 2 การนำแผนไปปฏิบัติ

ผู้เข้าร่วมการประชุมวางแผนการดำเนินงานในระยะที่ 2 ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เริ่มจากการเสริมพลังด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน การลงมือปฏิบัติภายใต้แผนการนิเทศติดตามและการสนับสนุนแหล่งความรู้สำหรับครูนักวิจัย โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

ตาราง 3 แผนดำเนินกิจกรรมระยะที่ 2

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ
1. การสัมมนาแกนนำเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน	27 เมษายน 2553	• แกนนำเครือข่ายมีความเข้าใจที่ตรงกันในการดำเนินการระยะที่ 2 ตลอดจนมีความชัดเจนในประเด็นที่เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน
2. การอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน : เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ 3. การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน	6 – 7 พฤษภาคม 2553 และ 20-21 พฤษภาคม 2553	• แกนนำ ตลอดจนครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน สามารถนำไปปฏิบัติได้
4. การนิเทศติดตามโดยทีมหมอประจำโรงเรียน 5. การสัมมนาทีมหมอประจำโรงเรียนและแม่ข่ายรอง	พฤษภาคม – กรกฎาคม 2553 มิถุนายน – กรกฎาคม 2553	• ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียนจากการลงมือปฏิบัติ มีความมั่นใจในความรู้ความเข้าใจและสามารถเป็นภูมิปัญญาให้กับครูในโรงเรียนได้ • ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการนิเทศติดตามการวิจัยในชั้นเรียน • ทราบปัญหา อุปสรรค จากการนิเทศติดตาม ตลอดจนผลสำเร็จที่เกิด
6. การจัดหาและสนับสนุนแหล่งความรู้	กุมภาพันธ์ – กรกฎาคม 2553	• ฐานความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน • การเป็นศูนย์กลางด้านข้อมูลข่าวสารบนเครือข่ายการเรียนรู้ • ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมและพฤติกรรมการเข้าถึงข้อมูลทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และฐานข้อมูลออนไลน์

รายละเอียดการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

1. การจัดสัมมนาแกนนำ ประกอบด้วย แม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรอง และแกนนำของโรงเรียนลูกข่าย วัตถุประสงค์ในการสัมมนา คือ เพื่อรับทราบแผนการดำเนินงานในระยะที่ 2 และร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจไปในทางเดียวกันและขจัดประเด็นปัญหาที่สงสัยเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน

2. การจัดอบรมแกนนำเครือข่ายเรื่อง “การวิจัยในชั้นเรียน” เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2553 ที่ห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผู้เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วยบุคลากรที่เป็นแม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรองและแกนนำในโรงเรียนลูกข่าย โดยประเด็นการสัมมนาประกอบด้วย

2.1 การสรุปผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 ในประเด็น แนวทาง รูปแบบและนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ภารกิจและบทบาทของสมาชิกเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน และการแนะนำ MCAR-Model (Muban Chom Bueng Classroom Action Research Model)

2.2 แผนการดำเนินงานในระยะที่ 2

2.3 การสัมมนาร่วมกันในหัวข้อ “การวิจัยในชั้นเรียน” ในประเด็นที่เป็นปัญหาและเข้าใจไม่ตรงกัน

3. การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนจำนวน 2 ครั้ง ในหัวข้อการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยในชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

3.1 การอบรมการวิจัยเชิงปริมาณ (เครื่องมือและการตรวจคุณภาพเครื่องมือ) จัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 - 7 พฤษภาคม 2553 ณ ห้องประชุมชั้น 4 และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ อาคารศูนย์ภาษาและศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มีผู้สนใจเข้ารับการอบรมทั้งที่เป็นสมาชิกเครือข่าย ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไปจำนวน 94 คน เนื้อหาในการอบรมได้แก่การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย และการฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ วิทยากรในการอบรมมีดังนี้

1) การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย วิทยากรในการอบรม ได้แก่ ผศ.ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในวันที่ 6 พฤษภาคม 2553

2) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวิจัย ได้แก่ โปรแกรม SPSS, โปรแกรม EVANA และโปรแกรม B-Index วิทยากรในการอบรม ได้แก่ อาจารย์

3.2 การอบรมการวิจัย เรื่อง “การวิจัยในชั้นเรียน” ในวันที่ 20-21 พฤษภาคม 2553 เนื้อหาในการอบรมเกี่ยวข้องกับการให้ความรู้เชิงทฤษฎีการวิจัยและการฝึกทักษะการวิจัย ประกอบด้วยพื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน, การวิจัยในชั้นเรียนเชิงวิชาการ, การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน และการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดการฝึกอบรมดังนี้

1) พื้นฐานการวิจัยในชั้นเรียน วิทยากรในการอบรม ได้แก่ อาจารย์ทรงเกียรติ อิงคามระธร คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในวันที่ 20 พฤษภาคม 2553 เวลา 08.30 - 12.00 น.

2) การวิจัยในชั้นเรียนเชิงวิชาการ วิทยากรในการอบรม ได้แก่ อาจารย์ ดร.ถาวร เส้งเอียด คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในวันที่ 20 พฤษภาคม 2553 เวลา 13.00 - 16.30 น.

3) การเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียน วิทยากรในการอบรม ได้แก่ อาจารย์ พรสมบัติ คำตรง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2553 เวลา 08.30 - 12.00 น.

4) การสร้างเครื่องมือการวิจัย วิทยากรในการอบรม ได้แก่ อาจารย์ ดร.จันทิมา แสงเลิศอุทัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2553 เวลา 13.00 - 16.30 น.

5. การนิเทศติดตามโดยหมอโรงเรียน หลังจากที่สมาชิกเครือข่ายเข้ารับการอบรมแล้วจะกลับไปลงมือทำงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยโรงเรียนละ 5 เรื่อง โดยแม่ข่ายหลักจะจัดทีมหมอประจำโรงเรียนไปนิเทศติดตามและให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยกับสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยโรงเรียนละ 2 ครั้ง โดยจัดให้มีการจัดสัมมนาทีมหมอประจำโรงเรียน และแม่ข่ายรองควบคู่ไปขณะนิเทศติดตามเพื่อร่วมกันสรุปปัญหา อุปสรรค และสะท้อนความสำเร็จร่วมกัน

4. การจัดหาและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วยเอกสารสิ่งพิมพ์และข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนระบบออนไลน์บนเว็บไซท์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ดังต่อไปนี้

4.1 เอกสารความรู้ประกอบการอบรมสัมมนาการวิจัยในชั้นเรียน

4.2 คลินิกวิจัยและการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์ให้ความชัดเจนทุกปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนในลักษณะของการถามตอบปัญหา

4.3 บริการดาวน์โหลดเอกสารเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

4.4 ระบบ Social Network เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการติดต่อระหว่างสมาชิกบนเครือข่ายในลักษณะของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์กิจกรรมบนเครือข่าย และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลการดำเนินงานของเครือข่าย โดยพัฒนาขึ้นบนเว็บไซต์ของคณะครุศาสตร์ที่ www.mcar-model.ning.com

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน

ขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินงานเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านการวิจัยในชั้นเรียน คือ การประเมินผลการปฏิบัติตามแผนโดยจัดเวทีเสวนางานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยในชั้นเรียน สะท้อนผลการปฏิบัติ วิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

ตาราง 4 รายละเอียดการดำเนินงานขั้นตอนที่ 3

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่ได้รับ
1. การจัดเวทีเสวนางานวิจัยในชั้นเรียน	กรกฎาคม 2553	• การสะท้อนคุณค่าของรายงานการวิจัยในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอน • องค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในปัญหาที่หลากหลาย
2. การสนทนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากการเข้าร่วมเครือข่ายการเรียนรู้	กรกฎาคม 2553	• ผลสะท้อนการปฏิบัติงาน • ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน • ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติเกี่ยวกับความร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้

1. การสนทนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย จัดขึ้นที่ห้องประชุมคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2553 โดยผู้ร่วมการสนทนากลุ่มประกอบด้วยสมาชิกเครือข่ายดังนี้

1.1 นักวิจัยในทีมแม่ข่ายหลัก

1.2 ทีมหมอวิจัยประจำโรงเรียน

1.3 แม่ข่ายรอง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์จากสำนักเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีและสมุทรสงคราม

1.4 ตัวแทนโรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียนที่เป็นลูกข่าย

กิจกรรมการสนทนากลุ่มเป็นการสะท้อนคุณค่าของการดำเนินงานตามแผนการวิจัยซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติเพื่อให้เครือข่ายความร่วมมือดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การจัดเวทีเสวนางานวิจัยในชั้นเรียนจัดขึ้นที่ห้องประชุมคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงในรูปแบบของการจัดแสดงผลงานวิจัยในชั้นเรียนที่เป็นผลจากการดำเนินกิจกรรมในเครือข่ายการเรียนรู้ในชื่อ “งานแสดงผลงานวิจัยในชั้นเรียนเครือข่าย MCAR-Model” กิจกรรมในเวทีเสวนางานวิจัยในชั้นเรียนประกอบด้วย

2.1 การนำเสนองานวิจัยในชั้นเรียนจากทั้ง 8 โรงเรียนลูกข่าย

2.2 การวิพากษ์งานวิจัยในชั้นเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. อารมย์ สนานภู่ และ อาจารย์ ดร. จันทนา นนทิกร

2.3 นิทรรศการแสดงผลงานวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนในเครือข่าย

2.4 การมอบรางวัล Best of School และ Best of MCAR – Model

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยขั้นที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการสังเคราะห์ผลการวิจัยระยะที่ 1 และการจัดทำแผนดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและการบันทึกเสียงการสนทนา ประเด็นการสนทนากลุ่ม ได้แก่

1) องค์ความรู้การพัฒนาเครือข่าย

2) รูปแบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่าย

3) นวัตกรรมเครือข่าย

4) ภารกิจและบทบาทของสมาชิกในเครือข่าย

5) แผนปฏิบัติการวิจัยระยะที่ 2

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นที่ 2 มีประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

ตาราง 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 2

กิจกรรม	ประเด็นที่ศึกษา	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
1. สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน	● ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน	● การทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมการสัมมนา
2. การนิเทศติดตามการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนโดยหมอโรงเรียน	● ความรู้ ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน ● ผลของการใช้นวัตกรรมเครือข่ายในการพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียน	● การบันทึกเหตุการณ์ ● การสอบถาม
3. การจัดหาและสนับสนุนแหล่งความรู้ในรูปแบบของคลินิกวิจัย Social Network และ Weblog	● การใช้งานและประโยชน์ที่ได้รับ	● การสอบถาม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยขั้นที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการสังเคราะห์ผลการวิจัยและการจัดเวทีเสวนางานวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่มและการตรวจผลงานวิจัยในชั้นเรียน โดยมีประเด็นที่ศึกษาดังนี้

1) ระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน

2) คุณค่าและประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและวิชาการ

3) สะท้อนผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ในครั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล ทั้งข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มข้อมูลตามกลุ่มคำและความสัมพันธ์เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล (Content Analysis)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ในประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามระยะที่ 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษา จำแนกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนในประเด็นต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาบุคลากรในเครือข่าย

1.2 แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่

1.3 รูปแบบที่เหมาะสมของนวัตกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้

1.4 บทบาทของสถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการ

ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์ผลของการใช้นวัตกรรมเครือข่ายในการวางแผนขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ตอนที่ 3 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ตอนที่ 1 ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

1.1 การพัฒนาบุคลากรในเครือข่าย

การพัฒนาบุคลากรในเครือข่ายด้านการวิจัยในชั้นเรียนดำเนินการอาศัยการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน การนิเทศติดตามการดำเนินงานวิจัยโดยทีมหมอวิจัยประจำโรงเรียน การจัดหาและสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของเอกสารและข้อมูลบนระบบอินเตอร์เน็ต โดยกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาในประเด็นนี้ประกอบด้วย

1. บุคลากรในแม่ข่ายหลักและแม่ข่ายรอง โดยแม่ข่ายหลักได้แก่อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และแม่ข่ายรองได้แก่ ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีและสมุทรสงคราม

2. ลูกข่าย ได้แก่ ครูแกนนำและครูที่เข้าร่วมในเครือข่ายจำนวน 8 โรงเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม

โดยนำเสนอผลการพัฒนาบุคลากรในแต่ละบทบาทหน้าที่ในเครือข่ายการเรียนรู้การวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

1.1.1 การพัฒนาบุคลากรในแม่ข่ายหลัก

การดำเนินงานในเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนของบุคลากรในแม่ข่ายหลักซึ่งประกอบด้วยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงได้แก่ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน การนิเทศติดตามการวิจัยในชั้นเรียนในทีมหมอวิจัยประจำโรงเรียน และการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน

การดำเนินงานในภารกิจข้างต้นได้ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรที่เข้าร่วมในแม่ข่ายหลักในด้านการรับรู้ เจตคติและแนวทางการพัฒนาครูเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

1) การรับรู้และการให้ความสำคัญกับการอบรมเชิงปฏิบัติวิจัยในชั้นเรียน

การให้ความสำคัญกับการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของครูที่ต้องการประสบความสำเร็จในวิชาชีพ โดยการใช้การวิจัยปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนนั้น แม่ข่ายหลักได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *“สิ่งที่ควรเปลี่ยนแปลงในการจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน คือ จากการอบรมแบบหว่านที่ให้ผู้เข้าร่วมมานั่งให้ผ่าน ๆ เพื่อเกียรติบัตร มาเป็นการจัดสำหรับครูที่ต้องการปฏิบัติการวิจัยให้สำเร็จจริง ๆ”* แม่ข่ายหลักเห็นว่า การอบรมวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านมาเป็นการอบรมที่ผู้เข้ารับการอบรมไม่มีเป้าหมายอย่างชัดเจน จึงทำให้การเข้ารับการอบรมที่ผ่านมาเสียเปล่าและไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับที่แม่ข่ายหลักคนหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ *การวิจัยในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของครูและการพัฒนาวิชาชีพครูต่อไป* ” การวิจัยในชั้นเรียนสามารถช่วยพัฒนาการเรียนการสอนของครูรวมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นทุกฝ่ายควรมีการร่วมมือประสานกำลังกันให้เกิดการอบรมเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน รวมทั้งการสร้างเจตคติทางบวกให้ครูได้เห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนและการนำการวิจัยในชั้น

2) การตระหนักในความสำคัญของการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล

แม่ข่ายหลักซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนได้ตระหนักและเห็นว่า หากต้องการให้การวิจัยในชั้นเรียนประสบการความสำเร็จได้นั้นจำเป็นที่ต้องมีการให้ความช่วยเหลือครูเป็นรายบุคคล ดังที่แม่ข่ายหลักคนหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *"แต่เดิมที่ครูรู้สึกว่าการวิจัยเป็นเรื่องยาก ไม่อยากทำ แต่เมื่อครูได้รับคำแนะนำช่วยเหลือก็สามารถทำได้ และมีความรู้สึกว่าอยากทำ"* ซึ่งสอดคล้องกับที่แม่ข่ายหลักคนหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *"การอบรม สอนและพูดนั้นไม่แน่ใจว่าครูเข้าใจหรือรู้เรื่องหรือไม่ แต่การลงไปติดตามทำให้รู้ระดับของความเข้าใจจนสามารถนำไปใช้ได้นั้นว่ามีมากน้อยเท่าไร"* แม่ข่ายหลักเห็นว่า ครูยังคงมีความรู้สึกว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและทำให้เสียเวลาในการทำงาน ประกอบกับการขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ครูขาดความมั่นใจจึงส่งผลต่อการไม่อยากทำ ดังนั้นแม่ข่ายหลักจึงมีความเห็นว่า การให้คำแนะนำช่วยเหลือเป็นรายบุคคลจะสามารถทำให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการในการอบรมเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนจะต้องเป็นการจัดอบรมที่มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเมื่อเสร็จสิ้นการอบรมแล้ว ต้องการผลลัพธ์อะไร จากนั้นเมื่อครูทำวิจัยในชั้นเรียนจะต้องมีการนิเทศติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างกัลยาณมิตร ดังที่แม่ข่ายหลักคนหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *" ตอนที่ลงไปนิเทศนะ ครูก็อบรมมาแล้ว แต่ทำไม่ได้หรอกเพราะบางคนมือใหม่มากเลย แบบว่าไม่เคยทำวิจัยมาก่อนเลย "* การที่ครูไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้นั้นมาจากสาเหตุหลายประการ ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะและเจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนั้นในการมาอบรมของครูจึงเป็นการอบรมตามที่นายสั่ง และอบรมเพื่อให้ได้เกียรติบัตรเท่านั้น แม้ในขณะที่อบรมหากมีข้อสงสัยครูยังไม่กล้าซักถาม ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการเงี่ยหูฟังในระหว่างการรับประทานอาหารกลางวันของคุณครูที่สนทนากันว่า *" ก็สงสัยนะ แต่ไม่กล้าถามหรอก เดี๋ยวอาจารย์เค้าจะว่าเอา อีกอย่างอายน้องๆ ด้วย ถ้าอาจารย์เค้าลงไปที่โรงเรียนเราก็ดีนะ "* ดังนั้น

3) สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการนิเทศติดตาม

ในการนิเทศติดตามผลและการช่วยเหลือเป็นรายบุคคลแม่ข่ายหลักได้เกิดการเรียนรู้หลายประการ โดยจะเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ใน 2 ด้าน ดังนี้

3.1 สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียน

ในการนิเทศติดตามและการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล พบว่า ครูไม่ได้ทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างจริงจัง แต่งานวิจัยที่ทำนั้นจะเป็นลักษณะของการทำวิจัยเพื่อขอผลงานทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับที่แม่ข่ายรองเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า " *ครูไม่ค่อยได้ทำวิจัยในชั้นเรียนกันหรอก ส่วนใหญ่จะเริ่มทำวิจัยเพื่อขอผลงานทางวิชาการกันเลย แล้วหลังจากขอผลงานได้แล้ว ก็มักไม่ทำวิจัยกันอีก* " การที่ครูทำผลงานทางวิชาการซึ่งงานวิจัยเหล่านี้เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นในเรื่องของการพิสูจน์นวัตกรรม ไม่ใช่การแก้ปัญหาของผู้เรียน และเป็นการวิจัยที่ต้องใช้เวลาในการทำนาน ทำให้ครูเกิดความรู้สึกหรือเห็นถึงความยุ่งยากในการทำวิจัย จึงไม่อยากทำวิจัยกันอีกต่อไป ซึ่งก็จะส่งผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนต่อไปอีก นอกจากนั้นแล้วยังมีครูนักวิจัยอีกบางส่วนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนทั้งๆ ที่เคยอบรมมาแล้ว เนื่องจากหลังจากอบรมแล้ว ครูนักวิจัยไม่ได้นำความรู้และทักษะที่ได้มาใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน แ ละยังมีครูอีกบางส่วนที่เข้าใจว่าการวิจัยในชั้นเรียนต้องเป็นลักษณะของการวิจัยแบบ 5 บท ดังที่ ครูผู้สอนคนหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า " *แต่ละเทอมยังสอนหนังสือไม่ทันเลย แล้วจะเอาเวลาที่ไหนไปทำวิจัยในชั้นเรียนล่ะคะ* " ครูนักวิจัยเห็นว่าวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการทำ มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและแยกส่วนออกจากการเรียนการสอน จึงทำให้สภาพการวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนเครือข่าย เป็นลักษณะการทำวิจัยแบบเฉพาะกลุ่ม หรือบุคคลบางคนเท่านั้น

3.2 สมรรถภาพในการทำวิจัยในชั้นเรียน

ในการนิเทศติดตามนิเทศและการช่วยเหลือเป็นรายบุคคล ทำให้แม่ข่ายหลักได้เพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำวิจัยในชั้นเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ดังที่แม่ข่ายหลักได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *"อันที่จริงการทำงานของหมอโรงเรียนไม่ใช่แค่การให้คำปรึกษา แต่เป็นการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับครู เพราะครูที่มาปรึกษา 6 คน ก็ 6 เรื่อง ก็ทำให้หมอได้เพิ่มพูนความรู้และความเชี่ยวชาญมากขึ้น"* การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มุ่งประเด็นปัญหาไปที่การพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนนั้นมีความหลากหลาย หรือมีความแตกต่างกันอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับที่ครูแกนนำเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า "*ในบางปัญหานั้นเป็นประเด็นในทางปฏิบัติ ซึ่งไม่มีในตำรา จะต้อง*

1.1.2 **การพัฒนาบุคลากรลูกข่าย**

การพัฒนาบุคลากรลูกข่ายประกอบกิจกรรมดังนี้ คือ การอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนเรื่องเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือในวันที่ 6 – 7 พฤษภาคม 2553 , การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนในวันที่ 20 – 21 พฤษภาคม 2553 , การรับการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานวิจัยโดยหมอโรงเรียน และการใช้แหล่งการเรียนรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน

1) การอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนเรื่องเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ด้านความรู้และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ภายหลังการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนเรื่องเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือเพิ่มขึ้นจากเดิม สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้สามารถปฏิบัติการวิจัยได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำไปต่อยอดหรือประยุกต์เป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยแสดงข้อมูลในตาราง 6 ถึงตาราง 8 ดังต่อไปนี้

ตาราง 6 ผลการทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมครั้งที่ 1

	ก่อนอบรม	**หลังอบรม**	**ผลเปรียบเทียบความแตกต่าง**
คะแนน (เฉลี่ย)	13.44	15.00	คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้ารับการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนรับการอบรม

จากตาราง 6 แสดงว่า ผู้เข้ารับการอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน เรื่องเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือมีความรู้ความเข้าใจหลังการอบรม $\left(\bar{x} = 15.00\right)$ สูงกว่าก่อนการเข้ารับการอบรม $\left(\bar{x} = 13.44\right)$

ตาราง 7 ผลที่ได้รับหลังการฝึกอบรมครั้งที่ 1

รายการ	**ค่าเฉลี่ย** (Mean)	**ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน** (Standard Deviation)	**ระดับการนำไปใช้ประโยชน์**
1.ท่านนำความคิดรวบยอดของหลักเกณฑ์และเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน	3.97	0.76	มาก
2. ท่านนำทักษะต่างๆ จากการฝึกอบรมไปฝึกฝนต่อจนปฏิบัติได้จริง	4.05	0.67	มาก
3. ท่านสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานได้ถูกต้อง	4.03	0.80	มาก
4. ท่านมีทักษะเพิ่มขึ้นในงานที่รับผิดชอบ	4.17	0.59	มาก
5. ท่านสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น	3.93	0.80	มาก
รวม	**4.03**	**0.47**	**มาก**

จากตาราง 7 แสดงว่า ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 4. ทักษะเพิ่มขึ้นในงานที่รับผิดชอบ 2.นำทักษะต่างๆ จากการฝึกอบรมไปฝึกฝนต่อจนปฏิบัติได้จริง 3.สามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานได้ถูกต้อง 1.นำความคิดรวบยอดของหลักเกณฑ์และเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน 5.สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น

ตาราง 8 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จากการอบรมครั้งที่ 1

รายการ	**จำนวน / ความถี่** (Frequency)	**ร้อยละ** (Percent)	**หมายเหตุ**
1. ภายหลังการฝึกอบรมท่านคิดว่าสามารถนำ			
ความรู้ไปใช้ประโยชน์หรือไม่			
สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	60	100.00	
ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	-	-	
รวม	60	100.00	
2. เริ่มนำไปใช้หลังการอบรม			
ทันที	39	65.00	
ภายใน 1 เดือน	13	21.70	
ภายใน 2 เดือน	1	1.70	
ภายใน 3 เดือน	1	1.70	
อื่นๆ	6	10.00	
รวม	60	100.00	
3. สามารถนำไปต่อยอดความรู้			
ประยุกต์เป็นองค์ความรู้ใหม่	50	83.30	
เป็นวิทยากรเผยแพร่ต่อหรือนำไปสอนผู้อื่น	2	3.30	
ให้บริการ/คำปรึกษาแนะนำ	8	13.30	
อื่นๆ	-	-	
รวม	60	100.00	

จากข้อมูลในตารางพบว่าผู้เข้ารับการอบรมทุกคน (ร้อยละ 100) เห็นว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้หลังการอบรม โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.00) นำไปใช้ได้ทันที และสามารถนำไปประยุกต์เป็นองค์ความรู้ใหม่ (ร้อยละ 83.30)

2) การอบรมเชิงปฏิบัติการการทำวิจัยในชั้นเรียน

พบว่าผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติงานวิจัยได้ โดยแสดงข้อมูลในตาราง 9 ถึง 11 ดังต่อไปนี้

ตาราง 9 ผลการทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมครั้งที่ 2

	ก่อนอบรม	**หลังอบรม**	**ผลเปรียบเทียบความแตกต่าง**
คะแนน (เฉลี่ย)	13.68	15.84	คะแนนเฉลี่ยหลังการเข้ารับการอบรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนรับการอบรม

จากตาราง 9 แสดงว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจหลังการอบรม $\left(\bar{x} = 15.84\right)$ สูงกว่าก่อนการเข้ารับการอบรม $\left(\bar{x} = 13.68\right)$

ตาราง 10 ผลที่ได้รับหลังการฝึกอบรมครั้งที่ 2

รายการ	**ค่าเฉลี่ย** (Mean)	**ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน** (Standard Deviation)	**ระดับการนำไปใช้ประโยชน์**
1.ท่านนำความคิดรวบยอดของหลักเกณฑ์และเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน	4.09	0.67	มาก
2. ท่านนำทักษะต่างๆ จากการฝึกอบรมไปฝึกฝนต่อจนปฏิบัติได้จริง	4.08	0.54	มาก
3. ท่านสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานได้ถูกต้อง	3.98	0.60	มาก
4. ท่านมีทักษะเพิ่มขึ้นในงานที่รับผิดชอบ	4.11	0.55	มาก
5. ท่านสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น	4.18	0.46	มาก
รวม	**4.07**	**0.48**	**มาก**

จากตาราง 10 แสดงว่า ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 5. สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น 4. ทักษะเพิ่มขึ้นในงานที่รับผิดชอบ 1.นำความคิดรวบยอดของหลักเกณฑ์และเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน 2. ทักษะต่างๆ จากการฝึกอบรมไปฝึกฝนต่อจนปฏิบัติได้จริง 3.สามารถวิเคราะห์ตัดสินใจ แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานได้ถูกต้อง

ตาราง 11 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จากการอบรมครั้งที่ 2

รายการ	**จำนวน / ความถี่** (Frequency)	**ร้อยละ** (Percent)	**หมายเหตุ**
1. ภายหลังการฝึกอบรมท่านคิดว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หรือไม่			
สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	88	97.80	
ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	2	2.20	
รวม	90	100.00	
2. เริ่มนำไปใช้หลังการอบรม			
ทันที	59	65.60	
ภายใน 1 เดือน	14	15.60	
ภายใน 2 เดือน	5	5.60	
ภายใน 3 เดือน	9	10.00	
อื่นๆ	3	3.30	
รวม	90	100.00	
3. สามารถนำไปต่อยอดความรู้			
ประยุกต์เป็นองค์ความรู้ใหม่	58	64.40	
เป็นวิทยากรเผยแพร่ต่อหรือนำไปสอนผู้อื่น	3	3.30	
ให้บริการ/คำปรึกษาแนะนำ	19	21.10	
อื่นๆ	10	11.11	
รวม	90	100.00	

ข้อมูลจากตารางข้างต้นแสดงว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.80) เห็นว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้หลังการอบรม โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.60) นำไปใช้ได้ทันที และนำไปใช้โดยการนำไปประยุกต์เป็นองค์ความรู้ใหม่ (ร้อยละ 64.40)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้แบบทดสอบและการสัมภาษณ์พบว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการอบรมสัมมนาเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนพอสรุปได้ดังนี้

1) ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาในชั้นเรียนและการเลือกใช้นวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้

2) ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการวิจัยในชั้นเรียน สามารถวางแผนการวิจัยในชั้นเรียน ออกแบบการวิจัยและการเขียนรายงานการแก้ปัญหาในชั้นเรียน

3) ผู้เข้ารับมีการอบรมมีความตระหนักในคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพของตนเองต่อไป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้แบบทดสอบและการสัมภาษณ์นอกนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมนอกจากจะพัฒนาตนเองด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนแล้ว ผู้เข้าร่วมการอบรมยังเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของการทำการวิจัยในชั้นเรียนอีกด้วย ดังที่ผู้เข้ารับการอบรมเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *“เมื่อได้ฟังอาจารย์พูดรู้สึกว่าง่าย ไม่ยากอย่างที่คิด เราน่าจะเจออาจารย์เร็วกว่านี้”* ภายหลังจากที่เข้ารับการอบรมแล้วผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติทางบวกต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะที่ผ่านมาผู้เข้ารับการอบรมคิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องยาก เสียเวลาที่จะทำ แต่หลังจากการอบรมผู้เข้ารับการอบรมจึงเกิดความเข้าใจว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่บูรณาการไปกับการสอนของครู เป็นการปฏิบัติที่มีความสำคัญในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน ดังที่ผู้เข้ารับการอบรมกล่าวว่า *“ในการสอนปกตินั้นครูได้แก้ปัญหาอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่ได้เขียนเป็นเอกสารงานวิจัยจึงถือเป็นหัวใจของการสอน และเป็นความก้าวหน้าของครูอยู่แล้ว”* ในการเข้ารับการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมได้รับทั้งความรู้ทักษะและเจตคติที่มีต่อการวิจัยในชั้นเรียน จึงทำให้ครูเกิดความเข้าใจในความรู้ กระบวนการและมีความคิดว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการปฏิบัติที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและยังสามารถพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ครูแกนนำกล่าวว่า *“ตอนนี้ครูเข้าใจแล้วว่า งานวิจัยในชั้นเรียนนี้เป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ไม่รู้จบ จากเดิมที่เคยทำวิจัยกันไปตามประสาของเรา พอได้มาเรียนรู้ทำให้เกิดการทำวิจัยอย่างเป็นระบบและผลสุดท้ายก็จะเกิดกับเด็ก”*และ*“งานวิจัยควรเกิดจากปัญหาใน*

นอกการพัฒนาตนเองดังกล่าวข้างต้นแล้ว ลูกข่ายยังได้มีการขยายผลความรู้ ทักษะและเจตคติทางบวกสู่เพื่อนสมาชิกในโรงเรียนโดยใช้การสัมมนาเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนของตน เพื่อขยายผลและการต่อยอดความคิดของลูกข่าย รวมทั้งการวางแผนการทำงานร่วมกันทั้งการวิจัยในชั้นเรียนและการวางแผนดำเนินงานที่จะให้เครือข่ายนั้นคงอยู่ต่อไป ดังที่ ลูกข่ายซึ่งเป็นครูแกนนำเล่าให้ผู้วิจัยฟัง *" ที่โรงเรียนของพี่หลังจากที่อบรมกันแล้ว เรา (ประมาณ 6-7 คน) ก็จะไปทำงานด้วยกัน ก็วางแผนเรื่องวิจัยในชั้นเรียนและวางแผนกันว่าเราจะขยายผลต่อยอดโครงการนี้กันอย่างไร เราทำกันทั้งวันที่มาโรงเรียนและวันหยุด "* การที่ลูกข่ายซึ่งเป็นครูแกนนำได้เข้าร่วมการประชุมกับแม่ข่ายหลักและแม่ข่ายรองอย่างต่อเนื่อง และเห็นความสำคัญของการมีเครือข่ายและประโยชน์ของเครือข่าย จึงอยากที่ขยายผลในโรงเรียนของตนเองให้กว้างขวางมากขึ้น ประกอบกับการเข้ารับการอบรมของครูนักวิจัย จึงเกิดความร่วมมือ ความเสียสละที่จำทำงานร่วมกัน

3) การรับการนิเทศติดตามการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียน

จากการเข้ารับการนิเทศติดตามโดยทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียนพบว่าครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียนมีการพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ประเด็นต่อไปนี้

1) ครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียนมีความเห็นว่าทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียนช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการทำวิจัย สามารถซักถามได้เมื่อมีข้อสงสัย ทั้งยังช่วยเพิ่มความรู้และทักษะด้านการทำวิจัยเป็นรายกรณี ดังที่ครูที่ทำวิจัยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *" มีทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียนมาอยู่ด้วย ค่อยอุ่นใจหน่อย "*

2) ครูที่ทำวิจัยมีความเข้าใจในขั้นตอนการทำวิจัย รายละเอียดของแต่ละขั้นตอน การสืบค้นข้อมูล การเลือกใช้นวัตกรรม เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูลที่เหมาะสมกับสภาพปัญหามากยิ่งขึ้น

3) ครูที่ทำวิจัยเกิดทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น และเมื่อพบปัญหาก็สามารถปรึกษาทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียนได้ในทันที และยังช่วยพัฒนาทักษะการสืบค้นข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัยได้อย่างเป็นวิชาการมากขึ้น โดยสามารถสะท้อนปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา ผลที่ได้รับและคุณค่าจากการทำงานวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและครูท่านอื่น ๆ

4) ครูที่ทำวิจัยมีเจตคติทางบวกและเห็นคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียนการพัฒนาตนเองและการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย รวมถึงการตระหนักถึงคุณค่าของการวิจัยในชั้นเรียนที่มุ่งการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ครูที่ทำวิจัยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ *การทำวิจัยในชั้นเรียน ช่วยได้เยอะเลยค่ะ ช่วยแก้ปัญหาให้เด็ก แล้วยังเป็นการพัฒนาตนเองของครูด้วย เมื่อก่อนพี่ก็ไม่เคยทำหรอก เพราะตอนเรียนป.ตรี ก็ไม่เคยเรียนวิจัย ไม่รู้เรื่องอะไรเลย ผอ.โรงเรียนชอบส่งครูไปอบรม พี่ก็ไปงั้นๆ แหละ*” นอกจากนั้นแล้วครูนักวิจัยยังมองว่า การวิจัยเพื่อขอผลงานทางวิชาการหรือการวิจัยที่เป็น 5 บท นั้น ครูนักวิจัยไม่อยากทำเพราะถ้าจะต้องทิ้งนักเรียนไปทำวิจัยแล้วนั้น ครูนักวิจัยขอเลือกที่จะไม่ทำวิจัย ดังที่ครูนักวิจัยกล่าวว่า “ *ถ้าจะต้องทิ้งเด็กไปทำวิจัย ไม่ทำดีกว่า* ” การเข้ารับการอบรมกับแม่ข่ายหลักทำให้ครูนักวิจัยมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยมากขึ้นว่า การวิจัยในชั้นเรียนไม่จำเป็นที่ต้องทำเป็น 5 บท หรือทำตามรูปแบบการขอผลงานทางวิชาการ แต่การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำวิจัยในชั้นเรียนจึงสามารถบูรณาการไปกับการเรียนการสอน

5) ครูที่ทำวิจัยมีความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น เพราะการเข้ารับการอบรมทำให้ได้ทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการวิจัยและเจตคติทางบวกต่อการวิจัย ทำให้ครูเกิดความมั่นใจ อยากทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนางานของตนเองและยังสามารถให้คำแนะนำแก่ครูท่านอื่น ๆ ได้

4) การเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ คลินิกวิจัยออนไลน์ และ Social Network

1) คลินิกวิจัยออนไลน์ เป็นแหล่งการเรียนรู้มีประโยชน์อย่างมากในการผู้ใช้สามารถหาความรู้จากการเข้าใช้คลินิกวิจัยออนไลน์และสามารถนำไปปรับใช้ในการทำวิจัยทั้งสมาชิกในเครือข่ายและบุคคลภายนอก

2) คลินิกวิจัยออนไลน์ ที่เป็นตัวกลางในการส่งผ่านความรู้ ความเข้าใจการแลกเปลี่ยนความรู้และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำวิจัย เป็นสถานที่ในการพบและ

3) Social Network ช่วยให้เครือข่ายการวิจัยมีความใกล้ชิดกันในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ภาพกิจกรรม ข่าวเหตุการณ์และเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งด้านการวิจัยและการดำเนินกิจกรรมตามแผนดำเนินการวิจัย ดังที่แม่ข่ายรองซึ่งเป็นครูแกนนำเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า " ก็เห็นโรงเรียนอื่นๆ เค้าทำกัน คือแบบว่าเอาภาพกิจกรรมของเค้าขึ้นโรงงเรียนของเราก็เลยทนอยู่ไม่ได้ต้องทำอย่างเค้าบ้าง "

4) Social Network ช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายสามารถใช้เป็นสถานที่ในการจัดการความรู้ของตนเองและสมาชิกในเครือข่าย ทั้งในเรื่องของการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนและการบูรณาการความรู้ รวมถึงการเผยแพร่ความรู้

1.2 แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่

เครือข่ายการเรียนรู้ด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนในครั้งนี้ประกอบไปด้วยสมาชิกเครือข่าย 3 กลุ่ม ได้แก่ แม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรองและลูกข่าย โดยแม่ข่ายหลักซึ่งได้แก่คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงมีบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์กลางการติดตามประสานงานเครือข่าย

บทบาทของแม่ขายหลักในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 คือ เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานเครือข่าย ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนให้กับสมาชิกเครือข่าย โดยผ่านทางการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ การจัดอบรมสัมมนา การจัดการนิเทศติดตาม แม่ข่ายรองมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือลูกข่ายในเบื้องต้น และเป็นคนกลางในการสื่อสารระหว่างแม่ข่ายหลักและลูกข่าย ลูกข่ายมีหน้าที่นำสิ่งที่ได้จากแม่ข่ายหลักหรือแม่ข่ายรองหรือระหว่างลูกข่ายกันเองไปปฏิบัติ

การปฏิบัติงานเครือข่ายการเรียนรู้ในครั้งนี้ใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้เครื่องมือเครือข่ายคือ Social Network และการติดต่อโดยตรง (Face to Face) ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน

ผลที่ได้รับจากการใช้แนวทางบริหารจัดการเครือข่ายมีดังนี้

1) สมาชิกเครือข่ายได้แก่แม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรองและลูกข่ายมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทของแต่ละกลุ่มในเครือข่ายการเรียนรู้ และต้องการให้ดำเนินการต่อไปอย่างยั่งยืน โดยพบบทบาทที่ไม่เป็นทางการในการดำเนินงานเครือข่าย คือ การทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่าย

2) บทบาทของลูกข่ายเริ่มมีการติดต่อระหว่างกันโดยตรงมากขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณของความเข้มแข็งของเครือข่าย โดยบทบาทของแม่ข่ายหลักควรลดลง โดยเพิ่มบทบาทของแม่ข่ายรองและลูกข่ายให้มากขึ้น ซึ่งแม่ข่ายหลักได้บริหารจัดการเครือข่าย โดยการให้ผู้บริหารโรงเรียนได้มีบทบาทในการติดตามลูกข่าย โดยการซักถามและสนับสนุนครูด้านการทำวิจัยมากขึ้น ซึ่งกระบวนการที่โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเองคือการติดตามอย่างต่อเนื่องของฝ่ายบริหาร เช่น ผู้อำนวยการหรือผู้รับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียน ควบคู่ไปกับส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับที่แม่ข่ายรองได้กล่าวว่า

“ความเข้มแข็งของเครือข่ายคือการที่ลูกข่ายสามารถดำเนินการได้ตัวเอง ลดการรับความช่วยเหลือจากแม่ข่ายหลัก มีการประสานความร่วมมือ แบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในลูกข่ายมากขึ้น”

แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการในระดับโรงเรียนก็มีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากในแต่ละโรงเรียนจะมีภาระงานที่มากอยู่แล้ว อาจทำให้ครูในโรงเรียนไม่สนใจในเรื่องของการวิจัยในชั้นเรียน แต่ลูกข่ายทั้งผู้อำนวยการโรงเรียนและครูแกนนำจะต้องเป็นผู้ที่คอยกระตุ้นและให้กำลังใจครูในโรงเรียน สอดคล้องกับที่ครูแกนนำเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *"เนื่องจากโรงเรียนมีภาระงานค่อนข้างมาก ความตั้งใจของผู้อำนวยการ และครูแกนนำในโรงเรียนจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของลูกข่ายในโรงเรียน"*

1.3 รูปแบบที่เหมาะสมของนวัตกรรมเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

1) การติดต่อโดยตรง (Face to Face) เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินงานที่ใช้ในเครือข่ายการเรียนรู้โดยควรเน้นการนิเทศติดตามโดยตรง และใช้การติดต่อบนระบบอินเตอร์เน็ตผ่านทาง Social Network เป็นเครื่องมือเสริมประสิทธิภาพของเครื่องมือหลัก

รูปแบบการนิเทศติดตามโดยตรงเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการวางแผนการวิจัย การดำเนินการวิจัยและการเขียนรายงานการวิจัยแบบรายบุคคลในลักษณะของการติดตามของหมอโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่คล้าย ๆ กับการให้บริการด้านสุขภาพของแพทย์ โดยครอบคลุมตั้งแต่การวินิจฉัยสภาพปัญหาในการดำเนินการวิจัย การให้ข้อแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัย ตลอดจนการช่วยเหลือแก้ไขปรับปรุงและแนะนำแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปจนสำเร็จ

การติดต่อโดยตรงนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูสามารถทำงานวิจัยในชั้นเรียนได้จนสำเร็จ โดยเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากการอบรมสัมมนาที่เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจโดยรวม แต่เนื่องจากการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย รวมทั้งทักษะและประสบการณ์การปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนมีแตกต่างกัน จึงทำให้การนิเทศติดตามโดยทีมคุณหมอวิจัยโรงเรียนแบบรายบุคคลเป็นสิ่งที่ครูในโรงเรียนเรียกร้องและเป็นการดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างตรงความต้องการดังที่ครูนักวิจัย กล่าวว่า

"การนิเทศติดตามโดยทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียนมีประโยชน์ดี ครูบางคนหลังจากได้เข้ารับการปรึกษามีความรู้สึกว่าสว่างแล้ว เข้าใจแล้ว" ถึงแม้ว่าครูนักวิจัยจะเข้ารับการอบรมแล้วก็ตามแต่ก็ยังมีความเห็นว่า การได้พบทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียนทำให้ตนเองมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะกระบวนการในการทำวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับที่ครูแกนนำเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *"การอบรมเพียงอย่างเดียวยังไม่ช่วยให้ครูทำวิจัยได้ เหมือนกับการชงกาแฟสำเร็จรูปป้อนให้ดื่ม แต่การลงมือทำเองโดยมีการช่วยเหลือจะเป็นการช่วยเหลือให้*

2) การใช้เครือข่ายออนไลน์ในรูปแบบของ Social Network

การใช้เครือข่ายออนไลน์มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ไขปัญหาด้านความห่างไกลของระยะทางและการจัดเวลาที่ไม่ตรงกันระหว่างแม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรองและลูกข่าย โดยรูปแบบของการให้บริการประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. เปิดคลินิกวิจัยในชั้นเรียนแบบออนไลน์ ซึ่งมีผู้สนใจฝากคำถาม ประเด็นข้อสงสัยและปัญหาในการดำเนินการวิจัยจำนวนมาก โดยแม่ข่ายหลักให้บริการด้านการตอบประเด็นข้อสงสัยและแลกเปลี่ยนแนวทางการทำวิจัยในชั้นเรียนซึ่งเป็นประโยชน์ในการเข้าถึงความรู้ได้ตลอดเวลา

2. การบริการดาวน์โหลดเอกสารเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน จากฐานข้อมูลต่างๆ ทั้งแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. การใช้เครือข่าย Social Network เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง ทั้งในเรื่องของการเปลี่ยนเรียนรู้ การปรึกษาปัญหาและการนัดหมาย

4. การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร เหตุการณ์และภาพกิจกรรมเกี่ยวกับดำเนินงานในเครือข่ายวิจัยในชั้นเรียน

จากการดำเนินงานในการเสริมพลังโดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตพบว่า การเข้าถึงข้อมูลและการแบ่งปันข้อมูลออนไลน์ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น เนื่องจากปัญหาด้านเครื่องมืออุปกรณ์การเชื่อมต่อและสัญญาณอินเทอร์เน็ตในบางโรงเรียนยังขาดความพร้อมหรือยังมีจำนวนไม่เพียงพอ รวมทั้งปัญหาด้านการขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีในส่วนของครูลูกข่าย อย่างไรก็ตามครูส่วนใหญ่มองเห็นประโยชน์และต้องการให้ดำเนินการต่อไปเพื่อเป็นการประหยัดเวลาสร้างความสะดวก

1.4 บทบาทของสถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.4.1 บทบาทของสถาบันผลิตครู หรือแม่ข่ายหลัก

จากการดำเนินกิจกรรมในเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนนำไปสู่การค้นพบบทบาทที่เหมาะสมของสถาบันผลิตครูในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

1) สถาบันการผลิตครู ซึ่งเป็นองค์กรที่มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเป็นจำนวนมาก ควรใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่ในจัดตั้งเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในด้านในด้านการวิจัยทางการศึกษา การจัดการความรู้ และด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครู และการเป็นผู้นำทางวิชาการในการพัฒนาสมรรถภาพครู รวมทั้งการทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายหลักในการจัดตั้งเครือข่ายอื่นๆ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

2) สถาบันผลิตครูควรมีบทบาทในการเป็นผู้นำหรือผู้ประสานงาน มีหน้าที่สร้างรูปแบบการติดต่อสื่อการและพัฒนากิจกรรมเพื่อเชื่อมปฏิสัมพันธ์ให้เครือข่ายดำรงอยู่ประสานงานเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3) การสร้างชมรมของผู้รู้และผู้อยากรู้ในเรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาภายในเครือข่ายการเรียนรู้ จัดช่องทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายโอนความรู้ระหว่างสมาชิกแต่ละหน่วยเพื่อให้เครือข่ายการเรียนรู้มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย

4) การเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจและการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะในด้านวิชาการและการจัดการเรียนการสอน เช่น นวัตกรรมการเรียนการสอนทั้งในด้านหลักสูตร การใช้หลักสูตร การวัดประเมินผลทางการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน เทคนิคการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลโครงการเกี่ยวกับการศึกษา แนวทางพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5) การเป็นหน่วยงานประสานงานหลักในการให้ความรู้ บริการแหล่งข้อมูล แจ้งข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวด้านการใช้นวัตกรรมการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นหน่วยงานกลางในการจัดเสวนาทางการศึกษา

6) การให้บริการแหล่งการเรียนรู้โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวกและกว้างขวางในทุกเวลาและทุกสถานที่ สร้างสภาพแวดล้อมให้การเชื่อมโยงความรู้แผ่กระจายเป็นวงกว้าง เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ รวมทั้งการจัดระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเผยแพร่ จัดเก็บและการเข้าถึงความรู้อย่างสะดวก รวดเร็วและเป็นประโยชน์ นอกจากนั้นควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ เช่น ระบบประชุมทางไกลผ่านจอภาพ

7) จัดหาทรัพยากรเครือข่ายอันได้แก่แผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมภายในเครือข่ายเป็นไปอย่างพอดีไม่เป็นภาระการทำงานที่เพิ่มขึ้นจนแบกรับไม่ไหว รวมทั้งทรัพยากรบุคลากรเพื่อให้ความช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็น โดยจัดสรรเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้มีความคล่องตัวในการปฏิบัติทั้งภาระหน้าที่ประจำและภาระหน้าที่ในการให้บริการแก่เครือข่าย

1.4.2 บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่ทางการศึกษา หรือแม่ข่ายรอง

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

1) สำนักงานเขตพื้นที่ทางการศึกษาควรช่วยเหลือและให้การสนับสนุนโรงเรียนลูกข่ายในการดำเนินงานตามภารกิจและกิจกรรมของแม่ข่ายหลัก เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ลูกข่ายตามความต้องการ ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะและเจตคติ ตลอดจนส่งเสริมตามความต้องการ ประสบการณ์และความจำเป็นในการเรียนรู้ของลูกข่าย ดังที่ลูกข่ายซึ่งเป็นครูแกนนำเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ ทั้งเขตพื้นที่และผู้อำนวยการโรงเรียนก็ต้องสนับสนุนด้วยนะคะ ถ้าไม่อย่างนั้นพวกเราก็มาทำงานกันไม่ได้ ”

2) สำนักงานเขตพื้นที่ทางการศึกษากำหนดวัตถุประสงค์และโครงสร้างรายละเอียดของแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนงานเครือข่ายการเรียนรู้ของแม่ข่ายหลัก และส่งต่อให้เป็นนโยบายของโรงเรียน โดยริเริ่มกิจกรรมที่กระตุ้นสมาชิกเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องประเด็นปัญหาตามสถานการณ์หรือตามข้อเรียกร้องของการจัดการศึกษา โดยลักษณะของกิจกรรมควรนำไปสู่ความร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก

3) ประสานงานจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานหรือการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนเพื่อหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด (Best Practice) โดยกิจกรรมดังกล่าวควรเชื่อมโยงกับพันธกิจหลักขององค์กรคือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1.4.3 บทบาทของลูกข่าย

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ลูกข่ายมีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

1) สมาชิกในเครือข่ายควรมีส่วนร่วมโดยตรงกับกิจกรรมในเครือข่าย การโต้ตอบ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในเครือข่าย เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภายในเครือข่ายที่มาจากความหลากหลายของทักษะและประสบการณ์ของสมาชิกในเครือข่ายการจัดการความรู้

2) สมาชิกในเครือข่ายควรเข้ารับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับตนเองจากผู้ที่มีทักษะและประสบการณ์มากกว่าโดยเน้นการนำเอาความรู้ ทักษะหรือเจตคติใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อยกระดับความสามารถในการทำงานของตน

3) สมาชิกในเครือข่ายควรใช้ช่องทางการสื่อสารภายในเครือข่ายเพื่อสร้างความคุ้นเคย เพิ่มเติมพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระบบการสื่อสารปกติและการสื่อสารอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขยายพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์

4) สมาชิกในเครือข่ายควรตระหนักและเห็นความสำคัญของเครือข่ายที่เป็นช่องทางให้เกิดการสร้างความรู้และต่อยอดนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

5) สมาชิกในเครือข่ายควรแพร่องค์ความรู้ ทักษะที่รับจากการเป็นสมาชิกเพื่อต่อยอดความรู้ของตนและเป็นการขยายเครือข่ายให้มีลักษณะเป็นวงกว้างและมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ตอนที่ 2 แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

จากการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการสร้างและขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนนั้น พบแนวทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้เกิดความยั่งยืนดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีระบบ กลไกและกระบวนการที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจในเรื่องเดียวกันให้ร่วมกลุ่มกันดังที่แม่ข่ายรองกล่าวว่า “ *การรวมกลุ่มโรงเรียนให้ทำกิจกรรมอะไรซักอย่างไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะแต่ละโรงเรียนก็มีวัฒนธรรมในองค์กรที่แตกต่างกันออกไป จะทำอะไรกันที เรื่องมาก* ” ดังนั้นในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน ผู้ประสานงานต้องเข้าใจธรรมชาติของเครือข่ายและสมาชิกในเครือข่ายอย่างชัดเจน โดยก่อนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ จะต้องมีการศึกษาความต้องการจำเป็นและเป้าหมายร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และจัดรูปแบบเครือข่ายที่มีความเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของสมาชิกในเครือข่าย

2. เครือข่ายการเรียนรู้จำเป็นต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อรักษาเครือข่ายให้ดำรงอยู่อย่างยาวนาน ดังที่ลูกข่ายซึ่งเป็นครูแกนนำกล่าวว่า *" เมื่อกลับไปที่โรงเรียนแล้ว ตอนแรกก็คิดว่าคงทำกันไม่กี่คน แต่ปรากฏว่าทำกันทั้งโรงเรียนเลย ตอนนี้เราก็ช่วยกันทำ พี่ๆ ที่ได้ คศ.3 แล้วก็มาช่วยดู พวกเราอยากให้เครือข่ายนี้มีอยู่ต่อไป "* การที่ครูแกนนำต้องการให้เครือข่ายนี้คงอยู่ เพราะเห็นว่าครูนักวิจัยในเครือข่ายให้ความสำคัญ และการทำวิจัยในชั้นเรียนก็สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาครูและพัฒนาโรงเรียนให้มีความก้าวมากขึ้น โดยกิจกรรมนั้นควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงเหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการ สภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เรียกร้องตามยุคสมัยหรือกาลเวลา โดยทุกฝ่ายเล็งเห็นและตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องอาศัยเครือข่ายในการแก้ปัญหา มิฉะนั้นจะเป็นการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์หากประเด็นการพัฒนาหรือปัญหาที่ต้องการแก้ไขไม่จำเป็นต้องดำเนินงานในลักษณะของเครือข่าย

3. เครือข่ายการเรียนรู้ควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำหรือผู้ประสานงานให้เกิดการเรียนรู้ภายในเครือข่าย มีหน้าที่สร้างรูปแบบการติดต่อสื่อการและพัฒนากิจกรรมเพื่อให้เครือข่ายดำรงอยู่และเชื่อมความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย 2) ทรัพยากร คือ แผนปฏิบัติการภายในเครือข่าย การจัดสรรเวลาและเครื่องมืออุปกรณ์ตามที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารหรือการปฏิบัติกิจกรรมภายในเครือข่าย และ 3) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสัมมนาทางวิชาการ การศึกษาดูงานร่วมกัน รวมทั้งการนำเสนอผลงานของแต่ละเครือข่าย ดังที่ครูนักวิจัยเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า *" อยากให้เครือข่ายนี้มีอยู่ต่อไป และอยากให้มีการพบปะ หรือสัมมนาร่วมกันสักปีละ 2 ครั้ง"* การได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้การแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้สมาชิในเครือข่ายได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

4) นำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งเรื่องระยะทาง เวลาและช่องทางการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงแต่ละองค์ประกอบของเครือข่าย อีกทั้งใช้เพื่อสร้างความรู้ จัดเก็บความรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ภายในเครือข่าย แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีความสำคัญต่อเครือข่าย แต่จะต้องไม่ยึดติดกับเทคโนโลยีสารสนเทศมากจนเกินไป ควรถือเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกเท่านั้น เพราะสิ่งที่สำคัญกว่าก็คือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในเครือข่าย

5) มีการประเมินความสัมพันธ์ของเครือข่ายการจัดการความรู้โดยวัดจากจำนวนกิจกรรม ลักษณะความสัมพันธ์ในเครือข่ายทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และความหนาแน่นหรือความถี่ในการติดต่อสื่อสารของสมาชิกในเครือข่าย

6) ลักษณะการเรียนรู้ภายในเครือข่ายที่ยังยืนไม่ควรมีลักษณะการเป็นผู้ให้หรือผู้รับที่ตายตัว แต่ควรมีลักษณะการแบ่งปันการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยเน้นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตามความต้องการและวัตถุประสงค์ของสมาชิกในเครือข่าย โดยดำเนินการผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดลักษณะการถ่ายโอนประสบการณ์และความรู้จากวิทยากรสู่สมาชิก และจากสมาชิกสู่สมาชิกโดยผ่านกิจกรรมและช่องทางการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย

7) จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบของการสนทนา การเสวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกันผ่านกิจกรรมของเครือข่าย ภายใต้บรรยากาศที่มีการให้เกียรติและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้กล้าที่จะค้นหาและพัฒนาความคิดใหม่ ๆ

จากการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนสามารถสังเคราะห์ผลการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนข้างต้น พอที่จะสรุปองค์ประกอบของเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

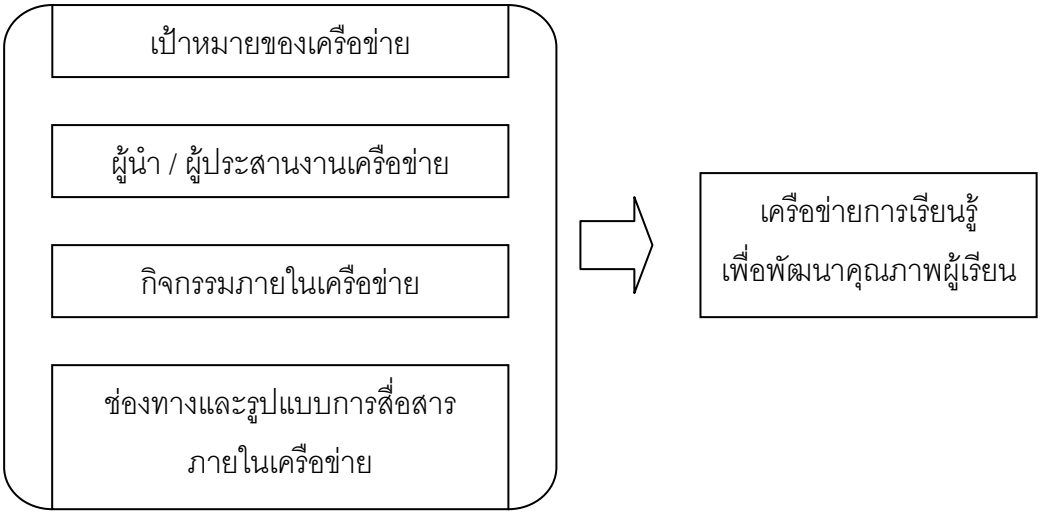

ภาพประกอบ 7 องค์ประกอบของเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. องค์กรต้องเห็นความสำคัญของเครือข่ายโดยกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจขององค์กรคู่ขนานกับภาระงานหลัก

2. องค์กรควรจัดระบบและกลไกในการดำเนินงานเครือข่ายซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายและพันธกิจของเครือข่าย สร้างและประสานงานกิจกรรมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และขับเคลื่อนเครือข่าย รวมทั้งพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

3. องค์กรควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงบุคคลที่อยู่ต่างพื้นที่ สร้างรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสมหรือสร้างเว็บไซต์เป็นพื้นที่ให้บุคคลมาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ โดยรูปแบบการติดต่อสื่อสารควรมีลักษณะเรียบง่ายไม่ซับซ้อน มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตรงตามจุดมุ่งหมาย

4. องค์กรควรพัฒนาและสร้างกิจกรรมภายในเครือข่ายให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความมีชีวิตชีวาของเครือข่าย

5. องค์กรควรส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ทั้งกิจกรรมสร้างความรู้ แลกเปลี่ยนเผยแพร่ความรู้และนำความรู้ไปใช้ ตลอดจนการประเมินผลที่ได้จากการนำความรู้ไปปฏิบัติ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม มุ่งศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูในสถานศึกษา จำนวน 8 โรงเรียน บุคลากรทางการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1, เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ และประเด็นในการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา มีการดำเนินการวิจัยโดยสรุปดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนในประเด็นต่อไปนี้

1) การพัฒนาบุคลากรในเครือข่าย

2) แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่

3) รูปแบบที่เหมาะสมของนวัตกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้

4) บทบาทของสถาบันผลิตครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

1. ผู้บริหาร ครูและนักเรียนในสถานศึกษาที่เข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามระยะที่ 2 จำนวน 8 โรงเรียน

2. บุคลากรทางการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1, เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน
2. แบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง
3. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ในครั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล ทั้งข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น และวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มข้อมูลตามกลุ่มคำและความสัมพันธ์เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล (Content Analysis)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ในประเด็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน : กรณีศึกษาเครือข่ายการวิจัยในชั้นเรียนในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงครามระยะที่ 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษา จำแนกเป็น 3 ตอน สรุปได้ดังนี้

1. ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า แม่ข่ายหลักและแม่ข่ายรองเกิดการรับรู้และการให้ความสำคัญกับการอบรมเชิงปฏิบัติวิจัยในชั้นเรียนและตระหนักในความสำคัญของการช่วยเหลือครูนักวิจัยเป็นรายบุคคล ได้เรียนรู้สภาพปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนตามสภาพจริงในสถานศึกษาและได้พัฒนาสมรรถภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง ด้านลูกข่ายได้รับการพัฒนาสมรรถภาพในการวิจัยในชั้นเรียนทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติจนสามารถปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถการเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง

2. ผลการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน พบว่า การดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการสร้างและขับเคลื่อนเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียนนั้น พบแนวทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้เกิดความยั่งยืนดังต่อไปนี้

2.1 จัดให้มีระบบ กลไกและกระบวนการที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจในเรื่องเดียวกัน

2.2 เครือข่ายการเรียนรู้จำเป็นต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อรักษาเครือข่ายให้ดำรงอยู่อย่างยาวนาน

2.3 เครือข่ายการเรียนรู้ควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำหรือผู้ประสานงานให้เกิดการเรียนรู้ภายในเครือข่าย มีหน้าที่สร้างรูปแบบการติดต่อสื่อการและพัฒนากิจกรรมเพื่อให้เครือข่ายดำรงอยู่และเชื่อมความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย 2) ทรัพยากร คือ แผนปฏิบัติการภายในเครือข่าย การจัดสรรเวลาและเครื่องมืออุปกรณ์ตามที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารหรือการปฏิบัติกิจกรรมภายในเครือข่าย และ 3) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสัมมนาทางวิชาการ การศึกษาดูงานร่วมกัน รวมทั้งการนำเสนอผลงานของแต่ละเครือข่าย

2.4. นำเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งเรื่องระยะทาง เวลาและช่องทางการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมโยงแต่ละองค์ประกอบของเครือข่าย

2.5 มีการประเมินความสัมพันธ์ของเครือข่ายการจัดการความรู้โดยวัดจากจำนวนกิจกรรม ลักษณะความสัมพันธ์ในเครือข่ายทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และความหนาแน่นหรือความถี่ในการติดต่อสื่อสารของสมาชิกในเครือข่าย

2.6. ลักษณะการเรียนรู้ภายในเครือข่ายที่ยังยืนไม่ควรมีลักษณะการเป็นผู้ให้หรือผู้รับที่ตายตัว แต่ควรมีลักษณะการแบ่งปันการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

2.7. จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบของการสนทนา การเสวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน

3. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย

1. องค์กรต้องเห็นความสำคัญของเครือข่ายโดยกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจขององค์กรคู่ขนานกับภาระงานหลัก

2. องค์กรควรจัดระบบและกลไกในการดำเนินงานเครือข่ายซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายและพันธกิจของเครือข่าย

3. องค์กรควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงบุคคลที่อยู่ต่างพื้นที่ สร้างรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสม

4. องค์กรควรพัฒนาและสร้างกิจกรรมภายในเครือข่ายให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความมีชีวิตชีวาของเครือข่าย

5. องค์กรควรส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ทั้งกิจกรรมสร้างความรู้ แลกเปลี่ยน เผยแพร่ความรู้และนำความรู้ไปใช้ ตลอดจนการประเมินผลที่ได้จากการนำความรู้ไปปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย

แม่ข่ายหลักและแม่ข่ายรองเกิดการรับรู้และการให้ความสำคัญกับการอบรมเชิงปฏิบัติวิจัยในชั้นเรียนและตระหนักในความสำคัญของการช่วยเหลือครูนักวิจัยเป็นรายบุคคล ดังที่ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2547 : 2-3) กล่าวว่า ครูมีบทบาทเป็นครูนักวิจัย (Teacher Researcher) ใช้การวิจัยเป็นงานเสริมการสอนซึ่งเป็นงานหลักของครูกล่าวคือ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ

2. แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน พบว่า ควรมีการจัดให้มีระบบ กลไกและกระบวนการที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์และความสนใจในเรื่องเดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายสถานศึกษาควรมีแนวทางการดำเนินการที่ใช้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของการทำงานที่เกิดจากการประสานงานกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องที่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ด้วยการร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมประเมินผล และร่วมใช้ประโยชน์ ตามความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษา ด้วยระบบเครือข่าย เนื่องจากการร่วมกันสร้างเป้าหมาย เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมทำงานจากฝ่ายต่างๆ เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข่าวสาร ประสบการณ์กันทั้งภายในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษา และ เครือข่ายการเรียนรู้จำเป็นต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อรักษาเครือข่ายให้ดำรงอยู่อย่างยาวนาน และจากผลการวิจัยยังพบว่า เครือข่ายการเรียนรู้ควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำหรือผู้ประสานงานให้เกิดการเรียนรู้ภายในเครือข่าย มีหน้าที่สร้างรูปแบบการติดต่อสื่อการและพัฒนากิจกรรมเพื่อให้เครือข่ายดำรงอยู่และเชื่อมความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย 2) ทรัพยากร คือ แผนปฏิบัติการภายในเครือข่าย การจัดสรรเวลาและเครื่องมืออุปกรณ์ตามที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารหรือการปฏิบัติกิจกรรมภายในเครือข่าย และ 3) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสัมมนาทางวิชาการ การศึกษาดูงานร่วมกัน รวมทั้งการนำเสนอผลงานของแต่ละเครือข่าย สอดคล้องกับที่ สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ (2550 : 34) ได้กล่าวถึงแนวทางการในการจัดตั้งเครือข่ายสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. การจัดเครือข่ายสถานศึกษา ควรจัดตามลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ที่มีบริบทสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน

2. การมีผู้ประสานงานที่ดี เพื่อทำหน้าที่เป็นแกนประสานในการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย

3. สมาชิกในเครือข่ายมีความต้องการร่วมกันโดยการดำเนินการให้สมาชิกของเครือข่าย มีกิจกรรม ดังนี้

3.1 การประชุมในแต่ละเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อการพบปะหารือกันระหว่างผู้ที่มีความต้องการเหมือนกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ภายในเครือข่ายเดียวกัน

3.2 จัดกิจกรรมให้สมาชิกร่วมกันแสดงความสามารถ ร่วมคิดร่วมกันวางแผนและร่วมกันทำงาน หมุนเวียนกันรับผิดชอบภายในเครือข่าย เน้นเครือข่ายแบบสังคมกัลยาณมิตรหรือเครือข่ายสังคมเรียนรู้

3.3 การศึกษาดูงาน หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่มีความสนใจร่วมกัน

4. สมาชิกในเครือข่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สมาชิกในเครือข่ายสถานศึกษา มีจิตสำนึกร่วมกัน เกิดความรักความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว ช่วยกันคิด ช่วยกันทำจนงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

จากแนวทางในการจัดตั้งเครือข่ายและการขับเคลื่อนเครือข่ายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินการต่างๆ ในเครือข่ายจะต้องอาศัยการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมของบุคคล องค์กรและชุมชนในการตระหนักถึงปัญหาและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมประสบการณ์ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งตลอดระยะในการดำเนินโครงการวิจัย นักวิจัยได้พยายามให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนในโครงการได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ การร่วมคิด การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ปัญหา โดยผ่านกระบวนการการจัดการความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปหลักการสำคัญของเครือข่ายการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2551 : ออนไลน์)

1. การกระตุ้นความคิด ความใฝ่แสวงหาความรู้ จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

2. การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน การกระจายความรู้ทั้งในส่วนของวิทยากรสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ

3. การแลกเปลี่ยนข่าวสารกับหน่วยงานต่างๆ ของทั้งในภาครัฐและเอกชน

4. การระดมและประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการพัฒนาและลดความซ้ำซ้อน สูญเปล่าให้มากที่สุด

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การทำงานร่วมกันในลักษณะของเรียนรู้ภายในเครือข่ายที่ยั่งยืนไม่ควรมีลักษณะการเป็นผู้ให้หรือผู้รับที่ตายตัว แต่ควรมีลักษณะการแบ่งปันการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และมีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบของการสนทนา การเสวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและจะทำให้การดำเนินงานของเครือข่ายประสบความสำเร็จ ดังที่ เสรี พงศ์พิศ (2548 : ออนไลน์) กล่าวว่า การทำงานในรูปแบบของเครือข่ายน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะสมาชิกเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกฎเกณฑ์ ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำ และทำบางอย่างร่วมกัน และสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ สันติภาพ ไกรกิจราษฎร์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองเชียงราย พบว่า แนวทางในการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ ควรเตรียมบุคลากร สร้างความรู้ ความเข้าใจเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิบัติ สิ่งสำคัญคือ หน่วยงานเหนือสถานศึกษาและสถานศึกษาต้องมีงบประมาณรองรับให้เพียงพอ ควรกำหนดโครงสร้างและจัดระบบงานให้ชัดเจน ควรมีการนิเทศ กำกับติดตาม และประสานงานอย่างต่อเนื่อง

3. จากข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า ในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ควรมีการจัดระบบ กลไกในการดำเนินงานในเครือข่าย การให้ความสำคัญกับเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงบุคคลที่อยู่ต่างพื้นที่ การสร้างกิจกรรมภายในเครือข่ายให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ ตลอดจนการประเมินผลที่ได้จากการนำความรู้ไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมชัย จิรโรจน์วัฒน (2553 : ออนไลน์) กล่าวว่า เครือข่ายที่

ดังนั้นในการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้คงอยู่ต่ออย่างยั่งยืนนั้น สมาชิดในเครือข่ายต้องมีการติดต่อประสานงานกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีแม่ข่ายข่ายหลักทำให้ที่เป็นที่ปรึกษาและประสานงานให้ลูกข่ายได้มีโอกาสในการพบปะและได้ทำงานร่วมกัน ระหว่างแม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรองและลูกข่าย โดยการใช้กระบวนการของการจัดการความรู้ทั้งในเรื่องของการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเผยแพร่ความรู้ร่วมกัน ร่วมถึงการพัฒนาบุคลากรในเครือข่ายอย่างต่อเนื่องในประเด็นที่ทันสมัยและนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ (2545) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 วิธีการในการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การวิจัยปฏิบัติการ 4) การศึกษาดูงาน 5) การจัดพบว่า กิจกรรมทางวิชาการ 6) การจัดระบบพี่เลี้ยง (Mentor) และ 7) การศึกษาต่อ โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ ในระยะแรกควรจัดตั้งแม่ข่ายและลูกข่ายที่จำเป็นโดยเร่งด่วน พัฒนาอย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับการเตรียมครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเข้าสู่เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องปรับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้เขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันโดยไม่มีกรมเจ้าสังกัด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการนำรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยศึกษาวิจัยในเรื่องของนำรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านอื่นๆ หรือศึกษาการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านอื่นๆ ด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบการพัฒนาอื่นๆ

1.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการขยายผลการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านการวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่าย

1.3 ควรมีการศึกษาวิจัยการนำรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ไปใช้ในต่างระดับชั้น เช่น ระดับประถมและมัธยม ต่างขนาดสถานศึกษา เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ และต่างสังกัด เช่น สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูประจำการเละบุคลากรทางการศึกษาควรมีการกำหนดทิศทาง นโยบายและรูปแบบการพัฒนาครูประจำการเละบุคลากรทางการศึกษาในด้านการ วิจัยให้ชัดเจน

2.2 หน่วยงานต้นสังกัด ควรกำหนดวิธีการ ขั้นตอนและรูปแบบการทำวิทยฐานะของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจนและเป็นไปในทางเดียวกัน เช่น ควรกำหนดรูปแบบของการวิจัยในขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการในระดับเชี่ยวชาญ ชำนาญการและชำนาญพิเศษ

2.3 สำนักเขตพื้นที่การศึกษาควรเชื่อมประสานระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานพัฒนาวิชาชีพครูให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และมีการกำหนดมาตรฐานในการพัฒนาวิชาชีพครูให้ให้มีความชัดเจน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเพลส.

เกวลิน แววสง่า. (2550). **การศึกษาเปรียบเทียบความรู้พื้นฐานในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูที่มีภูมิหลังต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา) กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรูญ ชูลาภ. (2544). **นโยบายและกระบวนการปฏิรูปการศึกษา**. (เอกสารสรุปคำบรรยายในการสัมมนาผู้บริหารการศึกษา). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2551, จาก www.moe.go.th/main2/article/article_jaroon/article_ jaroon1.htm.

ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ. (2546). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ปกรณ์ศิลป์พริ้นติ้ง.

ถาวร เส้งเอียด และคณะ. (2552). **สภาพ ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

นิภาพร กุลสมบูรณ์. (2553). **การวิจัยและพัฒนากระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมวินัยของครู**. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยสำหรับครู**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : พี เอ็น. การพิมพ์.

ประครอง จันทคง. (2546). **การพัฒนาครูเครือข่ายด้านการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนยโสธรพิทยาสรรค์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดยโสธร**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พจน์ สะเพียรชัย. (2551, เมษายน-มิถุนายน). ครูกับการปฏิรูปการศึกษา. **วารสารสภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย**. 1(1) : 5-11.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2552). สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2552, จาก http://rirs3.royin.go.th/word19/word-19-a0.asp.

พนมพร เผ่าเจริญ และคณะ. (2549). **การพัฒนากระบวนการเครือข่ายการพัฒนาครูด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2547). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2546). **รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานพัฒนาวิชาชีพครู สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2547). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.พ.

พิสณุ ฟองศรี. (2549). **วิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เทียมผ่าการพิมพ์.

ไพรัช สู่แสนสุข และ บรรเจอดพร รัตนพันธุ์. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ความมั่นใจการปฏิรูปการศึกษาไทย**. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2551, จาก www.moe.go.th/main2/article/reform_learn.htm.

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2551). **เครือข่ายการเรียนรู้**. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2552, จาก http://www.trang.psu.ac.th/learning2teach/index.php?option=com_content&task=view&id=62&Itemid=34.

ภาดี ขุนนนท์. (2552). **การศึกษาแนวทางการบริหารงานแนะแนวโดยการสร้างเครือข่ายของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ยืน ภู่วรวรรณ. **การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้**. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2552, จาก http://www.stc.ac.th/~suthee/index.php?option=com_content&view=article&id=1:welcome-it-teacher&catid=35:it-enterprise&Itemid=58.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550, 24 สิงหาคม). สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2552, จาก http://www.parliament.go.th/parcy/sapa_db/sapa13-upload/13-20070827163114_1.pdf.

รัตติกร ผรณสุวรรณ. (2552). **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษากับหน่วยงานเครือข่าย**. วิทยานิพนธ์ ค.ด. กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนา ศรีเหรัญ. (2544). **การวิจัยในชั้นเรียน**. ใน สู่เส้นทางวิชาชีพครู. สำนักงาน กค. หน้า 85-98. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรรณกร เทพแก้ว. (2548). **การบริหารรูปแบบเครือข่ายทางการศึกษาของสถานศึกษาในอำเภอแม่แจ่ม เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศรีผ่อง จิตกรณ์กิจศิลป์. (2553). การสร้างเครือข่ายการทำงาน. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2553, จาก http://www.labschools.net/cur/cur5/sripong.htm.

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. (ม.ป.ป.). **แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา**. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กระทรวงศึกษาธิการ. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). **ระบบการพัฒนาครูของกระทรวงศึกษาธิการ**. สำนักงานปลัดกระทรวง, กระทรวงศึกษาธิการ. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.

สมจิต สวธนไพบูลย์ และคณะ. (2550). **รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สมชัย จิรโรจน์วัฒน. (2253). **แนวคิดและหลักการจัดตั้งเครือข่าย**. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2553, จาก http://dpc3.moph.go.th

สมศักดิ์ คงเที่ยง และ อัญชลี โพธิ์ทอง. (2542). **การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สันติภาพ ไกรกิจราษฎร์. (2550). **แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองเชียงราย**. ปริญญานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สัมมา รธนิตย์. (2546). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ : จากประสบการณ์สู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง : 2546.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545?). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547ข). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559).** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2548). **รวมกฎหมายการศึกษา**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2551). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555).** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2552). **วิกฤตคุณภาพการศึกษาประชาชาติในความเสี่ยง**.กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.

_____. (2547ก). **ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่.

_____. (2549ก). **การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2549ข). **เปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก้าวสู่สังคมฐานความรู้ : ประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชีย 6 ประเทศ**. ศูนย์พัฒนาการศึกษาระหว่างประเทศ. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

สุภาพร โกเฮงสกุล. (2550). **อิทธิพลของกลยุทธ์ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการถ่ายโอนความรู้ที่มีต่อความสำเร็จของการร่วมมือรวมพลังระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนด้านการวิจัยและพัฒนา**. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (วิธีวิทยาการวิจัยศึกษา) กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมาลี จันทร์ชลอ. (2548). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง.

สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). **การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก**. ปริญญา กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2547). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2551). **แนวทางการพัฒนาครู**. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). (เอกสารประกอบการประชุม). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. (2545). **รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.

เสรี ชัดแย้ม. (2552). **โมเดลและการสร้างโมเดล**. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2552, จาก http://erm.buu.ac.th/acdm/model%20and%20a%20developmant%20of%20model.pdf.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). **เครือข่าย การเรียนรู้และการจัดการ**. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2552,จาก http://www.phongphit.com/index.php?option=com_content&task=view&id=204&Itemid=62

อมรรัตน์ ภิญโญอนันตพงษ์. (2546). **การพัฒนารูปแบบความร่วมมือทางวิชาการด้านการเรียนการสอนระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อรรณพ พงษ์วาท. (2544). **การบริหารเพื่อการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : เยลโลการพิมพ์.

อาทิกา เพชรทับ. (2551). **การศึกษาตัวบ่งชี้และสมรรถภาพการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Merrium – Webster's Online Dictionary. (2552). สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2552, จาก http://www.merriam-webster.com/dictionary/model[1].

Starkey. (2553). **การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา**. แปลโดย ขนิฏฐา กาญจนรังสีนนท์. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2553. จาก http://cddweb.cdd.go.th/cmu/cmu/network01.htm

The Contemporary English Advanced Learner's Dictionary. (2552). สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2552, จาก http://www.ldoceonline.com/dictionary/model_1.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้

รายชื่อสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือด้านการเรียนรู้

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน	บทบาท
1	อ.ดร.ถาวร เส้งเอียด	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	แม่ข่ายหลัก/ทีมหมอวิจัย
2	ผศ.สุรางค์ มันยานนท์		
3	ผศ.อุทัยวรรณ ดอกพรม		
6	อ.ดร.พรศักดิ์ สุจริตรักษ์		
7	อ.จริยะ วิโรจน์		
8	อ.ทรงเกียรติ อิงคามระธร		
9	อ.จิราภรณ์ เกตุแก้ว		
10	ผศ.แชล่ม บุญลุ่ม		
11	นายนภสินธุ์ เสือดี		
12	น.ส.ชนานุช เงินทอง		
13	อ.ดร.จันทิมา แสงเลิศอุทัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	
14	นายพรสมบัติ คำตรง	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1	แม่ข่ายรอง
15	นายสุรินทร์ รัตนศิธร	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม	
16	นายเสรี เสวครบุรี	กองการศึกษาเทศบาลเมืองบ้านโป่ง	
17	นางทรงพร สุทธิธรรม	โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	ลูกข่าย
18	นายนพรัตน์ สุนทรพนาเวศ		
19	นายสุธี เสมอจิตร์	โรงเรียนศรัทธาสมุทร	
20	ผอ.ชาญเลิศ อำไพวรรณ	โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม	
21	นางอรุณวรรณ ไตรสรณะพงษ์		
22	น.ส.มาณวิกา ทองเปลว	โรงเรียนเทศบาล 3 ประชายินดี	
23	นางศิรดา เอียดแก้ว	โรงเรียนเทศบาล1 ทรงพลวิทยา	
24	นางพเยาว์ ตัณฑ์เจริญรัตน์	โรงเรียนอนุบาลโพธาราม	
25	ผอ.นิตยา ทองประเสริฐ	โรงเรียนบ้านหนองปรือ	
26	นางอำไพ พันธุ์โชติ		
27	นางจุฬาลักษณ์ เล้าศศิวัฒนพงศ์	โรงเรียนบ้านหนองขาม	
28	น.ส.ปณิตา ศิลารักษ์		

ภาคผนวก ข
รายชื่อทีมหมอวิจัยประจำโรงเรียน

โรงเรียน	ทีมคุณหมอวิจัยประจำโรงเรียน
โรงเรียนบ้านหนองปรือ	1. อ.ดร.ถาวร เส้งเอียด 2. นายนภสินธุ์ เสือดี
โรงเรียนอนุบาลโพธาราม	1. อ.ดร.ถาวร เส้งเอียด 2. อ.ดร.พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ 3. ผศ.อุทัยวรรณ ดอกพรม 4. อาจารย์ ดร.อนงค์ สระบัว
โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	1. อ.ดร.ถาวร เส้งเอียด 2. ผศ.แชล่ม บุญลุ่ม 3. ผศ.สุรางค์ มันยานนท์ 4. นายนภสินธุ์ เสือดี 5. อาจารย์ ดร.อนงค์ สระบัว
โรงเรียนบ้านหนองขาม	1. อ.ดร.ถาวร เส้งเอียด 2. นายนภสินธุ์ เสือดี
โรงเรียนเทศบาล 1 (ทรงพลวิทยา)	1. อ.ดร.จันทิมา แสงเลิศอุทัย 2. ผศ.สุรางค์ มันยานนท์ 3. อ.พรสมบัติ คำตรง
โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม	1. อ.ดร.ถาวร เส้งเอียด 2. ผศ.แชล่ม บุญลุ่ม 3. ผศ.สุรางค์ มันยานนท์ 4. ผศ.อุทัยวรรณ ดอกพรม 5. อ.พรสมบัติ คำตรง
โรงเรียนเทศบาล 3 (ประชายินดี)	1. อ.ดร.จันทิมา แสงเลิศอุทัย 2. อ.ดร.พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ 3. อ.ทรงเกียรติ อิงคามระธร
โรงเรียนศรัทธาสมุทร	1. อ.ดร.ถาวร เส้งเอียด 2. อ.ดร.พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ 3. อ.พรสมบัติ คำตรง 4. อาจารย์ ดร.อนงค์ สระบัว

ภาคผนวก ค
รายชื่อผลงานวิจัยในชั้นเรียน

ผลงานวิจัยในชั้นเรียน เครือข่าย MCAR-Model

1. โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	การพัฒนาความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อใหญ่ โดยใช้เกมการละเล่นเด็กไทย	นางทัศนีย์ พูลสวัสดิ์
2	การพัฒนาความสามารถในการทรงตัวของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 โดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบวัสดุท้องถิ่น	นางมณฑิรา พุ่มเทียน
3	การพัฒนาความสามารถในการเล่าเรื่องของเด็กปฐมวัย โดยใช้นิทานอีสป	นางอุทัย สุวีรานนท์
4	การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้เกมการเล่นในกิจกรรมกลางแจ้ง	นางสาวสายฝน เอี่ยมสิทธิ์
5	การพัฒนาการอ่านการเขียนโดยใช้แบบฝึก	นางวันเพ็ญ มั่นคง
6	การพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ เรื่องการบวกจำนวนที่มีผลบวกไม่เกิน 20 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/4 โดยการใช้แบบฝึกทักษะ	นางปรียทรรศน์ พานิชสมบัติ
7	การพัฒนาการใช้ Article (a, an, the) โดยใช้แบบฝึกกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1	นางธนิษฐา ทินแก้ว
8	การพัฒนาทักษะการจำแนกประเภท กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	นางวัลลภา บุญเสี่ยง
9	การพัฒนาการอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ด้วยการเทียบเสียงพยัญชนะและสระภาษาอังกฤษกับภาษาไทย จากชื่อยี่ห้อสินค้าและสถานที่ในชีวิตประจำวัน โดยใช้แบบฝึก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	นางสุรีย์ โรจน์ประดิษฐ์

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
10	การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้หน่วยพลังงานแสง ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	นายนพรัตน์ สุนทรพนาเวศ
11	การสร้างและพัฒนาแบบฝึกหลักภาษาน่าเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	นางพรปวีณ์ มโนเวชพันธ์
12	การพัฒนากระบวนการทำงานกลุ่ม โดยใช้ชุดกิจกรรมประกอบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	นายธนพงศ์ บุญเสี่ยง
13	การพัฒนาทักษะการเขียนมาตราตัวสะกดกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาการเขียนตัวสะกดไม่ถูก โดยการใช้แบบฝึกเสริมทักษะมาตราตัวสะกด	นางสาววนิดา ชื่นจิต
14	การพัฒนาทักษะการหารโดยใช้แบบฝึก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/4 ปีการศึกษา 2552	นางอรุณี พงษ์สมบูรณ์
15	การแก้ปัญหาเขียนคำคล้องจองไม่เป็น โดยใช้แบบฝึกการเขียนคำคล้องจองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	นางสะอาด วังกานนท์
16	การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบฝึกทักษะ	นางสาวสุรินทร์ พวงศิริ
17	พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิคคำถามหมวก 6 ใบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2553	นางสนธยา อร่ามรัตนพันธุ์
18	การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ด้วยแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	นางยุรา อิทธิอำนวยพันธุ์

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
19	การพัฒนาทักษะการเปรียบเทียบจำนวนนับไม่เกิน 20 โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1	นางยุพิน จันทร์วิรัช
20	การพัฒนาความสามารถในการอ่าน เขียนสะกดคำมาตราตัวสะกด โดยใช้หนังสือคำกลอนสอนอ่านประถม ก กา และแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	นางนิภา อุดมโชค
21	การพัฒนาความสามารถในการทรงตัวของเด็กชั้นอนุบาล 1/3 โดยใช้เกมการละเล่น	นางรัชนี นิลศรี
22	การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กชั้นอนุบาล 2/4 โดยการจัดกิจกรรมการแสดงละครสร้างสรรค์	นางเลิศนารี รอดกำเนิด
23	การพัฒนาความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ โดยใช้ชุดฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	นางสาวจินตนา โชคสงวน
24	การพัฒนาทักษะการคำนวณ เรื่องการแยกตัวประกอบด้วยแบบฝึกทักษะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	นางบุญญาพร ทินเกิด
25	การศึกษาผลการแก้ไขปัญหาการเขียนสะกดการันต์ไม่ถูกต้อง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โดยวิธีการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนสะกดตัวการันต์	นางโศภิษฐ์ สุวรรณประเสริฐ
26	การแก้ไขพฤติกรรมการขาดความรับผิดชอบ การทำเวรประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โดยใช้การเสริมแรงทางบวก	นางภัคนิภา ตุลสุข
27	การพัฒนาบทเรียนในการเลือกซื้ออาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพในการสร้างความตระหนักในการเลือกซื้ออาหารจากฉลากอาหาร	บุญณะ สุวรรณเสวก
28	ผลการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านทำนองเสนาะ บทร้อยกรองกลอนแปด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/4	นางชนิดา นิมิศิลป์

2. โรงเรียนบ้านหนองขาม

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	ความร่วมมือของเครือข่ายโรงเรียนในการใช้ป่าชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างยั่งยืน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัย	นางสาวปณิตา ศิลารักษ์
2	การแก้ปัญหานักเรียนขาดทักษะในการจำแนกพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ใบเลี้ยงคู่	นางจุฬาลักษณ์ เล้าศศิวัฒนพงศ์
3	การแก้ไขพฤติกรรมการไม่ทำเวรประจำวันของเด็กชายสุดที่รัก รักดี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองขาม	นายณรงค์ศักดิ์ ภมร
4	การพัฒนาความสามารถในการคัดลายมือ โดยใช้แบบฝึกการคัดไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	นายวันเพ็ญ สายบัว
5	การใช้หนังสือนิทานเป็นสื่อการเรียนการสอนเพื่อเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาศิลปะ (ทัศนศิลป์)	ธนพร ภูมิวงศ์วิวัฒน์
6	ความสามารถในการคัดลายมือ โดยใช้แบบฝึกการคัดไทยและการเสริมแรงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	นางอภิชา ชัยมงคล
7	การแก้ปัญหาวินัยในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองขาม โดยการสอนแบบกรณีตัวอย่าง และการเรียนการสอนแบบร่วมมือ	นางสุภัทรา ภมร

3. โรงเรียนบ้านหนองปรือ

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	ผลการใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	นางอำไพ พันธุ์โชติ
2	ความสามารถทางด้านการฟังของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานโดยใช้รูปภาพประกอบการเชิดหุ่นมือ	นางเปมิกา อ่ำพิมพ์
3	การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง Microsoft word สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชมัยภรณ์ เพชรเทียนชัย
4	การพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนตัวสะกด โอะ อัว เอีย มีตัวสะกด โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านและเขียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	นางธัญลักษณ์ วิเศษหมื่น
5	การพัฒนาทักษะการเขียนคำที่มีอักษรนำ โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองปรือ	นางลัดดา พุฒเอก
6	การส่งเสริมทักษะการอ่านสะกดคำของนักเรียนในวิชาภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองปรือ	นางสาวสมหญิง ทรัพย์ประเสริฐ
7	การใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาการอ่าน วิชา ท14101 ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	นายเอกชัย หมอแพทย์

4. โรงเรียนอนุบาลโพธาราม

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	การแก้ปัญหาการแต่งกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลโพธาราม (ชุมชนวัดบ้านสิงห์)	นางพนิดา ตันติธีระศักดิ์
2	การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาล โพธาราม	นางพเยาว์ ตัณฑ์เจริญรัตน์
3	ผลการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	นางสาวยุพา รัตนมุง
4	พัฒนาการอ่าน เขียน และรู้ความหมายของจำนวน 1-10 และ 0 กลุ่มสาระกรเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนอนุบาลโพธาราม	นางนิยม เทพกำเหนิด
5	การแก้ปัญหาการอ่านคำที่ประสมสระอะ ในแม่ ก กา สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	นางยุพิน รุ่งโรจน์ทวีรัตน์
6	การสร้างความสนใจในการเรียนวิชางานเกษตร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิดีทัศน์คาราโอเกะเพลงประกอบบทเรียน	นายมังกร ตันติธีระศักดิ์

5. โรงเรียนศรัทธาสมุทร

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยเทคนิค KWL ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนศรัทธาสมุทร จังหวัดสมุทรสงคราม	นายกรกฎ เอี่ยมลออ
2	ผลการพัฒนาทักษะการพูดในโอกาสต่างๆ โดยใช้วิธีสอนแบบปฏิบัติซ้ำๆ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	นางวิภารัตน์ อ่องทับน้ำ
3	งานวิจัยที่แก้ปัญหานักเรียนขาดทักษะการเขียนที่ถูกต้อง	นางวิภารัตน์ อ่องทับน้ำ
4	การเขียนจดหมายลาครู	นายปริญญา ยิ้มสรวล
5	การพัฒนาแบบฝึกทักษะภาษาไทยที่มีประสิทธิภาพ เรื่อง คำผันวรรณยุกต์	นางปราณี ลาภพูนนิวัฒน์
6	การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของทักษะการทำงานกลุ่ม วิชาสังคมศึกษาฯ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องกฎหมาย	นายสุธี เสมอจิตร์
7	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาสังคมศึกษาฯ เรื่อง พุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง ระหว่างการสอนแบบแสดงบทบาท (Role Playing Method) กับการสอนแบบบรรยาย (Lecture Method)	นายสุธี เสมอจิตร์
8	การนำเสนอผลกิจกรรมฝึกการคิด	นายสุธี เสมอจิตร์
9	การแบ่งกลุ่ม รายวิชานักคิด 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	นายสุธี เสมอจิตร์

6. โรงเรียนเทศบาล 1 (ทรงพลวิทยา)

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	การศึกษานวัตกรรมเรื่องชนิดและหน้าที่ของคำ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบเกซ์พลิซิท กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 1 (ทรงพลวิทยา)	นางศิรดา เอียดแก้ว
2	การพัฒนาความสามารถการอ่านออกเสียงคำที่เป็นอักษรนำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนเทศบาล 1 (ทรงพลวิทยา) อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบฝึกการอ่านออกเสียงคำที่เป็นอักษรนำ	นางสาวยุวนารี โม่มาลา
3	การแก้ปัญหาการเขียนร้อยกรองกาพย์ยานี 11 โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	นางศิรดา เอียดแก้ว
4	การพัฒนาการวาดภาพระบายสีน้ำ	นางอธิวลี มณฑาทิพย์
5	ศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุ การบวกจำนวนเต็มไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 1 (ทรงพลวิทยา)	นางพัชรี ชมหอม
6	ศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุ การประมาณค่าคำตอบของจำนวนที่กำหนดให้ไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 1 (ทรงพลวิทยา)	นางพัชรี ชมหอม

7. **โรงเรียนเทศบาล 3 (ประชายินดี)**

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	การศึกษาการปรับพฤติกรรมการรับผิดชอบในการทำงาน โดยใช้การเสริมแรงทางบวกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนเทศบาล 3 (ประชายินดี)	นางมัลลิกา โชติมา
2	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงพันธุ์ของพืช โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนเทศบาล 3 (ประชายินดี)	นางศิริพร นาคทั่ง
3	ผลการเสริมแรงทางบวก โดยใช้ตรายางรูปการ์ตูนสะสมในสมุดแบบฝึกหัด เพื่อแก้ไขพฤติกรรมการส่งงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 (ประชายินดี)	นางสาวขนิษฐา คล้ายแดง
4	การพัฒนานักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อ่านหนังสือไม่ออก ด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 3 (ประชายินดี)	นางสาวราตรี สุวรรณประเสริฐ
5	การพัฒนาการอ่านภาษาไทยไม่ถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 ปีการศึกษา 2552 โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านจากนิทาน	นางชิดชไม แสงเทียน

8. โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม

ลำดับที่	ชื่องานวิจัยในชั้นเรียน	ผู้วิจัย
1	การพัฒนาพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของเด็กสมาธิสั้น โดยการชี้แนะด้วยภาพ	นางอรุณวรรณ ไตรสรณะพงษ์
2	การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์โดยใช้เอกสารประกอบการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม	นางสาวอนันต์ภา เกษรบัว
3	การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชุดเสริมทักษะการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์	นายชฎาธาร โทนเดี่ยว
4	การฝึกทักษะการเขียนสะกดคำและการอ่านด้วยหนังสือเล่มเล็ก กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม	นางสาวสาคร คุณชื่น
5	การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม	นางสาวแก่นตะวัน กาญจนนันทวงศ์
6	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องบทประยุกต์	นางสาวสุมะนา สุภัทรขจร
7	การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะวิชาวิทยาศาสตร์ ชุดอาหาร 5 หมู่	นางณัชชาภรณ์ บำเรอราช

ภาคผนวก ง
กิจกรรมการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรมการดำเนินงานโครงการ

1.**จัดการสนทนากลุ่ม** (Focus Group) ระหว่างสมาชิกเครือข่าย เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ และพิจารณาความเหมาะสมเป็นไปได้ของรูปแบบเครือข่าย ในวันที่ 11 กันยายน 2552 เวลา 11.30 น. ณ ห้องประชุม 417 อาคาร 4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

2.**จัดอบรม** Weblogให้กับสมาชิกเครือข่ายเมื่อวันที่ 13-14 สิงหาคม 2552 ณ ห้องคอมพิวเตอร์ อาคาร 7 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

3. **แจกเอกสารความรู้**เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนให้กับสมาชิกเครือข่าย

4. **การสัมมนาแกนนำเครือข่ายเรื่อง "การวิจัยในชั้นเรียน"** เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2553 ณ ห้องประชุม 417 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ผู้เข้าร่วมการสัมมนาประกอบด้วย แม่ข่ายหลัก แม่ข่ายรอง และแกนนำในโรงเรียนลูกข่าย ประเด็นในการสัมมนาประกอบไปด้วย

1) สรุปผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 ในประเด็น แนวทาง รูปแบบและนวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ภารกิจและบทบาทของสมาชิกเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

2) แผนการดำเนินงานในระยะที่ 2

3) สัมมนาร่วมกันในหัวข้อ “การวิจัยในชั้นเรียน” ในประเด็นที่เป็นปัญหาและเข้าใจไม่ตรงกัน

5. **จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน**ให้กับสมาชิกเครือข่าย ตลอดจนครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 วันที่ 6-7 พฤษภาคม 2553 ในหัวข้อการวิจัยเชิงปริมาณ (เครื่องมือและการตรวจคุณภาพเครื่องมือ) ณ อาคารศูนย์ภาษาและศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มีผู้สนใจเข้ารับการอบรม จำนวน 94 คน

ครั้งที่ 2 วันที่ 20-21 พฤษภาคม 2553 ในหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียน ณ อาคารศูนย์ภาษาและศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มีผู้สนใจเข้ารับการอบรม จำนวน 104 คน

6. **การสัมมนาทีมคุณหมอประจำโรงเรียน เรื่อง “การวิจัยในชั้นเรียน” เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกนิเทศโรงเรียนเครือข่าย** วันที่ 11 มิถุนายน 2553 ณ ห้องประชุมจันทน์ผา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

7. **การออกนิเทศโรงเรียนเครือข่าย** ระหว่างวันที่ 14 มิถุนายน - 9 กรกฎาคม 2553

8. **การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้** หลังการออกนิเทศโรงเรียนเครือข่าย วันที่ 19 กรกฎาคม 2553 ณ ห้องประชุม 417 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

7. **เปิดคลินิกวิจัยในชั้นเรียน** ให้ครูโรงเรียนเครือข่ายนำงานวิจัยในชั้นเรียนมาปรึกษา ในวันที่ 29-30 กรกฎาคม 2553 ณ ห้องประชุม 417 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง

8. **จัดเวทีเสวนางานวิจัยในชั้นเรียน การแสดงผลงานวิจัยในชั้นเรียนเครือข่าย** MCAR-Model จัดนิทรรศการแสดงผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเครือข่าย มีการวิพากย์งานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ และมอบรางวัลผลงานวิจัยในชั้นเรียนดีเด่น ณ ห้องประชุม 417 และบริเวณคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หมายเลขข้อสอบ.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

คำชี้แจง

1) แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน มีแบบทดสอบ 20 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ ชนิด 5 ตัวเลือก

2) วิธีตอบคำถาม ให้ท่านพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุดของคำถามแต่ละข้อเพียงคำตอบเดียวจาก

ตัวเลือกที่กำหนดให้ แล้วขีดเส้นทึบภายในเส้นคู่ใต้อักษรในกระดาษคำตอบ ให้ตรงกับตัวอักษรหน้า

คำตอบที่ท่านเลือก หากต้องการเปลี่ยนคำตอบให้ทำดังนี้

ตัวอย่าง เปลี่ยนคำตอบจากข้อ ก เป็นข้อ ค

3) ห้ามขีดเครื่องหมายหรือข้อความใด ๆ ลงในตัวข้อสอบ หรือนำข้อสอบออกจากห้องสอบเด็ดขาด

เพราะข้อสอบถือเป็นเอกสารทางราชการที่ต้องเก็บรักษาและทำลายตามระเบียบ

4) หากพบข้อยากจงเว้นข้ามไปทำข้ออื่นก่อน เนื่องจากอาจมีข้อง่าย ๆ อยู่ตอนหลัง เมื่อมีเวลาเหลือ

จึงค่อยย้อนกลับมาพิจารณาใหม่ให้ครบถ้วน

1. ถ้ามีจุดมุ่งหมายของการวิจัยว่า “เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสถิติแบบบรรยายด้วยบทเรียนสำเร็จรูป” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ต้องใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลแบบใด
   ก. แบบทดสอบ
   ข. แบบสังเกต
   ค. แบบสอบถาม
   ง. แบบสัมภาษณ์
   จ. แบบสำรวจรายการ

---

2. ถ้ามีจุดมุ่งหมายของการวิจัยว่า “เพื่อศึกษาความพึงพอใจในวิธีสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น ป.6 จำนวน 500 คน ควรใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลแบบใด
   ก. แบบทดสอบ
   ข. แบบสังเกต
   ค. แบบสอบถาม
   ง. แบบสัมภาษณ์
   จ. แบบสำรวจรายการ

---

3. จากชื่อเรื่องที่ว่า “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย โดยใช้การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนชั้น ป.5 โรงเรียนบ้านท่าการ้อง” ข้อใดบ่งชี้ตัวแปรต้น – ตัวแปรตามได้ถูกต้อง
   ก. ผลสัมฤทธิ์ - วิชาภาษาไทย
   ข. โรงเรียนบ้านท่าการ้อง - ผลสัมฤทธิ์
   ค. ผลสัมฤทธิ์ - การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
   ง. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง – ผลสัมฤทธิ์
   จ. โรงเรียนบ้านท่าการ้อง - การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

4. ถ้าต้องการทำความเข้าใจงานวิจัยอย่างรวบรัดต้องไปดูที่ส่วนใด
   ก. บทนำ
   ข. บทคัดย่อ
   ค. บทวิธีดำเนินการ
   ง. บทผลการวิเคราะห์
   จ. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

---

5. ถ้าต้องการศึกษาว่างานวิจัยฉบับนี้สร้าง เครื่องมืออย่างไรต้องไปดูที่บทใดของรายงานวิจัย
   ก. บทนำ
   ข. บทคัดย่อ
   ค. บทที่ 3 วิธีดำเนินการ
   ง. บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์
   จ. บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

---

6. ในรายงานการวิจัยตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลควรอยู่ในส่วนใด
   ก. บทนำ
   ข. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   ค. วิธีดำเนินการวิจัย
   ง. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
   จ. ภาคผนวก

คำสั่ง จงศึกษาข้อความสรุปผลการวิจัยในชั้นเรียนต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 7-10

ครูแอ๋วสอนชั้นอนุบาล 2 ในภาคเรียนที่ 1 พบว่าเด็กเกือบทุกคนเล่นของเล่นแล้วไม่เก็บเข้าที่ จึงพยายามพัฒนาพฤติกรรมด้วยวิธีเสริมแรงทางบวกทุกครั้งที่เด็กเก็บของเล่น เวลาผ่านไป 1 เดือน จากการสังเกตเด็กทุกคน พบว่า มีพฤติกรรมดีขึ้นจนน่าพอใจ

7. ตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ข้อใด
   ก. พฤติกรรมการเก็บของเล่นของเด็ก
   ข. ชั้นอนุบาล 2
   ค. เด็กที่ไม่เก็บของเล่น
   ง. ภาคเรียนที่ 1
   จ. เวลา 1 เดือน

---

8. จากกรณีที่กำหนดนี้ การตั้งชื่อเรื่องงานวิจัย ควรขึ้นต้นด้วยข้อความใด
   ก. การศึกษาผลการเสริมแรงเด็ก
   ข. การพัฒนาพฤติกรรมเก็บของเล่นของเด็ก
   ค. การเสริมแรงพฤติกรรมเก็บของเล่นของเด็ก
   ง. การแก้ปัญหาพฤติกรรมการเก็บของเล่นของเด็ก
   จ. การเปรียบเทียบพฤติกรรมเก็บของเล่น ระหว่างเด็กชาย และหญิง

---

9. ครูแอ๋วใช้นวัตกรรมอะไรในการวิจัย
   ก. ของเล่น
   ข. การชมเชย
   ค. การให้รางวัล
   ง. การพัฒนาพฤติกรรมทีละขั้น
   จ. การเสริมแรงทางบวก

---

10. ครูแอ๋วใช้วิธีการใดเก็บข้อมูลในครั้งนี้
   ก. การสัมภาษณ์เพื่อนของเด็ก
   ข. การทดสอบพฤติกรรม
   ค. การสัมภาษณ์เด็กแต่ละคน
   ง. การสังเกตพฤติกรรม
   จ. การสัมภาษณ์ผู้ปกครองเด็ก

คำสั่ง จงศึกษาข้อความสรุปผลการวิจัยในชั้นเรียนต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 11-13

ครูต้อยสอนวิชาภาษาอังกฤษชั้น ป.6/1 และ ป 6/2 พบว่านักเรียนทั้งสองห้องส่วนใหญ่สนทนาภาษาอังกฤษง่าย ๆ กับครูไม่ได้ สาเหตุมาจากนักศึกษาไม่กล้าออกเสียงพูดเพราะอายและกลัวผิด ครูต้อยจึงคิดหากิจกรรมฝึกกับเพื่อน มาทดลองใช้ กับนักเรียนชั้น ป. 6/2 ซึ่งกิจกรรมนี้ใช้แบบฝึกหัดสนทนาในการสถานการณ์ต่าง ๆ 10 สถานการณ์ ให้แบ่งกลุ่มฝึกกับเพื่อน โดยมีเพื่อนที่ออกเสียงค่อนข้างดีเป็นแกน เวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ ผลปฏิบัติ พบว่าเด็กมีความกล้าในการสนทนาภาษาอังกฤษกับครูดีขึ้นต่างจากชั้น ป .6/1 อย่างชัดเจน

11. ตัวแปรตามที่ครูต้อยศึกษาวิจัยคืออะไร
   ก. ความกล้าในการสนทนา
   ข. กิจกรรมฝึก
   ค. สถานการณ์ฝึก
   ง. แบบฝึก
   จ. วิชาภาษาอังกฤษ

---

12. ตัวแปรต้นที่ครูต้อยศึกษาวิจัยคืออะไร
   ก. สถานการณ์ 10 สถานการณ์
   ข. กิจกรรมฝึกกับเพื่อน
   ค. สถานการณ์ฝึก
   ง. ความกล้าในการสนทนา
   จ. ความสนใจเรียนภาษาอังกฤษ

13. ครูต้อยใช้วิธีการใดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในเรื่องนี้
ก. การสังเกตพฤติกรรม
ข. การทดสอบปฏิบัติ
ค. การสัมภาษณ์นักเรียน
ง. การสัมภาษณ์เพื่อนของนักเรียน
จ. การใช้แบบสอบถามถามนักเรียน

---

14. ข้อใดเรียงลำดับขั้นตอนของกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน 5 ขั้นตอนต่อไปนี้ได้ถูกต้อง
1. สรุปผล
2. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหา
3. พัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม
4. กำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา
5. นำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้
ก. 1 - 2 - 3 - 4 - 5
ข. 2 - 4 - 3 - 5 - 1
ค. 3 - 4 - 5 - 2 - 1
ง. 4 - 3 - 2 - 5 - 1
จ. 5 - 2 - 4 - 3 - 1

---

15. ข้อใดกล่าว**ไม่ถูกต้อง**เกี่ยวกับค่าดัชนีความสอดคล้อง
ก. มีค่าได้ตั้งแต่ -1 ถึง 1
ข. ค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นค่าที่ต้องเขียนไว้ในบทที่ 1
ค. ค่าดัชนีความสอดคล้องในงานวิจัยต้องมีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป
ง. ดัชนีความสอดคล้อง คือ ค่า IOC
จ. ดัชนีความสอดคล้องประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

คำสั่ง จงใช้ตัวเลือกต่อไปนี้ ตอบคำถามข้อ 16-20
ก. มีค่าติดลบถือว่าใช้ไม่ได้
ข. KR-20
ค. วัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัด
ง. มีค่าตั้งแต่ 0-1
จ. ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อกับคะแนนรวม

16. ข้อใดกล่าวได้ถูกต้องเกี่ยวกับความยาก-ง่าย

---

17. ข้อใดกล่าวได้ถูกต้องเกี่ยวกับอำนาจจำแนก

---

18. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

---

19. ข้อใดคือความหมายของความตรง/เที่ยงตรง

---

20. ข้อใดกล่าว**ไม่ถูกต้อง**เกี่ยวกับความเที่ยง/เชื่อมั่น
ก. ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนข้อกับคะแนนรวม
ข. ถ้าค่าความเชื่อมั่นต่ำ ให้ออกข้อสอบเพิ่ม
ค. ค่าความเชื่อมั่นที่ดีควรมีค่าใกล้ 0
ง. ค่าความเชื่อมั่นควรวิเคราะห์หลังจากเครื่องมือนั้นผ่านผู้เชี่ยวชาญแล้ว
จ. สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเป็นวิธีการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

แบบทดสอบ
"การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน"

คำชี้แจง : เลือกตอบที่ถูกต้องที่สุด

1. ข้อใด**ไม่ใช่**ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียน
   ก. เป็นการวิจัยที่ทำโดยครู
   ข. เป็นการวิจัยปฏิบัติการ
   ค. เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียน
   ง. เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งพิสูจน์ทฤษฎี
2. การวิจัยในชั้นเรียนก่อให้เกิดประโยชน์ในข้อใด**มากที่สุด**
   ก. เพิ่มวิทยาฐานะของครูให้สูงขึ้น
   ข. พัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรม
   ค. พัฒนาคุณภาพผู้เรียน
   ง. การศึกษาของชาติมีคุณภาพสูงขึ้น
3. การวิจัยในชั้นเรียนต้องทำกับนักเรียนทั้งห้องจึงจะมีประโยชน์ ข้อความนี้ถูกต้องหรือไม่
   ก. ถูกต้อง เพราะต้องดูแลนักเรียนทุกคน
   ข. ถูกต้อง เพราะนักเรียนมักมีปัญหาคล้ายกัน
   ค. ไม่ถูกต้อง ควรวิจัยเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหา
   ง. ไม่ถูกต้อง เพราะครูควรพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. ข้อใดเป็นสิ่งที่ครูควรคำนึงถึงมากที่สุดในการทำวิจัยในชั้นเรียน
   ก. ครูควรมีความรู้ในเรื่องที่วิจัยให้มากที่สุด
   ข. ครูควรมีเวลามากพอในการวิจัย
   ค. ครูควรช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหารุนแรงก่อน
   ง. ครูควรเข้ารับการอบรมการวิจัยก่อน
5. ข้อใด**ไม่ใช่**นวัตกรรมประเภทเทคนิควิธีการ
   ก. การสอนแบบศูนย์การเรียน
   ข. การสอนซ่อมเสริม
   ค. การสอนแบบบูรณาการ
   ง. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
6. ครูควรใช้เวลาในช่วงใดเพื่อเก็บข้อมูลของนักเรียน
   ก. เมื่อตรวจคะแนนแบบทดสอบ
   ข. ขณะนักเรียนปฏิบัติงาน
   ค. ช่วงพักกลางวัน
   ง. ตลอดเวลาที่ดำเนินการสอน
7. ข้อใดจัดเป็นข้อมูลด้านความรู้ความสามารถ
   ก. ค่านิยม ข. ความคิดเห็น
   ค. การประดิษฐ์ผลงาน ง. เจตคติต่อการเรียน
8. ข้อมูลด้านความรู้สึก ควรใช้วิธีการใดเก็บข้อมูล
   ก. การสัมภาษณ์ ข. การสังเกต
   ค. การบันทึกเหตุการณ์ ง. ทุกข้อที่กล่าวมา
9. ครูปรีชาต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างในวันหยุดของนักเรียนทั้งโรงเรียน ควรใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล
   ก. แบบสัมภาษณ์ ข. แบบสังเกต
   ค. แบบสอบถาม ง. แบบทดสอบ
10. เครื่องมือชนิดใดเหมาะสมกับการประเมินผลงานมากที่สุด
    ก. แบบตรวจสอบรายการ
    ข. Scoring Rubrics
    ค. แบบจัดอันดับคุณภาพ
    ง. แบบสัมภาษณ์
11. ถ้าต้องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสถิติบรรยายด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ควรใช้เครื่องมือใดเก็บข้อมูล
    ก. แบบทดสอบ ข. แบบสังเกต
    ค. แบบสอบถาม ง. แบบสัมภาษณ์

12. ถ้าต้องการศึกษาความพึงพอใจในวิธีสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น ม.1 จำนวน 500 คน ควรใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลแบบใด
ก. แบบทดสอบ ข. แบบสังเกต
ค. แบบสอบถาม ง. แบบสัมภาษณ์

13. ถ้าต้องการทำความเข้าใจงานวิจัยอย่างรวบรัด ควรดูในส่วนใด
ก. ความเป็นมาของการวิจัย
ข. บทคัดย่อ
ค. สรุป อภิปรายผล
ง. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

14. ถ้าต้องการศึกษาเกี่ยวกับการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ควรดูที่บทใดของรายงานการวิจัย
ก. บทนำ
ข. บทคัดย่อ
ค. บทที่ 3 วิธีดำเนินการ
ง. บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์

15. ข้อใดเรียงลำดับขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนได้ถูกต้อง
1. สรุปผล
2. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหา
3. พัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม
4. กำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา
5. นำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้
ก. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
ข. 2 – 4 – 3 – 5 – 1
ค. 3 – 4 – 5 – 2 – 1
ง. 4 – 3 – 2 – 5 – 1

16. การวิจัยในชั้นเรียนใช้วงจรการวิจัยแบบใด
ก. Plan – Do – Check – Action
ข. Plan – Action – Observe – Reflect
ค. Plan – Observe – Action – Reflect
ง. Plan – Action – Reflect - Observe

ใช้กรณีตัวอย่างตอบคำถามข้อ 17 – 18

ครูหัถยาสอนวิชานาฏศิลป์ชั้น ม.4 โดยพบว่าเมื่อกำหนดงานให้นักเรียนฝึกทักษะปฏิบัติจะมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งหลีกเลี่ยงไม่ยอมฝึกปฏิบัติเป็นประจำ ครูจึงเรียกมาสอบถาม นักเรียนมักจะตอบว่าอายเพื่อนเพราะทำไม่ได้และไม่ถนัด

17. ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของชั้น ม.4 นี้คือปัญหาใด
ก. นักเรียนไม่ชอบเรียนนาฏศิลป์
ข. นักเรียนไม่มีเวลาฝึกซ้อม
ค. นักเรียนขาดความมั่นใจในตนเอง
ง. นักเรียนไม่เห็นความจำเป็นในการเรียนนาฏศิลป์

18. ครูหัถยาควรใช้วิธีการใดจึงเรียกว่าได้แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
ก. เพิ่มคะแนนให้มากขึ้นเพื่อให้นักเรียนสนใจ
ข. ลงโทษนักเรียนที่ไม่ร่วมมืออย่างเด็ดขาด
ค. หาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกแล้วนำไปทดลองใช้
ง. มอบหมายงานอื่น ๆ ทดแทนการฝึกทักษะที่นักเรียนไม่ถนัด

19. ข้อใด**ไม่ใช่**ลักษณะของปัญหาการวิจัยที่ดี
ก. แคบและเฉพาะเจาะจง
ข. เป็นปัญหาที่มีคำตอบ
ค. เป็นปัญหาที่ครูสนใจ
ง. เป็นปัญหาของนักเรียนทุกคน

20. ข้อใด**ไม่ใช่**เนื้อหาในการสะท้อนผลการวิจัย
ก. ความคิดเห็นของผู้วิจัยต่อผลการวิจัย
ข. ประโยชน์ของผลการวิจัยต่อการเรียนการสอน
ค. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้
ง. แนวทางการพัฒนานวัตกรรม

แบบสอบถามโครงการบริการวิชาการเรื่อง

การวิจัยเชิงปริมาณ (เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ)

****

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล โครงการงานบริการวิชาการ การวิจัยในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของผู้รับบริการซึ่งโครงการนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 6-7 พฤษภาคม 2553

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อกระบวนการในการดำเนินงานให้บริการวิชาการ

ตอนที่ 3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังการฝึกอบรม

ตอนที่ 4 ผลการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม

กรุณาอ่านคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามแต่ละตอน และตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลที่จะนำไปประกอบการประเมินผลโครงการฝึกอบรม ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจะเก็บไว้เป็นความลับ โดยใช้ประโยชน์ในงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเท่านั้น และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู คณะครุศาสตร์
โทรศัพท์ 032-261790-97 ต่อ 3002
โทรสาร 032-261078

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านเพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 25 ปี ( ) 25-30 ปี
( ) 31-35 ปี ( ) 36-40 ปี ( ) มากกว่า 40 ปี

3. ตำแหน่ง
( ) ผู้บริหาร ( ) รอง/ผู้ช่วยผู้บริหาร ( ) อาจารย์มหาวิทยาลัย
( ) ครูผู้สอน ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. จุดมุ่งหมายที่เข้ารับการฝึกอบรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) ต้องการนำความรู้ไปประกอบการทำงาน
( ) ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม
( ) ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อกระบวนการในการดำเนินงานในหลักสูตรที่รับการฝึกอบรมหรือบริการวิชาการที่ได้รับ

คำชี้แจงการตอบ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือตามความเป็นจริง เพียงข้อละ 1 เครื่องหมาย และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

เกณฑ์การเลือกตอบ

ระดับ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง พึงพอใจมาก
ระดับ 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย
ระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด/ควรแก้ไข

รายการ	ระดับของความพึงพอใจ (เหมาะสม)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกระบวนการและการดำเนินการ 1. การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ					
2. การติดต่อประสานงานกับผู้รับผิดชอบโครงการ					
3. การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่					
4. เนื้อหาการฝึกอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้					
5. เนื้อหาการฝึกอบรมสอดคล้องกับความจำเป็นของงาน					
6. แนวทางการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ประโยชน์					
7. ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการบรรยาย					
8. ความเหมาะสมของวันเวลาที่จัด					
9. ความเหมาะสมของสถานที่และสภาพแวดล้อม					
10. ความเหมาะสมของสื่อโสตทัศนูปกรณ์					
11. จำนวนวิทยากร และวิทยากรผู้ช่วย					
12. การสร้างสัมพันธ์อันดีได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ระหว่างผู้เข้ารับการอบรม					
13. การคัดเลือกและกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม					
14. ระยะเวลาในการฝึกอบรม					
15. ความพึงพอใจของท่านในภาพรวมต่อการจัดฝึกอบรมครั้งนี้					
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 1. เจ้าหน้าที่มีกริยา มารยาท มนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัย					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความกระตือรือร้น					
3. เจ้าหน้าที่รับฟังปัญหา/ความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม					
4. เจ้าหน้าที่มีความคล่องตัวในการให้บริการ					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรม

.....

.....

....

ตอนที่ 3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังการฝึกอบรม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านเพียงคำตอบเดียว

1. ภายหลังผ่านการฝึกอบรมท่านได้นำความรู้ใช้ประโยชน์หรือไม่ ?
   ( ) สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
   ( ) ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เพราะ.....
2. เริ่มนำไปใช้หลังการอบรม
   ( ) ทันที ( ) ภายใน 1 เดือน ( ) ภายใน 2 เดือน
   ( ) ภายใน 3 เดือน ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
3. สามารถต่อยอด
   ( ) ประยุกต์เป็นองค์ความรู้ใหม่ ( ) เป็นวิทยากรเผยแพร่ต่อหรือนำไปสอนผู้อื่น
   ( ) ให้บริการ/คำปรึกษาแนะนำ ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

คำแนะนำการตอบส่วนนี้

พิจารณาข้อความแต่ละข้อด้านซ้ายซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม แล้วตัดสินใจทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องด้านขวามือ ซึ่งเป็นเรื่องของระดับการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ โดยเลือกทำเครื่องหมายในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

ตอนที่ 4 ผลการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม

ผลการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรแก้ไข
1. ท่านสามารถนำความคิดรอบยอดของหลักและเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน					
2. ท่านได้นำทักษะต่างๆ จากการฝึกอบรมไปฝึกฝนต่อจนปฏิบัติได้จริง					
3. ท่านสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานได้อย่างถูกต้อง					
4. ท่านมีทักษะเพิ่มมากขึ้นในงานที่รับผิดชอบ					
5. ท่านสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น					

ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อโครงการและการฝึกอบรม

1. ท่านคิดว่าต้องการความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน เรื่องใดบ้าง

   ……

   ……..……

   ……

   ……..……

2. ท่านคิดว่าควรปรับกลยุทธ์ในกระบวนการฝึกอบรม อย่างไรบ้าง

   ……

   ……..……

   ……

   ……..……

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

แบบสอบถาม

โครงการบริการวิชาการเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน

****

คำชี้แจง

3. แบบสอบถามฉบับนี้สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล โครงการงานบริการวิชาการ การวิจัยในชั้นเรียน ตามความคิดเห็นของผู้รับบริการซึ่งโครงการนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 20-21 พฤษภาคม 2553

4. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อกระบวนการในการดำเนินงานให้บริการวิชาการ

ตอนที่ 3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังการฝึกอบรม

ตอนที่ 4 ผลการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม

กรุณาอ่านคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามแต่ละตอน และตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลที่จะนำไปประกอบการประเมินผลโครงการฝึกอบรม ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจะเก็บไว้เป็นความลับ โดยใช้ประโยชน์ในงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเท่านั้น และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาครู คณะครุศาสตร์
โทรศัพท์ 032-261790-97 ต่อ 3002
โทรสาร 032-261078

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านเพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 25 ปี ( ) 25-30 ปี
( ) 31-35 ปี ( ) 36-40 ปี ( ) มากกว่า 40 ปี

3. ตำแหน่ง
( ) ผู้บริหาร ( ) รอง/ผู้ช่วยผู้บริหาร ( ) อาจารย์มหาวิทยาลัย
( ) ครูผู้สอน ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. จุดมุ่งหมายที่เข้ารับการฝึกอบรม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) ต้องการนำความรู้ไปประกอบการทำงาน
( ) ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม
( ) ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อกระบวนการในการดำเนินงานในหลักสูตรที่รับการฝึกอบรมหรือบริการวิชาการที่ได้รับ

คำชี้แจงการตอบ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือตามความเป็นจริง เพียงข้อละ 1 เครื่องหมาย และเติมข้อความลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

เกณฑ์การเลือกตอบ

ระดับ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง พึงพอใจมาก
ระดับ 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย
ระดับ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด/ควรแก้ไข

รายการ	ระดับของความพึงพอใจ (เหมาะสม)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกระบวนการและการดำเนินการ 1. การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ					
2. การติดต่อประสานงานกับผู้รับผิดชอบโครงการ					
3. การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่					
4. เนื้อหาการฝึกอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้					
5. เนื้อหาการฝึกอบรมสอดคล้องกับความจำเป็นของงาน					
6. แนวทางการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ประโยชน์					
7. ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการบรรยาย					
8. ความเหมาะสมของวันเวลาที่จัด					
9. ความเหมาะสมของสถานที่และสภาพแวดล้อม					
10. ความเหมาะสมของสื่อโสตทัศนูปกรณ์					
11. จำนวนวิทยากร และวิทยากรผู้ช่วย					
12. การสร้างสัมพันธ์อันดีได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ระหว่างผู้เข้ารับการอบรม					
13. การคัดเลือกและกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม					
14. ระยะเวลาในการฝึกอบรม					
15. ความพึงพอใจของท่านในภาพรวมต่อการจัดฝึกอบรมครั้งนี้					
ด้านวิทยากร 1. ใช้ภาษาเข้าใจง่าย					
2. มีความรอบรู้ในวิชา					
3. ความสามารถในการถ่ายทอดให้เข้าใจง่าย					
4. ใช้คำที่สุภาพในขณะจัดอบรม					
5. มีมนุษยสัมพันธ์ (ยิ้มแย้มแจ่มใส) ขณะจัดการอบรม					
6. มีความแม่นยำในเนื้อหาสาระที่ใช้จัดการอบรม					
7. มีการเตรียมความพร้อมการอบรม เช่น เอกสาร สื่อ ฯลฯ					
8. ถ่ายทอดเนื้อหาการอบรมการลำดับเรื่องราวของเนื้อหา					
9.มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการให้ความรู้					

รายการ	ระดับของความพึงพอใจ (เหมาะสม)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 1. เจ้าหน้าที่มีกริยา มารยาท มนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัย					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความกระตือรือร้น					
3. เจ้าหน้าที่รับฟังปัญหา/ความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม					
4. เจ้าหน้าที่มีความคล่องตัวในการให้บริการ					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรม

.....

.....

....

ตอนที่ 3 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังการฝึกอบรม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านเพียงคำตอบเดียว

4. ภายหลังผ่านการฝึกอบรมท่านได้นำความรู้ใช้ประโยชน์หรือไม่ ?
   ( ) สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
   ( ) ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เพราะ.....
5. เริ่มนำไปใช้หลังการอบรม
   ( ) ทันที ( ) ภายใน 1 เดือน ( ) ภายใน 2 เดือน
   ( ) ภายใน 3 เดือน ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. สามารถต่อยอด
   ( ) ประยุกต์เป็นองค์ความรู้ใหม่ ( ) เป็นวิทยากรเผยแพร่ต่อหรือนำไปสอนผู้อื่น
   ( ) ให้บริการ/คำปรึกษาแนะนำ ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

คำแนะนำการตอบส่วนนี้

พิจารณาข้อความแต่ละข้อด้านซ้ายซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม แล้วตัดสินใจทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องด้านขวามือ ซึ่งเป็นเรื่องของระดับการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ โดยเลือกทำเครื่องหมายในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

ตอนที่ 4 ผลการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม

ผลการฝึกอบรมที่เกิดขึ้นหลังการฝึกอบรม	ระดับการนำไปใช้ประโยชน์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ควรแก้ไข
1. ท่านสามารถนำความคิดรอบยอดของหลักและเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน					
2. ท่านได้นำทักษะต่างๆ จากการฝึกอบรมไปฝึกฝนต่อจนปฏิบัติได้จริง					
3. ท่านสามารถวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาเกี่ยวกับงานได้อย่างถูกต้อง					
4. ท่านมีทักษะเพิ่มมากขึ้นในงานที่รับผิดชอบ					
5. ท่านสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น					

ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อโครงการและการฝึกอบรม

3. ท่านคิดว่าต้องการความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน เรื่องใดบ้าง

……

……..……

……

……..……

4. ท่านคิดว่าควรปรับกลยุทธ์ในกระบวนการฝึกอบรม อย่างไรบ้าง

……

……..……

……

……..……

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ภาคผนวก ฉ
ผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบความรู้ของผู้เข้ารับการอบรม

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทดสอบก่อน-หลังการอบรมครั้งที่ 1

T-Test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	PRE	13.4375	64	2.49364	.31171
	POST	15.0000	64	2.54484	.31810

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	PRE & POST	64	.443	.000

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference Lower	Upper			
Pair 1 PRE - POST	-1.5625	2.65996	.33250	-2.2269	-.8981	-4.699	63	.000

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทดสอบก่อน-หลังการอบรมครั้งที่ 2

T-Test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	PRE	13.6860	86	1.40806	.15183
	POST	15.8372	86	1.87152	.20181

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	PRE & POST	86	.150	.168

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference Lower	Upper			
Pair 1 PRE - POST	-2.1512	2.16669	.23364	-2.6157	-1.6866	-9.207	85	.000